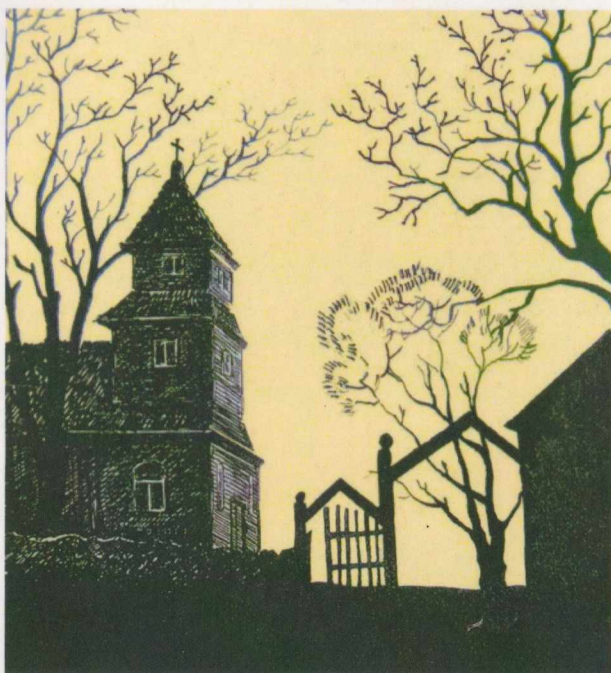

Aldona Zimnachaite

KO NEUŽDENGĖ UŽMARŠTIS

Aldona Zimnachaite

KO NEUŽDENGĖ UŽMARŠTIS

Kun. Antano Skinderio gyvenimas ir veikla

Atmintis
Kaunas, 2014

UDK 23/28(474.5)(092)

Zi88

*Dėkojame požeriečiams, papildžiusiems šią knygėlę
šiltais, prasmingais prisiminimais apie kunigą Antaną Skinderį.*

Viršelio dailininkas Adelbertas Nedzelskis

ISBN 978-9986-760-72-6

© Aldona Zimnachaitė, 2014

© Dailininkas Adelbertas Nedzelskis, 2014

Kun. A. Skinderis.

JOTVINGIŲ KRYŽIAUS RITERIŲ ORDINO DIDYSIS KANCLERIS
 KUNIGAS ANTANAS KARIBUTAS SKINDERIS
 1869–1948

XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje nemažai lietuvių dvasininkų (Motiejus Valančius, Antanas Baranauskas, Juozas Tumas-Vaižgantas, Jonas Mačiulis-Maironis, Adomas Dambrauskas-Jakštas) reiškėsi ne tik pastoracine veikla, bet daug yra nuveikę darbų kultūros – literatūros, švietimo – srityse, norėdami pakelti tautinę, dorovinę ir religinę lietuvių sąmonę.

Kunigas Antanas Skinderis (1869–1948) buvo vienas iš tokių šviesuolių, dvasininkų-idealistų, siekusių gėrio tiek bažnyčiai, tiek ir kiekvienam žmogui.

„Jau senovės išminčiai, – samprotauja kun. A. Skinderis rankraštyje „Krikščioniška tobulybė“¹, – pasaugojo pirmiausiu ir svarbiausiu lavinimą esant paties savęs pažinimą ir kultūrizavimą. Kadangi Lietuva yra katalikiška, ir jos darbai, jos kultūra privalo būti statoma ant tikrai katalikiškų pagrindų. Kaip skulptorius, neturėdamas pats savyje prakilnių idealų, jų savo darbe neatvaizdins, panašiai ir žmogus save kultūrizuodamas ir neturėdamas prieš save idealo – neaukštai teks.“

Tarsi mozaiką dėliojant šio kultūros žmogaus paveikslą – ir knygnešys, ir literatas, ir publicistas, ir visuomenės veikėjas, ir liaudies švietėjas, ir medicinos žinovas, ir ūkininkas – pasirodo, koks įvairiapusis (spalvingas, turiningas, prasmingas) gali būti dvasininko, neapsiribojančio kanoniniais principais, bet ir skatinančio artimo meilę praktiniu liudijimu, gyvenimas.

Kun. Antanas Skinderis gimė nedideliame Stumbrų kaime (Viekšnių vlsč., Mažeikių apskrityje) 1869 m. kovo 25 d. Mokėsi Kauno kunigų seminarijoje (buv. Žemaičių kunigų seminarijoje), kurią baigęs 1892 m. gegužės 29 d. buvo iššventintas į kunigus ir paskirtas vikaru (klebono padėjėju) į Stulgius (Kelmės r.).

STULGIAI 1893–1918

Kaip žinoma, 1864–1904 m. – lietuviškosios spaudos draudimo metai. Išsaugotas Pakuonio parapijos kunigo Vinco Birbilo pasakojimas „Kunigas kunigą ėdė“², atspindintis senų laikų dvasią spaudos draudimo metais, kai

1 Skinderis A. Krikščioniška tobulybė. Žodis į skaitytoją [rankraštis]. Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius. F55.

2 Pasakojimai iš spaudos draudimo metų Lietuvoje. Papasakojo Vincas Birbilas; užrašė dr. Al. M. Račkus 1926 metais. Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Retų knygų ir rankraščių skytykla. Aleksandro Račkaus fondas. F63–38.

Kauno kunigų seminarija XX a. pr.

buvo užkirstas kelias lietuviškos spaudos leidybai, įvežimui ir platinimui, liudija, kad jau jaunystėje kun. A. Skinderis kultūriniu darbu – pasiaukojamu lietuviškų leidinių platinimu – prisidėjo prie tautinio išsivadavimo sąjūdžio dalyvių, pasipriešinusių Rusijos politinės spaudos siekiams sunaikinti etninius lietuvių pamatus, surusinti Lietuvos gyventojus. Kun. Vinco Birbilo pasakojimas pasižymi tuo, kad jame nebandoma padailinti įvykių, nutylėti poelgių, kurių kontekste išryškėja paslėpti motyvai, vertybės, be to, mes turime galimybę sužinoti ne tik šviesiąsias, bet ir tamsiąsias parapijos dvasininkų gyvenimo puses akistatoje su carine žandarmerija.

Kunigas kunigą ėdė

Stulgių klebonu buvo kun. Šapalas. Jis išdavė policijai savo kamendorių kun. Untaną Skinderį, nes jis šventadieniais žmonims lietuviškas knygas šventoriuje pardavinėdavo.

Policija, gavusi ant kun. Skinderio „donosą“, važiavo daryti kratą. Tie kacamai pakely sustojo Pakražančio filijos klebonijoje. O ten buvo geras ir gudrus kunigėlis, kurio pavardės neatmenu. Tas kunigas policiją pavaišino

karšta arbata bei šnapsu, na ir vienas įsilinksminęs uriadninkas išplepėjo, jog važiuoja pas kun. Skinderį kratos daryti. Tada pakražantiškis kunigas slapta įsakė savo bernui negailėti žirgo ir zovada joti pas kun. Skinderį ir pasakyti jam, kad pas jį žandarai atvažiuoja; o patsai vis vaišino tuos kacapus ir stengėsi kuo ilgiausia juos užtrukdyti.

Iki žandarai atsibaladojo į Stulgius, tai kun. Skinderis suspėjo visas knygas priderančiai paslėpti. Žandarai, iškrėtę kun. Skinderio butą, nieko nerado. Tada tasai kunigėlis davė kiekvienam policijantui po „burniukę“ ir sako: „Dabar eikit pas kleboną, nes jis jus čia parsikvietė. Jis yra turtingesnis, tad galės jus geriau pavaišinti. Juk žinote, kad ką nuo jo gaunu, tai tuo ir mainuos. Atleiskit, kad žmoniškiau jus pavaišinti neturiu iš ko.“

Policija, žinodama kad klebonas yra ėdikas, neturėjo link jo jokios pagarbos. Tad jie visi sugarmėjo pas kleboną kun. Šapalą ir pridarė jam „klapato“. Klebonas parkviestuosius iš Kelmės policijantus turėjo gerokai pavaišinti...

Neužilgo kun. Šapalas neteko klebonijos, gavo altariją, o kun. Skinderis patapo Stulgių klebonu.

A. Skinderis buvo patvirtintas Stulgių klebonu 1899 m. Faktai rodo, kaip glaudžiai šio kunigo darbuose yra persipynęs rūpinimasis dvasine ir materialine žmonių gerove nesiekiant garbės ar savinaudos.

„Garbingiausias Tėve,³ – rašo jis 1906 m. rugpjūčio 2 d. kun. A. Dambrauskui-Jakštui⁴. – Pernai ketinau vykti į Angliją, būčiau medžiagiškai aukštai pakilęs ir būčiau galėjęs būti naudingas savo kraštui, bet mano gerą užmanymą perkirpo Šv. Vyskupas Pallalonas [Mečislovas Leonardas Paliulionis? 1834–1908] neduodamas daleidimo. Liepė sėdėti ir mūryti bažnyčią. Sėdžiu, bet bažnyčia nekyla aukštytyn... Sunku toliau taip gyventi, sukirs gal ir parakvijonai, kurie žino, kaip galėjo būti, o kaip yra, ir tat vien iš dėkos Šv. Vyskupo.

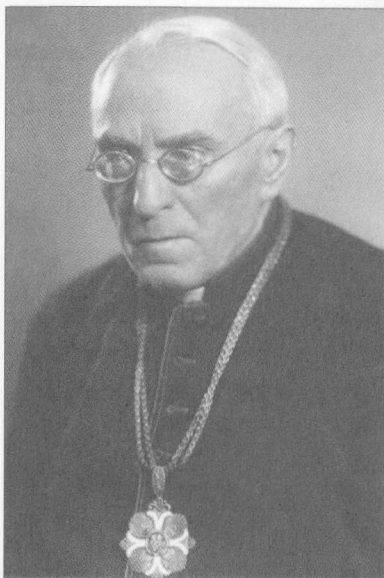
Rašiau į Ameriką pinigų melsdamas, sako: „Atvyk – gausi tūkstančius...“ Vykčiau, kad Šv. Vyskupas daleistų, parinkčiau savo bažnyčiai, pajudinčiau sociališką klausimą ir kitus tenai Amerikoje prakalbose ant mitingų arba

3 A. Skinderio laiškas A. Dambrauskui-Jakštui 1906-08-02 // Laiškai kun. A. Dambrauskui 1906–1908 m. Prof. A. Dambrausko archyvas. Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius. F1–D301 (4 laiškas).

4 Adomas Jakštas (tikr. Aleksandras Dambrauskas; 1860–1938) – prelatas, teologas, matematikas, kritikas, poetas, rašytojas, VDU profesorius, visuomenininkas, Šv. Kazimiero draugijos ilgametis vadovas, „Tėvynės sargo“ ir kitų katalikiškų laikraščių bendradarbis, redaktorius.

draugijose [...] Vokišką, anglišką kalbas po truputį moku, kelį sau rasiu, žinant reikalą galiu mintis išdėstyti klausytojams, kantrybės gal užtektų su priešais susiremti ir lakoniškai atsakyti. Man rodos, tokia ekskursija būtų naudinga dabartiniuose reikaluose dvasiškuose ir medžiagiškuose, per keliolika metų kunigavimo truputį prasilavinau guvume, nebe taip greitas beduoduos apšnekėti cicilikams ir kitiems tam panašiams jų sveikatoms. Atsitikus kada geram, patogiam laikui, jeigu mano užmanymas kristų į galvą Tamstoms, galėtus Šv. Vyskupui priminti, ar jis neleistų manęs vykti į Ameriką parinkti pinigų [...].

Iš mano su tuščiomis rankoms sėdėjimo Stulgiuose nieko gero nėra, taip sėdėti – lyginas merdėjimui, kad nebūtų galima, tai žmogus beskursti, o kad galima ir neskurstant gyventi, o dar yra patraukimas prie darbo mūsų visuomenės naudai, tai rodos, tylėjimas ir skurdimas su nuodėme gali būti prieš Dievą ir žmones. Jeigu tas reikalas būtų galimas, aš iš savo pusės savo išvykimu nuoskaudos nepadaryčiau nei parakvijai, nei vyskupystei.“

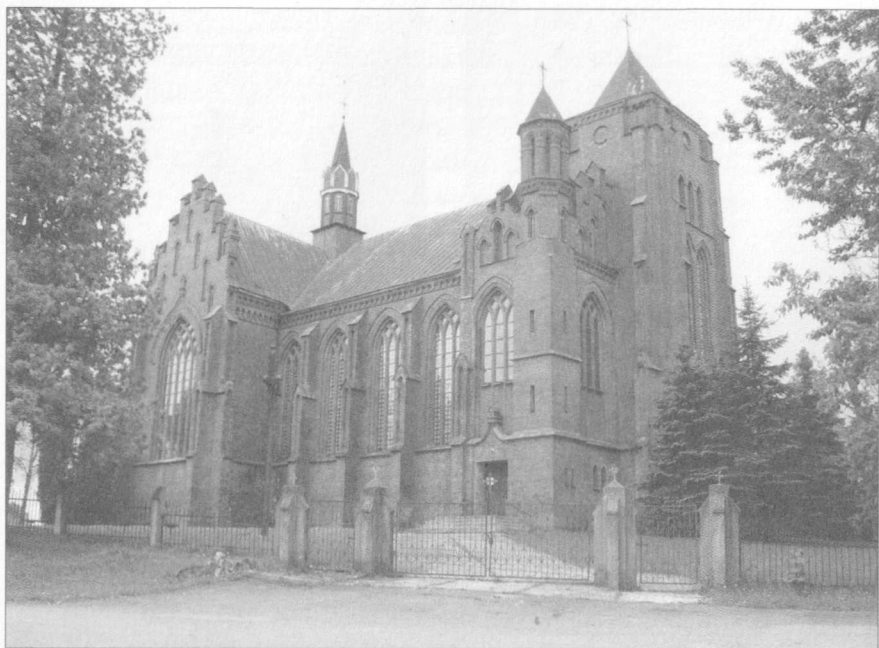

A. Dambrauskas-Jakštas

Nežiūrint sunkumų, kun. A. Skinderio rūpesčiu per dešimtmetį (1901–1910 m.) pagal lenkų architekto Juzefo Piušo Dziekonskio (1844–1927) projektą Stulgiuose buvo pastatyta mūrinė neogotikinė Švento apaštalo evangelisto Mato bažnyčia, kainavusi apie 70 tūkstančių carinės Rusijos aukso rublių.

Nebūdamas niūrus, niekuo nesidomintis nuoboda, jaunas, iniciatyvus dvasininkas suvokė, jog net ir geriausiai organizuota krikščioniška veikla niekada nebus pakankama, jeigu akivaizdžiai neišreikš meilės žmogui. Tad siekdamas, kad būtų geriau suprasta dalijimosi, pagarbos ir meilės Kristaus evangelijos dvasioje reikšmė, kryptingai užsiėmė švietėjiška-auklėjamąja veikla.

Kun. A. Skinderis buvo aktyvus daugelio laikraščių („Lietuvos aidas“, „Kryžius“, „Nedėldienio skaitymas“, „Vienybė“, „Vilniaus žinios“,

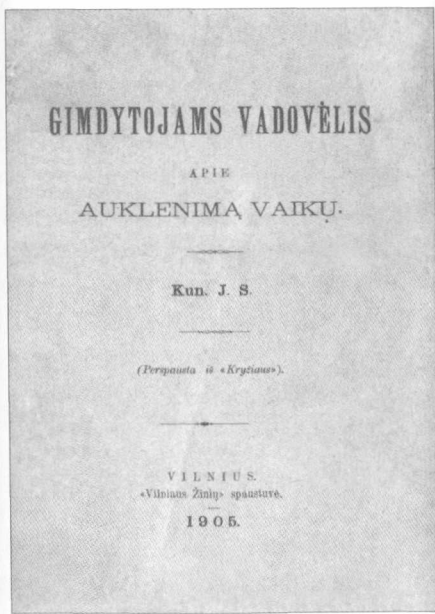

Švento apaštalo evangelisto Mato bažnyčia Stulgiuose

„Žemdirbys“ ir kt.) bei žurnalo „Draugija“ bendradarbis, rašęs straipsnius įvairiomis temomis: periodiniuose leidiniuose svarstė pedagoginius (apie vaikų auginimą) bei praktinius klausimus (pvz.: kuris knygynas praktiškai geresnis kunigams – djecezinis ar dekanatinis, kaip pastatyti trobą iš molio, ką naudinga žinoti norint pelningai ūkininkauti), informavo apie parapijos naujienas (apie atlaidus Stulgiuose, apie liaudies mokyklą ir skaityklą) bei kitas gyvenamo meto aktualijas. Nors ir nediplomuotas žurnalistas jis profesionaliai parengdavo medžiagą spaudai. Žvilgtelėkime atidžiau į kun. A. Skinderio straipsniuose gvildenamą temų spektrą.

IŠ KUN. A. SKINDERIO PARENGTŲ PUBLIKACIJŲ

Apie vieną iš sudėtingiausių tėvų ir vaikų santykių aktualijų kun. A. Skinderis rašo spaudos draudimo metais straipsnių cikle „Apie vaikų auginimą“ laikraštyje „Kryžius“ (žr. „Kryžius“ 1903 m. Nr. 7–8, Nr. 11–12, 1904 m. Nr. 1, Nr. 2, Nr. 3, Nr. 4; 1905 m. straipsnių ciklas „Apie vaikų auginimą“

buvo išspausdintas leidinyje „Gimdytojams vadovėlis apie auklinimą vaikų“). Kaip žinoma, gerą auklėjimą lemia ne tik meilė, geranoriškumas, bet ir tėvų žinios. Kun. A. Skinderio straipsniuose pateikiami patarimai, tinkamo elgesio formavimo būdai, kurie ypač svarbūs tėvams, auginantems vaikus. Straipsnių autorius, kurio credo – krikščioniška moralė ir moralės taisyklės, kaip nuovokus pedagogas, suvokiantis, kad vaikų auklėjimas – tai ateities visuomenės kūrimas, pabrėžia moters, kaip motinos, vaidmenį, jo šventumą, kalba apie motinos pareigas, įtikina, jog auklėti tikrai padeda logiškai paaiškinimai ir nuolatinis nuoširdus bendravimas su vaiku. Kai kurie kun. A. Skinderio edukologinių įžvalgų aspektai tebėra aktualūs ir šiuolaikiniams tėvams, ir edukologijos žinovams.

Brangūs gimdytojai!

Jei kada gerai pamislijote [pagalvojote] apie savo pašaukimą, tai, be abejonės, supratote, kaip jis yra didelis ir sunkus. Išauklenti naują kartą, kuri būtų naudinga Dievui ir žmonėms, – tai iš tikro kaip iš vienos pusės gan aukštas pašaukimas, teip iš antros – gan sunkus!

Kaip kitados Paraono duktė, atradusi vandenį mažutėlį Maižiesių, padavė jį moteriškai sakydama: „Paimk tą vaiką, užaugink man: aš duosiu tau tavo užmokesnį“ (Exod. II, 9), – teip Viešpats Dievas, bažnyčia ir tėvynė paduoda jums, mieli gimdytojai, jūsų vaikus ir žada jums didesnį užmokesnį už gerą jų išauginimą.

„Imkite ir užauginkite tą vaikėlį, – sako jums, gimdytojai, V. [Viešpats] Dievas, – kurį amžina meile numylėjau: sutvėriau jį ant savo paveikslo ir pašaukiau dangun, – veizėkite [žiūrėkite], kad jis mylėtų mane!“

V. [Viešpats] Jėzus teipogi sako: „Imkite ir užauginkite tą vaikėlį, užlaikykite jį skaisčiu ir nekaltu, atmindami, ką aš dėl jo padariau: dėl jo užgimiau menkoj kūtelėje [kūtė – tvartas, sena, prasta trobelė], dėl jo numiriau ant kryžiaus, dėl jo dieną ir naktį esmi Švenčiausiame Sakramente!..“

Dvasia šv. sako: „Padariau jį savo gyvenimu, apipyčiau jį savo mylistomis [malonėmis, meile], – sergėkite [saugokite] tą brangiausią turtą, o duosiu jums užmokesnį!“

Bažnyčia trokšta, kad išaugintumite (išauklentumite) tikrus krikščionis katalikus, kurie gražiais darbais padidintų jos garbę.

Tėvynė vėl, turėdama daug vargų ir bėdų, turėdama daug darbų, o mažai gerų darbininkų, laukia nuo jūsų, kad užaugintumite naudingus draugijos sąnarius [narius], tikrus tėvynės sūnus...

Kaip kvietkas [gėlė, žiedas] nors gražiausias būtų ir ant geriausios žemės pasodintas, be geros vienok apžiūros [priežiūros] nuskursta ir nunyksta, taip ir jaunoji mūsų karta, tie jauni daigai, ta graži jaunuomenė, be geros ir išmintingos apžiūros išauga menka ir niekam neverta. Nuo jūsų tat, gimdytojai, priguli [priklauso], kad iš jūsų vaikų džiaugtų Dievas, žmonės ir jūs patys!

[...] Kaip medį iš vaisių, kaip gerą dirvą iš auglių, kaip gerus žmones iš darbų, taip gimdytojus galima pažinti iš jų vaikų. Jei tat jūsų vaikai yra jums patiems priežastimi nuliūdimo, didelių rūpesčių ir sielvartų, jei kartybė užnuodija jūsų gyvenimą, kas tame kaltas? Argi ne jūs patys?! Karti tai jums tiesa, bet visgi teisinga, nes ir Jėzus Kristus tą patvirtina sakydamas: „Iš jų vaisių pažinsite juos“ (Mat. XII, 23).⁵

Tik šventos ir maldingos motinos gali pagimdyti ir išauklenti šventus ir maldingus vaikus. Užtat, motinos, jei norite, kad šventi ir dievobaimingi būtų jūsų vaikeliai, rūpinkitės pačios būti šventos. Ypatingai stone [stonas – būklė šeiminės padėties atžvilgiu] būdamos, turite atminti tą perspėjimą: karščiaus melstis, daryti mielaširdingus darbus ir tankiaus eiti prie šventų sakramentų.

Vienok gi nors ir visų prasčiausias ydas, visų bjauriausias palenkimus atsineštų kūdikis su savimi ant svieto [pasaulio], rūpestingas auklenimas gali jį pagelbėti, nes vaikas – tai juk ne žvėris, o išmintingas auklenimas ir žvėrį gali perdirbti, padaryti jaukų ir išmokinti; dėl to gi tai kūdikio auklenimas reikia pradėti nuo pirmųjų jo dienų.⁶

Vaikas ateina ant svieto [pasaulio] su protu ir liuosa [laisva] valia. Valia auga ir greičiaus įgauna sylą [jėgą] ir galią negu protas. Mažas kūdikėlis jau apreiškia savo valią verksmu, ir motina pagal to verksmo pažįsta savo vaiko valią: žino, ką kūdikis nori ir ko jam reikia. Prie tos tai galybės, t. y. prie valios, visų pirmu prikimba piktybės dvasia, rūpinas ją supančioti ir sugauti. Per tat jau lopšyje gali matyti, kaip vaikas pyksta ir rėkia, kad ne pagal jo valios yra daroma. Taigi ta vaiko valia, jei iš anksto nebus palenkta prie jūsų valios, nebus nulaužta visai, – nuves jį į prapultį. Ir ji, t. y. valia, šiandieną

5 Žr. K.J.S. [A. Skinderis]. Apie vaikų auginimą // Kryžius [mėnesinis dvasiškas laikraštis]. 1903, Nr. 7–8. P. 17–20.

6 Žr. K.J.S. [A. Skinderis]. Apie vaikų auginimą // Kryžius [mėnesinis dvasiškas laikraštis]. 1903, Nr. 11–12. P. 28–32.

yra didžiausiu blogumu ant svieto. Šiandieną kiekvienas norėtų turėti savo valią ir nieko neklausti: neklausti senesnių, perdėtinių [viršininkų, darbų prižiūrėtojų] Dievo valios ir Bažnyčios...

Auklenkite tat savo vaiką taip, kad niekur nesipildytų jo valia, bet visur ir visados jūsų valia – valia **protinga**, o tokiu būdu ir prašalinsite nuo vaiko tą puikybės dvasią.

Jei vaikas prašo jus ką su verksmu ir su priešgynyste reikalauja, niekad neduokite, niekad nepildykite jo noro. Verksmu jis nori pasirodyti nelaimingu ir tokiu būdu ne kartą apgauna vyresnius ir išgauna, ką reikalauja. Vienas labai mokytas pagonis (Seneka) taipogi sako, kad nereikia duoti vaikui to, ką su verksmu nori gyti, o jei duoti – tai tada tikt, kad jau visai nutils.⁷

Nepaklusnus mano vaikas! Tankių tankesnioji tėvų skunda, tai visų didžiausioji vaikų yda. Bet kalti čia patys gimdytojai, juog nemokėjo pripratinti vaiko prie paklusnumo.

Trys yra paklusnumo laipsniai: **mechaniškas**, kada vaikas pildo tėvų valią iš papratimo arba dėl to tikt, kad tėvai taip įsako, nors dar nesupranta, dėl ko taip, o ne kitaip turi daryti; antras laipsnis – tai **protingas paklusnumas**, kada vaikas supranta tėvų įsakymo priežastį, ir trečias – **morališkas** paklusnumas, paeinąs iš tėvų meilės arba iš Dievo baimės.

Kol vaikas pabaigs šešis metus, pratinkite jį prie paklusnumo pirmojo laipsnio arba prie išpildymo jūsų valios be jos pažinimo. Tėvas arba motina pašaukia vaiką prie savęs pabučiuotų arba pabovytų [pažaisti] – ir tokiu būdu pripratina jį klausyti savo balso. Tikt atminkite, kad niekad nereikia šaukti vaiko pas savęs, kada jis yra susiraukęs, pasišiaušęs ir nuliūdęs. Priešingai, dėl pripratimo prie paklusnumo išrinkite tas valandas, kada vaikas yra linksmas. Darykite tai kasdieną arba net porą sykių ant dienos.

Vienok niekad nešaukite savo vaiko pas savęs, kada jis per daug linksmas ir užsiėmęs savo zabovomis [žaidimais], nes jis nenorės mesti savo zabovų, o jūsų paliepimas bus jam kartus, jei ir paklaustų – padarys tai ne iš geros valios.

Neperdėkite savo įsakymuose, kada vaikas savo paties ištyrimu gali pasimokinti. Jei matote savo vaiką kišantį pirštelį prie ugnies, neužginkite jam

7 Žr. K.J.S. [A. Skinderis]. Apie vaikų auginimą // Kryžius [mėnesinis dvasiškas laikraštis]. 1904, Nr. 1. P. 16–20.

to: truputį nudegęs daugiau to nebedarys, jūsų gi užgynimas tikt prie ginčo jį pažadintų, iš ko palengva įvyksta vaikuje priešgynumas (upara). O štai ir antras paveikslas. Vaikas siekia nuo stalo peilį, o motina po kiek kartų sako: „Oi neimk jo“. Tai negerai! Pasakyk vaikui vieną kartą ir stačiai: „Neimk, negalima!“ ir tuojaus tą peilį sukavok [paslėpk]. Teip ir kituose atsitikimuose elkities.

Su vyresniu vaiku reikia elgtis kitaip: reikia jį mokinti paklusnumo antrojo laipsnio, t. y. duoti įsakymus ne tikt išmintingus, bet reikalingus ir teisingus, išaiškinant jų priežastį, nes vaikas jau supranta paliepiamus. [...]

Niekados neliepkite vaikui už nusidėjimą [nusižengimą, nuodėmę] kalbėti poterių arba mokinties skaityti ar rašyti. Galima vaiką pastatyti į kertę, galima ir parklupdyti, bet liepiant tokiuose atsitikimuose poterių kalbėti arba imties už knygos, galima išdirbti vaikų širdyse neapykantą dėl poterių ir knygos kaip sunkiausių ir nemaloniausių dalykų, kuriuos tikt kaip bausmę (koroną) tegalima pildyti ir kentėti. Juk poterių kalbėjimą teip reikia pastatyti, kad vaikas patsai jų trokštų: kad sulaukęs vakaro niekados neatsigultų be poterių, o nuo ryto nevalgytų iki nesukalbėjęs poterių. Reikia jiems sakyti, kad Dievas visus ir visados mato; kad naktį sergia [saugoja] tuos vaikelius nuo pikto, kurie sukalbėję poterių atsigulė, o nuo ryto teipogi džiaugias iš tų, kurie nuo maldos pradeda dieną, kurie padėkavoja Dievui už perleistą naktį ir prašo Jo padėjimo per dieną. Priminkite jiems paveikslą gerų ir dievobaimingų vaikų, kurie visados kalba poterėlius, visados klauso vyresniųjų ir t. t., sakykite, ką Dievas suteiks Jį mylintiems...

O kad išmokinsite vaiką to išmintingo paklusnumo, per visą gyvenimą klausys jis iš meilės dėl jūsų.

Bet prie to viso nusipelnkite vaiko akyse garbę ir godonę [pagarbą]. Mokinkite savo vaiką nuo jaunumelės, o mokinkite visados su meile; mokinkite, kad tėvai yra jam Dievo vietininkais ant žemės, kad godojant [gerbiant] ir klausant jūsų, klauso vienkart ir garbina Dievą.

Vienok atminkite, kad Dievas yra šventas, todėl gi ir tėvai turi duoti savo vaikams šventumo paveikslą. [...]

Doras gyvenimas, krikščioniški papročiai, meilė ir sutikimas tėvų tarp savęs – tai visų svarbiausios išlygos gero vaikų išauklenimo ir nusipelnymo jų godonės [pagarbos] ir meilės.⁸

8 Žr. K.J.S. [A. Skinderis]. Apie vaikų auginimą // Kryžius [mėnesinis dvasiškas laikraštis]. 1904, Nr. 2. P. 22–25.

Buvo geras paprotys, kurs ir šiandieną dievobaiminguose namuose užsilaiko, kad po kryžiaus ant sienos kabindavo rykštę. Primindavo tai du dalyku: 1. gimdytojams – kad dėl gero vaikų išauklenimo ieškotų pagalbos pas Išganytojaus, 2. vaikams pamokinimą – juog kaip V. [Viešpats] Jėzus dėl išnaikinimo mūsų nusidėjimų buvo nuplaktas, teip ir mums rykštė yra reikalinga išnaikinti griekus [nuodėmes] iš mūsų širdies.

Mokyti žmonės darodinėja, kad mušimas arba plakimas vaikų yra visai nereikalingas ir nenaudingas. „Plakti, – sako, – tegalima gyvuolius, kurie žodžio nesupranta, žmogų gi reikia mokėti žodžiais pertikrinti ir suturėti nuo piktų darbų. Plakimas yra tai žvėriškas auklenimo būdas. Plakimas vodiąja [kenkia, daro žalą] kūno augimui, o dar labiaus proto išsilavinimui. Galima gražiausiai išauginti vaiką neužduodant jo kūnui skaudulių.“

Nors retai, bet už tikro galima ne kartą pasitikti su tokiais žmonėmis, kurie nei karto nėra gavę perti nuo tėvų, o vienok labai gražiai yra išauklenti ir yra geriausiais žmonėmis. „Užtekdamo, – sako tokie, – mums išgirsti nuo gimdytojų, kad jei kaip liepia, nedarysime ar neklausysime, būsime negerais, nedorais ir nebūsime jų mylimais, arba vėl: nemylės tavęs Dievulis nei tavo Aniolas Sargas...“ Vienok tokių visgi nedaug tėra. Čia reikėtų turėti ypatingai miklų protą, išmintingą taktą ir ypatingą Dievo padėjimą. Tankiausiai vienok ir dar šiandien vartojama esti rykštelė...⁹

Dar vieną dalyką patarsiu jums, gimdytojai: pasitikę knygnešių, užprašykite atnešti tam tikras knygeles apie vaikų auginimą, apie užlaikymą sveikatos ir t. t. Nesigailėkite ant tatau keleto skatikų išmesti, o džiaugsitės radę jose daug iki šiol jums dar nežinotų naudingų pamokinimų ir pasergėjimų [pastebėjimų].

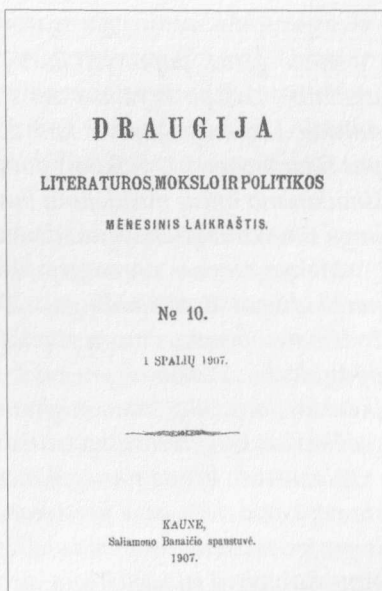
O jei visus čia surašytus persergėjimus gerai išpildysite, be abejonės, gerai išpildysite savo priedermes [pareigas] ir džiaugsitės iš sveikų ir malonių savo vaikų.

Bet išpildymui tų teip plačių priedermių reikalinga yra Dievo pagelba, nes pagal šv. Rašto žodžių: „Jei Dievas nestatys namų, veltui darbuojas, kurie juos stato“ (Dov. Ps. 126). Dievo tat prašykite padėjimo ir visą viltį Jame padėkite. „Tavyje viltį padėjau, Viešpatie, ant amžių nebūsiu užgėdintas“ (Ps. 129).¹⁰

9 Žr. K.J.S. [A. Skinderis]. Apie vaikų auginimą // Kryžius [mėnesinis dvasiškas laikraštis]. 1904, Nr. 3. P. 23–27.

10 Žr. K.J.S. [A. Skinderis]. Apie vaikų auginimą // Kryžius [mėnesinis dvasiškas laikraštis]. 1904, Nr. 4. P. 19–24.

1907 m. žurnalo „Draugija“ straipsnyje „Kas geriau: ar dijecezinis, ar dekanatinis kningynas?“¹¹ kun. A. Skinderis svarsto praktinį klausimą – kuris knygynas būtų kunigams geriausias. Kaip žinoma, knygynas yra vieta, kur galima įsigyti knygų, padedančių tobulėti, spręsti kasdienes ir ateities problemas, skleidžiančių gerąją patirtį, tautinės tapatybės kontūrus, istorinių tradicijų savastį. Tad atvirai pripažindamas knygyno teikiamą naudą ir būdamas praktiškas žmogus, kun. A. Skinderis operatyviai ir giliai reagavo į kunigų diskusiją dėl knygyno įsteigimo – net suskaičiavo, kuris knygynas būtų finansiškai naudingesnis:

Viename kunigų susirinkime svarstant apšvietimo reikalus, atėjus prie kningynų klausimo, kilo minčių nesutikimai. Anot vieno, dekanatinis¹² kningynas verčiau kiekviename dekanate įsteigti, o mano nuomonė buvo vieno prieš visus – įrengti dijecezinę¹³ biblioteką.

Ir štai dėl ko:

1) Kunigų veikimo vieta. Tai vyskupystės ribos; ne sykį kunigui prisieina į metus kelis dekanatus pervažiuoti, nežinia prie kokio dekanato jam dėties, o neprisidėjus nemandagu kningynu naudoties.

2) Mūsų (Žemaičių) vyskupystėje devyniolika dekanatų: perkant vieną reikalingą kningą reikėtų devyniolika egzempliorių, kas devyniolika sykių brangiau apsieis prie dekanatinių negu prie dijecezinio kningyno.

3) Dėjus visiems kunigams, kurių yra į šešis šimtus, po tris rublius, jau apturime tūkstantį ir aštuonis šimtus. O dekanate ne daugiau kunigų terasime per keturias dešimtis, taigi dekanatiniame kningyne dėjus po tris rublius teapturėsime kningų vos už šimtą dvidešimt rublių. Taigi ar ne geriau būti

11 Žr. Skinderis A. Kas geriau: ar dijecezinis, ar dekanatinis kningynas? // Draugija [literatūros, mokslo, politikos mėnesinis žurnalas]. 1907, Nr. 10. P. 229.

12 Dekanatas – keletą parapijų apimantis administracinis Bažnyčios padalinys [žr. Lietuvių kalbos žodynas].

13 Diecezija arba vyskupija – katalikų Bažnyčios administracinė sritis [žr. Tarptautinių žodžių žodynas].

4) Geras užmanymas, uždėjimas [įsteigimas] reikalauja geros valdybos ir centralinio komiteto. Vyskupystėje atrasime gerus kningyno vadovus, kurie paruoš gerą rėdą [potvarkį], valdybą, vietą, programą, patrauks reikalingas kningas, išras patogų būdą, prieinamą lengvai visiems skaityti, naudoties, nors ir plačios Vyskupystės kunigijai, įves tvarką ir t. t., ko mes nei manyti negalim įsteiginėdami dekanatinius kningynus.

Klebonas nesavanaudiškai rūpinosi ūkine parapijos veikla, ką atspindi ne tik jo darbai, bet ir švietėjiško pobūdžio straipsniai ūkininkavimo klausimais. 1910 m. laikraščio „Žemdirbys“ straipsnyje „Geriausias statymas trobų iš molio“¹⁴ kun. A. Skinderis, remdamasis profesionalių ekspertų patirtimi, pateikia paprastiems kaimo žmonėms naudingų patarimų ūkiniu klausimu – apie gyvenamųjų namų statymą iš molio. Kadangi yra daug ir įvairių trobų statymo būdų, o pasirinkus variantą „Pasidaryk pats“ darbas kainuoja nemažai laiko, straipsnio autorius siūlo kokybišką statymo būdą, kurį pritaikius sutaupoma išteklių, vėliau džiugina ilgesnis eksploatavimo laikas.

14 Žr. Stulgietis [A. Skinderis]. Geriausias statymas trobų iš molio [apie trobų statymą iš molio] // Žemdirbys [ūkio, prekybos ir pramonės reikalams pašvęstas laikraštis]. 1910 m. vasario 16 d. (kovo 1), Nr. 3. P. 7.

ūkio, prekybos ir pramonijos reikiamas pašvestas laikraštis.
Eina du skyli per mėnesį.

„Žemdirbio“ kaina nusifončiant pačia: motams 3 rb., pasol motų 1 rb. 60 kap.,
3 mėnesiams 75 kap. Atakiras numeris 15 kap.
Apakolbimų kaina: už petito eilel arba jos vietą prieš toktą 25. kap., po
toktos 15 kap.
Redakcijos adresas: Vilno-Antokai, Vojeno-Gospitalnaja Nr. 3. „ŽEMDIRBIO“ Redakcija.

№ 3 Vasario 16 (kovo 1) d. 1910 m. II Metal.

CUKRAINIAI
MONPENSIER
EINEM MASK

A.

Dar yra keletas „Zemdirbio“ komplektų
 1909 m. Kaina 3 rubliai,
 Kas naujujų skaitlytų nori turėti „Zemdirbio“
 komplektą 1909 m. (t. y. visus 1909 m. „Zem-
 dirbio“ numerius), tapsi skubiniu nusipirkti; ve-
 siau gali neboliški, nes yra vos keliolika kompi-
 „Zemdirbio“ Adm.

**Ūkio rateliams
ir
Wartotoju draugijoms**

Ukrasiti bent po kelms *Zemdirbys*² egzempliorius vietas
tutelis susitvarkius pigiau žuostų ne mažiau 5 egzempliorius
po 2 rub. 50 k., žuostų gi nemaloni 10 egzempliorius 400
po 2 rub. 25 k. kutens at tikras egzempliorj.
*Zemdirbys*² Administratorj.

Pranešame

vytola, jog daržovių seklos bus iš-
naudojamos žemdirbių numeriui skelbti.

akmens su kalkėmis; ant pamatų padėjo degtų plytų po dvi eili ant viena kitos, t. y. du vainiku, ant plytų užpylė dervos, kad drėgnumas nekiltų aukštyn į molį. Čionai turiu priminti, kad mes dirbome įvairių būdų bandymus, bet čia aprašysiu tik geresnįjį, kurs turi tikti visiems, nes geriausias iš išbandytų mums žinomų būdų.“

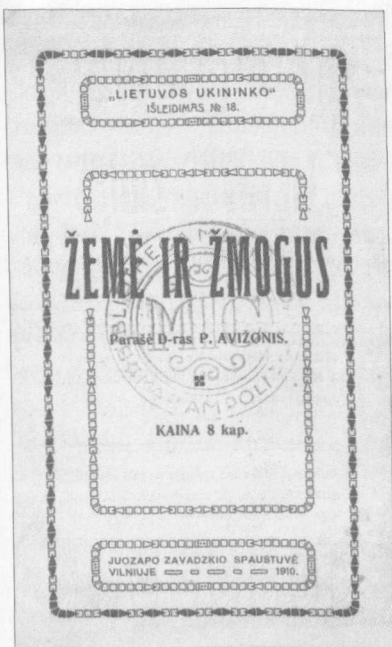
Ne tik „iš lūpų į lūpas“ ar sakyklos, bet ir viešai spaudoje skelbiamos naujienos apie parapijos gyvenimo aktualijas buvo savita reklama, atskleidžianti ryškiausius bendruomenės veiklos pėdsakus... ir įamžinusi straipsnių autoriaus draugiškus santykius su kaimiečiais, sklidinusi pagarbios meilės, globėjisko rūpinimosi kiekvienu žmogumi:

Stulgiai (Reseinių pav.) Rugpjūčio 14 dieną bus pašventimas Stulgių naujosios mūrinės bažnyčios. 15 rugpjūčio, t. y. Žolių šventės dienoje, bus 50 m. kunigavimo jubiliejus kun. Adolpo Pacevičiaus. Ketino – prižadėjo Stulgių naująją bažnyčią šventinti pats vyskupas. Šviesiausias Vyskupas ketino atvažiuoti 13 d. rugpjūčio. Visiški atlaidai prišti prie Žolinės dienos Stulgių bažnyčioje. Antri visiški atlaidai duoti yra dienoje jubiliejaus kun. A. Pacevičiaus. Apart to yra duoti visiški atlaidai Stulgių bažnyčiai kiekvieną dieną, kas kada aplankęs ją tenai išpažintį atliktų ir priimtų Šv. Sakramentą. Tuos atlaidus gali gauti kiekvienas sykių metuose sau paskirtoje dienoje. Pakeleiviai ar ateivės galės ir iš to pasinaudoti, bus tai tą dieną Žolinės, tretieji atlaidai. Ateiviams į Stulgius bus parengtos vietos, kur pergulėti. Būtų gerai, kad atvyktų į Stulgius tokie, kurie laike didesnių susėjimų – atlaidų – duokime Šidlave, verda valgymus; viliamės nemažo susirinkimo žmonių, tad mūsų svečiams būtų patogu gauti, kur pavalgyti.¹⁵

Stulgiuose gerai gyvuoja liaudies mokykla ir skaitykla. Mokytojauja p. U. Bruškaitė. Stulgiečiai subruzdą statyti vidurinę mokyklą. Mokslas eis sulig centralinio Lietuvos apšvietimo komiteto nurodyta programa. Išlaidos remiamos pajais [nustatytais įnašais] tėvų, kurie mano leisti mokyklon vaikus. Kiek kandidatų atsiras, tiek vietos, klasių ir mokytojų bus parūpinta.¹⁶

15 Žr. K. Skinderas [A. Skinderis]. Bažnytinės žinios. Stulgiai [rašo apie atlaidus Stulgiuose] // Vienybė [savaitinis laikraštis]. 1910 m. liepos 27 d. Nr. 30. P. 465–466.

16 Žr. Skinderis A. Mūsų mokyklos. Stulgiuose... [rašo apie liaudies mokyklą ir skaityklą] // Lietuvos aidas [valstybės laikraštis]. 1918 m. kovo 12 d., Nr. 31 (79). P. 3.

LIETUVOS AIDAS

N. 91 (79) Vilnius, antradienis, 1918 m. kovo mėn. 12 d. II metai

Suo Administracijos

Į valdymą išėjo valdymo...

... (text continues) ...

Lietuvos švietimas

Visas mokytojų sąjunga...

... (text continues) ...

KARAS

Vokiečių štabo pranešimas

... (text continues) ...

Paiktuolinis žinias

... (text continues) ...

Paiktuolinis žinias

... (text continues) ...

svyravimo, jog gyvybė ant žemės atsiradusi iš protoplazmos, pusiau skys-
tos angliavandenių masos, panašios į košelieną (p. 27), ir jau visai drąsiai
pasakoti toliaus apie gyvybės plėtojimąsi, gyvūnų keitimąsi, apie žmogaus
giminystę su beždžione [...] Tokių tai gudrybių prirašė D-ras P. Avižonis savo
knygutėje. Mums vienok regis, kad nelabai kas puls pirkti Avižonio knygytės,
nes visos tos gudrybės nevertos nei kapeikos, ne tik tų 8 kap., jai padėtų. Jei
bent giminystės su beždžione apaštalai dovanai ją iškaišiotų skaityti.

Be publikacijų iki šių dienų išliko keletas kun. A. Skinderio literatūrinių
bandymų (eilėraščių, giesmių). Neteisinga būtų sakyti, kad jis eiliuotus
kūrinius rašė profesionaliai, o ir viename iš laiškų kun. A. Dambrauskui-
Jakštui pats autorius prisipažįsta: *Eiliavimo įstatų jokių niekada neskaiciau,*
*taigi neturiu jokie supratimo apie eiliavimą*¹⁸. Tačiau pastebima, kad eilėraščių
kalba ritmiškai organizuota, metaforizuota, poeto-dvasininko vertybinė
orientacija nėra primityvi – jis imasi plunksnos norėdamas išsakyti savo

18 A. Skinderio laiškas A. Dambrauskui-Jakštui // Laiškai kun. A. Dambrauskui
1906–1908 m. Prof. A. Dambrausko archyvas. Vilniaus universiteto bibliotekos
Rankraščių skyrius. F1–D301 (7 laiškas).

pilietinę poziciją po 1905–1907 m. revoliucijos sukrėtimų, atsiliepti į to laikmečio aktualijas (jeigu revoliucijos viltys siekti laisvės žadino lietuvių dvasią, tai pralaimėjimas skaudžiai prislėgė suvaržymais, nusivylimu), populiarinti šviečiamąsias idėjas, orientuotas į tautinį sąmoningumą, patriotiškumą.

KUN. A. SKINDERIO LITERATŪRINIAI BANDYMAI

Pilietinio eilėraščio „Tėvynė“¹⁹, išspausdinto 1908 m. laikraštyje „Vienybė“, tema – tauta ir jos likimas. Eilėraščio subjektas su meile kalba apie tėvynę („Lietuva brangi, Tėvyne mano“), jautriai ir giliai išgyvena tėvynės vargus („Kada išplauksi iš vargų tvano?“), išsako optimistinius lūkesčius („Bet tu su vėjais kovoti drįsi“, Būsi pasaulėj visa pagirta“), orientuoja tautiečius į dievoieškos kelią („Po šventu Kryžium ramiai ilsėsi“).

TĖVYNĖ

*Lietuva brangi, Tėvyne mano,
Kada išplauksi iš vargų tvano?
Kada ant laimės kranto sustosi?
Metus geruosius sau iškovosi?*

*Priešingi vėjai smarkiai sujudo,
Iš visų šonų laivelį kliudo,
Ir tave vargšę, kaip jau matyti,
Kiekvienas nori savaip varyti...*

*Bet tu su vėjais kovoti drįsi,
Nors plati jūra, nepasiklysi;
Kompasas Tavo – Tiesos tai Žodis
Prie laimės uosto kelią parodys.*

*Garbės vainiką ten apturėsi,
Po šventu Kryžium ramiai ilsėsi.
Būsi pasaulėj visų pagirta,
Lietuva šventa, kantri ir tvirta.*

TĖVYNĖ.

Lietuva brangi, Tėvyne mano,
Kada išplauksi iš vargų tvano?
Kada ant laimės kranto sustosi?
Metus geruosius sau iškovosi?

Priešingi vėjai smarkiai sujudo,
Iš visų šonų laivelį kliudo,
Ir tave vargšę, kaip jau matyti,
Kiekvienas nori savaip varyti...

Bet tu su vėjais kovoti drįsi,
Nors plati jūra, nepasiklysi;
Kompasas Tavo—Tiesos tai Žodis
Prie laimės uosto kelią parodys.

Garbės vainiką ten apturėsi,
Po šventu Kryžium ramiai ilsėsi.
Būsi pasaulėj visų pagirta,
Lietuva šventa, kantri ir tvirta.

A. S.

19 Žr. A.S. [A. Skinderis]. Tėvynė [eilėraštis] // Vienybė [savaitinis laikraštis]. 1908, Nr. 8, P. 118.

Susirūpinimas tautos likimu atspindi ir rankraštiniame eilėraštyje „Lietuva šventa“²⁰. Čia į politines, ideologinių kovų padiktuotas peripetijas taip pat žiūrima per religijos prizmę („Ir Diev's tikt žino, kas iš to išeis“). Išskeldamas senovės lietuvių tautos charakterį („Tą šventą vardą, kurį nešioji, / Išdirbo tavo karta senovėje / Tobulais darbais, savo dorybėmis“) kaip kontrastą dabarčiai, eilėraščio subjektas atvirai pasmerkia pirmeivius (taip save išdidžiai titulavo socialistai, pašaipiai pravardžiuojami „sicilikais“), pasisakydavusius prieš dvasininkus, skausmingai išsako susikaupusį nerimą („Argi jau priseis tapti išgamiais?“), žadina lietuvių pilietinį sąmoningumą („Lietuva šventa! Turi būt jos vardas“).

„Mielas kunigėli, – rašo kun. A. Skinderis 1908 m. vasario 23 d. kun. A. Dambrauskui-Jakštui adresuotame laiške, kuriame yra eilėraštis „Lietuva šventa“. – Tamstos „Vienybėje“ eilėse „Tėvynė“ pasirašęs A. S. tarsi dar liko vietos ir minčių nedabaigtų, tarsi truputį norėčiau prailginti. Nesu eilėrašis, bet kartais sau paišau, taigi ir dabar, jeigu galima ir tinku, melsčiau prailginti tas eiles pono A. S.“

LIETUVA ŠVENTA

Tą šventą vardą, kurį nešioji,
Išdirbo tavo karta senovėje
Tobulais darbais, savo dorybėmis,
O šiandienykščiai terš ją bjaurybėmis.

Tikri bedieviai menas pirmeiviais,
O tikintieji – atžagareiviais.
Ir Diev's tikt žino, kas iš to išeis,
Argi jau priseis tapti išgamiais?

Lietuva šventa! Turi būt jos vardas.
Te negadin' to „Žarija“, „Skardas“.
Juk gamtos mokslo, filosofijos
Mūsų tikėjimas niekaip nebijos.

20 A. Skinderio laiškas A. Dambrauskui-Jakštui 1908-02-23 // Laiškai kun. A. Dambrauskui 1906–1908 m. Prof. A. Dambrausko archyvas. Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius. F1–D301 (9 laiškas).

*O gamtos mokslai ir Dievo žodis
Suaugti drauge aiškiai nurodys,
Kas yra žmogus, koks jis tur būti,
Beždžionka, varle per skriaudu būti. [...]*

(Žodynėlis: 1) „Skardas“ ir „Žarija“ – Lietuvos socialdemokratų partijos savaitiniai žurnalai, leisti Vilniuje 1907–1908 m. 2) Skriaudus – darantis skriaudą, neteisingas).

Eilėraštyje „Pavasaris“²¹, išspausdintame 1908 m. laikraštyje „Vienybė“, kalbama apie įprastus pavasario reiškinius („Vieversėliai pergalėję žieminius pavojus“, „Aštriais šalčiais apsvaiginti augalai atkuto“), sukuriama sąsaja tarp pavasarį atbundančios gamtos ir tautos – paliečiama tai, kas iš esmės svarbu tautai, visuomenei, t. y. girtuoklystės, katalikybės, doros problemos, išsakomas vienybės kaip švento idealo siekis: „Veikt pavasariui pradėjus / Žiemos tvarka dyla. / Lai taip žūtų girtuoklystė / Nuo kardo blaivybės, / Lai sugrįžtų bedievytė / Prie katalikybės, / Kad broliai susispiestų į šventą vienybę“.

PAVASARIS

*Pavasario šviečia dienos,
Ledai sutrupėjo,
Supustytos aukštos sienos
Grioviais nutekėjo.
Vieversėliai pergalėję
Žieminius pavojus
Padangiuosna pasikėlę
Linksmina artojus
Aštriais šalčiais apsvaiginti
Augalai atkuto,
Ukininkai suraminti
Prie darbo sukruto.
Visai gamtai sukrutėjus
Daigai aukštyn kyla,
Veikt pavasariui pradėjus*

PAVASARIS.

Pavasario šviečia dienos,
Ledai sutrupėjo,
Supustytos aukštos sienos
Grioviais nutekėjo.
Vieversėliai pergalėję
Žieminius pavojus,
Padangiuosna pasikėlę
Linksmina artojus.
Aštriais šalčiais apsvaiginti
Augalai atkiuto,
Ukininkai suraminti
Prie darbo sukruto.
Visai gamtaisukrutėjus,
Daigai aukštyn kyla,
Veikt pavasariui pradėjus,
Žiemos tvarka dyla.
Lai taip žūtų girtuoklystė
Nuo kardo blaivybės,
Lai sugrįžtų bedievytė
Prie katalikybės.
Kad taip broliai susispiestų
Į šventą vienybę,
Kad taip vienas antram šviestų
Dora prieš dorybę.

A. S.

21 Žr. A.S. [A. Skinderis]. Pavasaris [eilėraštis] // Vienybė [savaitinis laikraštis]. 1908, Nr. 19. P. 284.

*Žiemos tvarka dyla,
Lai taip žūtų girtuoklystė
Nuo kardo blaivybės,
Lai sugrįžtų bedievyستė
Prie katalikybės.
Kad taip broliai susispiestų
Į šventą vienybę,
Kad taip vienas antram šviestų
Dora prieš dorybę.*

Iškilęs religinės giesmės poreikis ir noras puoselėti giedojimo kaip religinės praktikos tradiciją paskatino kun. A. Skinderį sukurti giesmę.

„Turime paveikslą nuolatinės pagalbos – giesmės neturime, – teigia jis viename iš 1906–1908 m. laiškų²², skirtų kun. A. Dambrauskui-Jakštui. – Paėmęs istoriją atvaizdo, kur nutramdyme bangų pirmą sykį viešai apsireiškė šv. P. Mergaitė, ir taip sau ko mums reik manydamas, sustačiau tas eiles ir siunčiu ant pertaisymo, jeigu galima jas taisyti.“

GIESMĖ Į DIEVO MOTINĄ NUOLATINIOS GLOBOS

*Jūrių žvaigždė skaičiausioja,
Marių bangų tramdytoja,
Kas nelaimėse maldavo,
Visad tavo globą gavo.
Vardą globuos nuolatinios
Par lūpas mažos merginos,
Kuri Tave aiškiai matė,
Teikės mums apreikšte Pati.
Nuolatai mes nusidedam,
Vienog Taviej viltį dedam (guldom?).
Didžiais prajovais garsinga
Būk ir mums mielaširdinga.
Nuo amžių tat negirdėta,*

²² A. Skinderio laiškas A. Dambrauskui-Jakštui // Laiškai kun. A. Dambrauskui 1906–1908 m. Prof. A. Dambrausko archyvas. Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius. F1–D301 (7 laiškas).

*Jog ką norintai ant svieto
Atmestumei Tu nuo savęs,
Kad kas glaudžiasi pri tavęs.
Mes varguoliai be tėvynės.
Kas mums slėg visiems krūtines.
Daug kas stumia mus nuo savęs,
Nors tu, Motin, glausk prie savęs.
Išmelsk sveiko proto visiems,
Padaugink milestas saviems,
Duok tikėjimo tvirtybę,
Suteik dangišką vienybę,
Kad iš vieno visi eitų,
Dievo įstatų nepeiktų,
Visi jaustųsi kaip broliai –
Ir turtingi, ir varguoliai.
„Sursum corda“ primindami,
Savo širdis keldami,
Kad patektumėm į dangų
Pas Dievulį savo brangų.*

(Žodynėlis: prajovas – stebuklas, svietas – pasaulis, Sursum corda – lot. kel-
kim širdis).

Mūsų protėviai mylėjo religines giesmes, jas giedodami jausdavo didžiulį palengvėjimą, nes svarbiausia religinių giesmių mintis – tikėjimas Aukščiausiojo galia, atsidavimas Jo valiai teikė vilčių ateičiai, jos buvo atgai-
va sielai. „Giesmė į Dievo Motiną nuolatinios globos“ yra kaip kreipimasis į Dievo (Jėzaus) Motiną Mariją prašant globos ir pagalbos žmonijai. Konsta-
tuodamas tautos susiskaldymą, pasireiškiantį susvetimėjimu, nemeile vienas kitam, kun. A. Skinderis trokšta žmonių širdyse uždegti bendro tikėjimo, vieningų idealų laužą. Kunigo nuomone, gyvenant pagal tikėjimo dėsnius, žemėje nebūtų karų, viešpatautų dieviška ramybė ir Dievo palaima.

Tik turint atitinkamų sugebėjimų, ryžtingai siekiant užsibrėžto tikslo ir sistemingai dirbant galima pasiekti puikių rezultatų vienoje ar kitoje srityje. Tačiau kun. A. Skinderis, kuriam rūpėjo viskas, kas aktualu, buvo fenome-
nalis. Jo unikalia savybe laikytina tai, kad jis išmanė daugelį kalbų. Apie savo kalbinę savivoką XX a. pirmajame dešimtmetyje kun. A. Skinderis

Giesmė : Diero Motina, Nuolatimės
Globos. (gaida karp: Amnichte die Maria - J. Karimė)

Juris žvaigždė skaisčiau roja,
Marių Gangu, tramdytoja,
Kas nelaimėse maldavo

Visad Tavo globą govo.

Vardą globuos. nuolatimės

Par tuos mažos merginos,
Kuri Tave aiškiai matė

Teikė mums apreikę pati.

Nuolatimės mes nusidėjam,

Vieną Tave, viltį, deklam (guldami?)

Didėjais prašovan garsingą

Būk ir mūsų mielavirdinga.

Nuo amžių tat' ne girdėta,

Jog ką norintai ont sūsto

^{ar meskume?}

Atstumtumei Tu mūsų sėves,

Kad kas glaudžiasi prie Tavo

kukliai rašo: *mokinuos liežuvius anglišką, valakišką [valakas – Italijos, Valakijos gyventojas; Valakija – istorinė Rumunijos dalis], prancūzišką, vokišką, kad nelaimei užkritis bado nepamatyčiau, kol gyvas.*²³

Be paminėtų kalbų kun. A. Skinderis dar mokėjo rusų, lotynų, lenkų kalbas, o tai jam labai padėjo ne tik savišvietai, bet ir rengiant straipsnius, knygas. Išlikęs laiškas nežinomam asmeniui²⁴ liudija apie atsakingą požiūrį į sunkų vertėjo darbą, paženklinant altruizmu:

Garbingas Tėve,

„Š. [šventojo] Izidoriaus gyvenimą“ perdirbau [pertaisiau] pagal naujas rašliavas. Dabar norėčiau perdirbti Šv. Tamošiaus A. Kempis [Thomas à Kempis (1380–1471) – viduramžių vokiečių teologas, vienuolis Tomas Kempietis] „Apie sekimą Jėzaus Kristaus“. [Tai populiarios knygos „Kristaus sekimas“ vertimas į lietuvių kalbą]. [...] vertu [verčiu] „Filosofiją moralnoscī“. Labai sunkus tai darbas, gal persilaušiu. Sykiu vertu arba geriau sukantis statau iš visur imdamas veikalus du:

1. Ką daro kūniškumas žmogui vyriškiui

2. _____ moteriškai.

Tuodu du veikalu bus svarbūs, nors ant pažvelgio, o ir tos prasmės, bet neatbūtinai seniai seniai jau buvo reikėję tą kam nors padaryti. [...] Jei spausdintumėte kokią iš tų mano knygucių, prisiųsčiau. Gal Filosofiją padorystės prisiųsti? Tas į laikraštį par sunkus dalykas, galima tiktais knygutėse tokią medžiagą talpinti. Jeigu priimtų Draugystė šv. Kazimiero už akciją – pajų [nustatytą narių įnašą] vietoj pinigų, tai prisiųsčiau gal ir gyvenimą šv. Izidoriaus, ant kurios brošiūros galėtų vadąs [dingstis, pretekstas] uždirbti. Gal Tamošiaus A. Kempio pataisyti ir prisiųsti? Gal ką kitą norite? Jei trūkumas, meldžiu atsiliepti. Gal kunigo Kneippo [vokiečių vienuolis Sebastijonas Kneip-pas (1821–1897)] visą veikalą išversti, turiu nuo pat kunigo Kneippo daleidimą versti jo knygas ant lietuviškos. Kitam to darbo nepaveliju [neleidžiu, neduodu leidimo], nes man tas nedykai apsiėjo ir nedykai tegalima versti. Už kiekvieną tūkstantį jo egzempliorių išspaudimo po 25 reik prisiųsti ant Verishofo neturtėlių. Tokias sąlygas pats k. Kneipps man pastatė. Jeigu pripažintumėte už reikalingą ką iš to, meldžiu atsiliepti. Stulgiai.

23 A. Skinderio laiškas A. Dambrauskui-Jakštui // Laiškai kun. A. Dambrauskui 1906–1908 m. Prof. A. Dambrausko archyvas. Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius. F1–D301 (2 laiškas).

24 A. Skinderio laiškas nežinomam asmeniui // Laiškai nežinomiems asmenims. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyrius. F12–701.

4937

Ser.

Garbingas Tėve!

J. Lydoniaus gyvenimą pabrėžiau
pažvel mėjus rašėvas.

Debat norėčiau pabrėžti J. Tamošiaus

A. Kempiš, Apie seriją

Jesaus Kristaus.

Atleiskiu, kad aš apybraižiau kad

kas kiti ne žaigė, arba kad

tas kas pa tėtis syki išleido

ne kūrėu ar pabrėž, per ju paty

ne nuo ketvirtą syki išleisti.

Debat vertu „Filosofijos moralinio“

laikui sunkus bei darbas, gal persi-

laušiu. Sykiu vertu arba geriau surint

stasoci išvadu imolamas vokalus du

1. Kad daro kuniškumas imogai Gyvinti

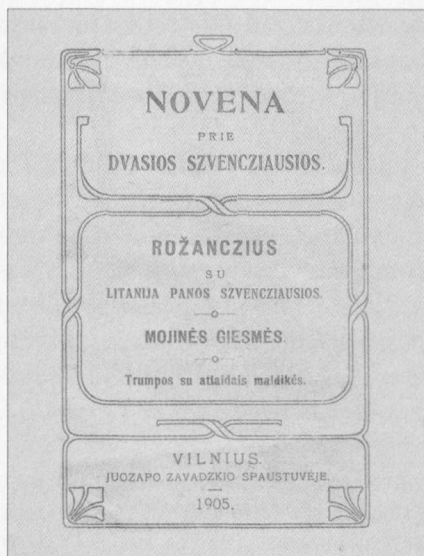
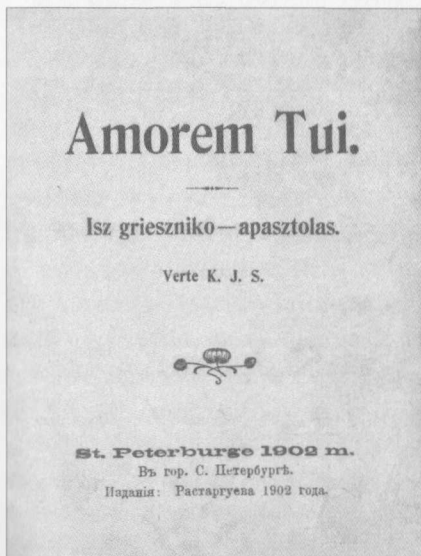
2. — — — — — Mesteris

Kun. A. Skinderis išvertė keletą religinių knygelių: „Noovenos prie Dvasios Švenčiausios...“ (buvo išleista 1896 m. Tilžėje ir 1905 m. Vilniuje), „Amorem tui [lot. Myliu tave]: Iš griešniko – apaštolas“ (Tilžė, 1902), Rocho Filiochovsko „Trumpas katekizmas kun. Piliakauskio“. Beje, šis katekizmas buvo išleistas net keturis kartus: 1915 m. Vilniuje, 1916 m. Maskvoje, 1917 m. Vilniuje (2-oji laida), 1917 m. Vilniuje (3-oji laida).

Religinių knygelių vertimai patvirtina faktą, kad dirbdamas sielovadinį darbą kun. A. Skinderis uoliai rūpinosi katalikiška spauda, stiprinančia žmonių tikėjimą, dvasingumą. Spaudos draudimo metais nelegaliai spausdintos „Novenos“ pasitarnavo ne tik krikščioniškai dvasiai ir kultūrai gaivinti, bet ir atliko norminamąjį vaidmenį kasdieninių maldų sferoje. Leidėjo žodyje („Išleistojo atsiliepime“) atvirai išsakomas racionalus kunigo noras ne pateikti, o suvienodinti maldų tekstus siekiant, kad lietuviškose pamaldose nebūtų padrikumo elementų, kad jos būtų organizuotos, susistemos:

Išleistojo atsiliepimas

Lietuviai turėdami daug maldaknygių išleidimų, o maž kiekviename išleidime vis po truputį tai pridėta, tai atimta litanijose ir maldose, pradėjo giedoti bažnyčioje, duokime, tokią Visų Šventųjų litaniją, neilgai tesimeldžia vienbalsiai (o iš to maž ir viensirdžiai), ne lig pusės litanijos nedatraukę,

pradeda į visas puses klysti: vien's šaukia šventas Vaitiekau, kit's – šventas Vincentai, o tret's – dar koki' tenai šventaji. Vieni pritrūkę vienininkų šventųjų vardų pradeda garbstyti po kelis, kitiems lieka dar gera eila vieninykų (pojedynszy) šventųjų vardų. Vienur mot(e)riškų šventųjų vardų tėra iki aštuonių, o kitur į dvylika. Vienose knygos ant galo litanijos trumpos maldos, o kitose ir labai ilgos. Vieni greičiau užbaigia, o kiti dar ilgai turi melstis...

Kad tokių atsitikimų po bažnyčias tolesniame trūkyje [trūkis – trukimas, bėgis (apie laiką)] nebūtų, reikia giedoti vienokiu būdu sudėtas litanijas ir maldas. [...] ...patalpinau čionai Visų Šventų ir Panos Švenčiausios litanijas, kad laike novenų [devynių dienų maldos prieš kokią nors šventę] ir mojinų maldų po bažnyčias ir didesniuosius susirinkimus visi vienbalsiai ir drauge viensirdžiai galėtų giedoti. Ant knygutės galo patalpintos trumpos atlaidinės maldikės yra prigulenti eila nuo Bažnyčios Vyresnybės (lietuviškas vertimas) užtvirtintos. [...]

Pelnas nuo šios knygelės eis ant pastatymo vienoje biednoje [neturtingoje] parakvijo Bažnyčios. Vėliau bus kas mėnesį atlaikytos šv. Mišios už pundatorius [fundatorius – davėjas, steigėjas], lig kol stovės toji Bažnyčia.

Kun. A. Skinderio parengtas Rocho Filiochovskio (1838–1896) katekizmas (glaustas krikščionybės pagrindų išdėstymas; vertimas iš lenkų kalbos) susilaukė betarpiškų reakcijų ir dėmesio spaudoje. Štai 1918 m. laikraščio „Lietuvos aidas“ poleminiame kun. Antano Ragažinsko straipsnyje²⁵ pastebima, kad Filiochovskio katekizmo vertėjas, netiesiogiai vadintinas paprastų žmonių atstovu, tobulino katekizmo kalbą, vartojo naujus teologinius terminus (o tai buvo pažangu), tačiau neišvengė klaidų:

Jau 1913 m. „Vilties“ 117-me, 125-me ir k. [kituose] buvo daug rašoma apie mūsų maldų knygų kalbos ir poterių taisymą, nes jau metas platinti tarp žmonių pataisytosios knygos be baimės. Juk mūsų žmonės dabar jau šviečiasi ir daugiau skaito; be to, daugelyje vietų jau girdi pamokslus gryna kalba. Užtat kun. Tumo žodžiais, „pasikėsinimas ant priprastų poterių tam tegali pasirodyti per drąsus, kas pats maža ir retai tesusitinka su mūsų knygų maldomis“. Ypač dabar primintini naujieji poteriai, nes J. M. Žemaičių Vyskupas, neatsižvelgdamas nė į sunkaus karo laiką, rūpinasi poterių, suplikacijų

25 Kun. A.R. [Antanas Ragažinskas]. Raštų raštai. Kun. Piliakauskio „Trumpas katekizmas“. Vertė kun. J.S [A. Skinderis]. Antra laida, 1917 [recenzija] // Lietuvos aidas [laikraštis]. 1918 m. spalio 19 d. Nr. 110 (158). P. 3–4.

ir kitų maldų taisymu ir tam tikslui Jis parūpino 1914 ir 1915 m. net tris šv. Kazimiero Draugijos suplikacijų išlaidimus ir patvirtino elementorių bei katekizmą su naujais ištaisytais poteriais. Be to, jis jau 1915 m. buvęs ketinęs įsakyti visiems klebonams mokyti žmones tų naujųjų poterių, tik susilaikęs patariamasis palaukti po karo.

Tuo tarpu gi štai 1917 m. išėjo minėtasis katekizmas, kuriame kun. J. S. nors truputį pataisė kalbą, bet nesiteikė priimti nei 1909 m. Komisijos, nei mūsų vyskupo pataisytųjų poterių. **Jis matyti žiūrėjo daugiau minios noro** negu tikrojo vertimo, bet ir tai jam nelabai pavyko. Todėl atsidėję panagrinėkime tą katekizmą:

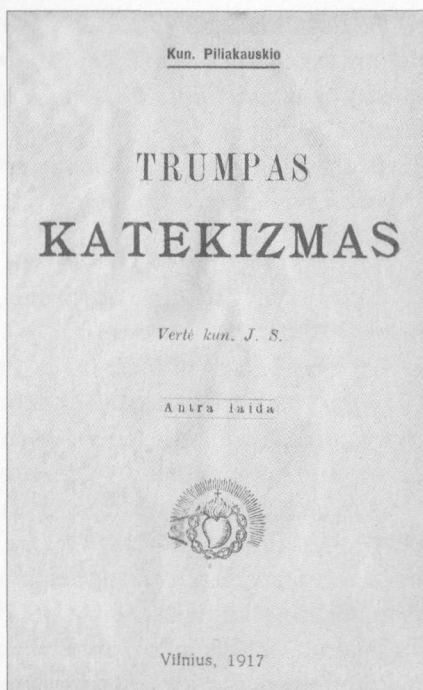
I. Poteriai. Pačioje poterių pradžioje, man rodos, be reikalo įdėta įžanga su griežtu reikalavimu žinoti visi tie „priesakai“ dūšios išganymui, nes argi taip būtinai yra reikalingas atmintinas mokėjimas, pav.: „Dievo Angelo“, penkių kūno jausmų, trijų Evangelijos patarčių ir kt.?

„Sveika Marija“ pavadinta „Švenčiausios Panos“, ne „Angelo pasveikinimu“, iš lotyniško. [...]

Vietoje „Dievo Angelas“ reikėjo išversti „Viešpaties Angelas apreiškė Marijai ir...“ Šioje maldeleje ir kitur senovėje vartojamas žodis „stotis“ prasme „tapti, darytis, rasti“ rašomas „stoti“. Argi čia reiškiamas stovėjimas?!

6-me puslapyje Atgailos sakramentas neteisingai pavadintas išpažintimi. Taip pat reikėjo rašyti ne „penkios dalys išpažinties“, bet „penkios atgailos sąlygos“. Čia pat reikėjo parašyti „1. Sąžinės sąskaita“, gi „Užgana padarymas“ išverstas iš lenkiško ne tik žodis į žodį, bet dar žodžio dalimis: „za – už, dosyc – gana, czyniene – padarymas“.

Septyniose nuodėmėse godumas pavadinta „daugnorystė“ ir paleistuvavimas „neužsilaikymu skaistybėje“, tuo tarpu kad žodis „užsilaikyti“ yra vertimas dalimis žodžio „zachovać się“. [...]

II. Patsai katekizmo teksto vertimas irgi ne visur pasisekė, kai kur yra net prastesnis negu pirmajame leidime. Štai pavyzdžiui 17-me pusl. Mozės plokštys yra vadinamos plytomis [...] Kristaus kančia keliose vietose yra vadinama „kankyne“ [...]

Bet reikia vertėjui pripažinti geri norai, nes jis nepabijojo įdėti savo knygelėn šių naujų žodžių: nuodėmė, išpažintis, atgaila, klausykla ir net sausadieniai.

Akivaizdu, kad šis katekizmas, kaip bažnytinės literatūros žanras, buvo (ir tebėra) svarbus terminijos šaltinis, kuriame lietuvių kalba (nors ir nepakankamai gryna) buvo fiksuojami esminiai tautos gyvenimo (tikėjimo, kultūros) tekstai. Būtent iš jo matyti, kaip buvo kuriamos ir įtvirtinamos bendrinės kalbos normos XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje, t. y. besiformuojant bendrinei lietuvių kalbai.

Kun. A. Skinderiui žodžiai ir darbai, pagrįsti meile Dievui ir artimui, buvo neatskiriami dalykai. O kaip geriau galima padėti žmogui, jei ne duodant peno ne tik sielai, bet ir kūnui. Kun. A. Skinderis, liudydamas savo tikėjimą kunigiška tarnystė, domėjosi medicina, kas retai būdinga kunigams, – savarankiškai studijavo specialią literatūrą, kad įgytomis žiniomis praktiškai padėtų paprastiems kaimo žmonėms, pats gydė žmones žolelėmis, parengė knygelių sveikatos klausimais: „Būdai gydymo nekurių ligų“ 1895 m., 1905 m., „Sveika ir skaisti mergaitė“ 1919 m., „Sveika ir graži moteriškė“ 1920 m., „Gr. Mattei gydymo būdo rankvedys (pagal Dr. Smirnov 10-ąją rusišką leidimą)“ 1915 m., „Be skausmų gimdymas“ 1920 m., „Vaistų žolynas“ 1919 m., 1923 m., 1932 m.

„Gerbiamiausis Tėve, – išsako dvasininkas savo požiūrį A. Dambrauskui-Jakštui²⁶ 1907 m. rugpjūčio 23 d. – Ne vienam keistai išveizdi [atrodo], kad kun. Skinderis mano duoti medicinai naują pakraipą. O taip yra. Mano pakraipa gydant dusyk, jei ne staigiau, ligoniai išgyna, tikresni priskiriami vais-tai, par tat liga ne užsitęsi ir nepalyginamai pigiau. Kaip tikt po karo atsiras mano gydytojai, užsidėsime keliose vietose Lietuvoje ambulatorijas ir tegul kas tikt nori, kritikuoja tą gydymą ir tegydos, tesimokina, nes paremtas ant sveiko proto ir moksliško pamato. Vardą duodu „Jungtinė medicina“, nes kas geriausias visose pakraipose, tą imama ir taikinama be skyriaus ar nauja, ar

26 A. Skinderio laiškas A. Dambrauskui-Jakštui 1907-08-23 // Laiškai kun. A. Dambrauskui 1906–1908 m. Prof. A. Dambrausko archyvas. Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius. F1–D301 (10 laiškas).

sena mokykla. Padaviau prašymą pas Izenburgą, kad pavelytų [leistų, duotų leidimą] man gydyti kolorą [cholorą]. Prižadėjau maž visus ligonius išgydyti ir trumpame laike limpančią epidemiją sustabdyti. Tam tikslui reikės 5000 ex [egzempliorių] koloros gydymo knygučių ir 6000 Trumpų patarimų, kaip apsisaugoti nuo koloros, tuos atveš K. Volavyčius.

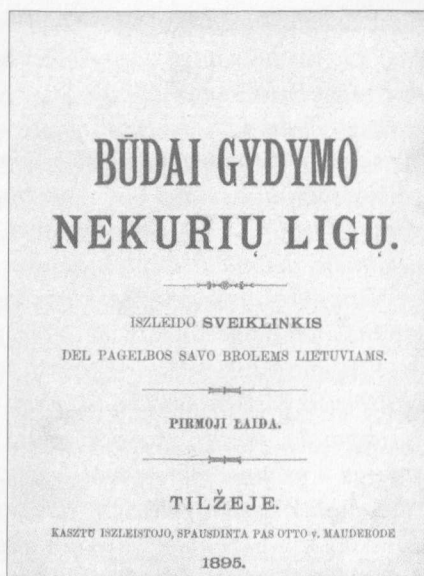
„Vaistų žolynas“ tikt pavasariui reikalingas. Gal karas užsibaigs, bus popierius pigesnis. Manau su tuom truputį palaukti. „Sveika ir graži moteriškė“ – ta brošiūrikė visada reikalinga, ir jei neperviršytų 30 kap., knygučių malonėčiau turėti atspausdą 2000 ex.

Grafo Mattei lapukus ir rankvedį [„Gr. Mattei gydymo būdo rankvedys“] manau tiktai po karo spausdinti, nes dabar nėra tų vaistų ir niekaip prigauti negalima, tas gydymo būdas dabar stovi letarge.“

1895 m. išleistoje knygelėje „Būdai gydymo nekurių ligų“ ypač populiarinama liaudies medicina. Įžanginiame straipsnyje „Pradžiazodis“²⁷ autorius samprotauja apie šios knygelės svarbą, praktišką, dalykišką patarimų naudą „prirūkusioje, kaip varis nuo prūsokų spindinčioje trobikėje gyvenančiam“ tautiečiui:

Palaiminti mielaširdingi, nes jie mielaširdystę apturės (Math. 5) [...]

Ne už sveikų, bet už ligonių aplankymą Išganytojas prižadėjo dangų! Kiek tai yra brolių vientaučių gydytojais ir neatsirask tu nė vienas, parašęs vaistišką (daktarišką) knygą! Kiek yra ir šiaip jau mokytų vyrų, kurie galėtų parversti ant lietuviško liežuvio daugybę visokių vaistiškų knygų ir knygikių, o vienok – ne! Mat menkesniejie Lietuvos sūnūs turime kentėti, vaitoti ir ne kartą be laiko skirties iš šios pasaulės, atsisveikinti su savo brangia tėvyne, ne kartą pačiame darbymetyje, ačiū mūsų šviesesniesiems, tarsi tėvynės ir jos

27 Būdai gydymo nekurių ligų / Išleido Sveiklinkis [A. Skinderis] del pagalbos savo brolems lietuviams. Pirmoji laida. Tilžė, 1895. 126 p.

sūnų mylėtojams! Nė vienas padėjimas (stonas) nėra išimtas (valnas) [laisvas] nuo mielaširdingų darbų. „Nebus gudresnis tarnas už Viešpatį.“ „Nie jest sluga nad Pana swego“ (Math. 10, 24), – sako Išganytojas.

Jeigu Išganytojas nestūmė nuo savęs nė vieno, liepė žiūrėti ant artimo kaip ant savęs (t. y. Išganytojaus): „Ką vienam iš tų padarysite... man padarysite... „Eikite šalin nuo manęs į ugnį amžiną... ko mažiausiam mano nedarėt, man nedarėt“ (Math. 25), tad kaip mes galime drįsti, o dar visų didžiausioje nelaimėje, artimą atstumti nuo savęs – nešelpiti.

Visų didžiausia nelaimė, kuri užvis daugiau kankina ir virkdina žmonių giminę – tai nesveikata, liga.

Visų didžiausias išdas [turtas] po saulės – sveikata. Pakol žmogus sveikas, beveik visas jam klojasi gerai: ne taip jis jaučia sunkumą savo jungo [priespaudą, naštą], parsekiojimus, ištrėmimą, neturtą ir t. t., o kaip tik suserga – nelaimė pilnoje prasmėje to žodžio. Kuršo latviai, kuriuos palyginus (daugumą) su lietuviais tėra tik sauja ir tie turi, ir dar nemažai, visokių vaistiškų knygų (homeopatiškų ir allopatiškų), o apščioje [plačioje] Lietuvoje ir šventoje Žemaitijoje vaistiškas knygas pradėjus ant pirštų skaityti, atliks jų dar nemaž' ir nuo vienos rankos: 1) žynia [pranešimai apie...], 2) keli senobiai kalendoriai ir kas žino, ar bėra daugiau kas, kaip tik gėda (sarmata) ant kitų pirštų, ne mažesnė gėda ant galvų ir veidų tų geradėjų, kurie savo brolius galėdami tame dalyke sušelpiti nesuselpia.

Kiek tai naudos Lietuvai padarytų tas, kurs parašytų arba parverstų kokią nors allopatišką [alopatija – tradicinis, įprastinis gydymas], homeopatišką, hydropatišką (gydymas, su vandeniu) knygą. Homeopatija ir hydropatija neturtėliams labai prisiekamos. [...]

Daugybė yra gerų geresnių, įvairių įvairesnių vaistiškų knygų svetimuose liežuvuose, iš kurių gerai galėtų panaudoti garbingas ar guodotinas [brangintinas] ir pagalbas ant rankų nešiotinas rašytojas ar vertėjas.

Šita knygikė – naminis būdas gydymų, gal truputį ir vertesnė bus už pirmąsias vaistiškas knygikes [...]. **Gražių iškilmingų sakinių ir naujai nukaltų žodžių negaliu toje vaistiškoje knygutėje vartoti, nes neina čionai apie išmokinimą dailiai, grynai lietuviškai kalbėti (šnekėti), bet padavimo šios tokios pagalbos pavargėliui prirūkusioje, kaip varis nuo prūsokų spindančioje trobikėje gyvenančiam.**

Vartosiu dar čionai ir tolesniame trūkyje [trūkis – trukimas, bėgis] mano truso [triūsas – darbas], jeigu Aukščiausias padės, kelis svetimus, abelnai [visuotinai] priimtus žodžius, kaip antai: mostės [tepalas], plestra [pleistras], lekarstva (gydykla, vaistas) tinktūra ir šį sakinį: remunių ar-

bata, vietoje iš remunių žiedų sutaisyta vandenį kaip arbatą, liepų žiedų arbatą ir t. t.

Negalimas daiktas, o antrapus vertus ir nėra reikalo turėti visus naminius vaistiškus daiktus, nes tankiai metai praeina ir ne vienam ne tikt namuose, pagalaus ir visoje kaimoje neprireikia nekurių arba ir nekokių gydyklų [gydymo priemonių], o tuo tarpu gydyklos pasentų, savo vaistišką vertumą naikintų (trotytų). Ant to yra įrengtos aptėkos [vaistinės], kur prie reikalo už kelis skatikus gali gauti beveik visa, ko prireikia.

Labai vienok yra naudingu daiktu turėti namuose tankiaus reikalingesnių daiktų: mosčių [tepaly], kaip sėrinį [šilkinį] balzamą, tinktūrų kaip arnikinę, vaivorinę, žolių, žiedų, šaknių, žievių ir t. t. Sveikų, kvepiančių ir grynų, kad dėl menko daikto nereikėtų lakstyti į aptėkas, maldauti ir gauti ne kartą supelėjusias, supuvusias ir niekam jau nebvertas gydyklas, kaip tai tankiai atsitinka po tas mūsų mažąsias užvis žydų aptėkikes.

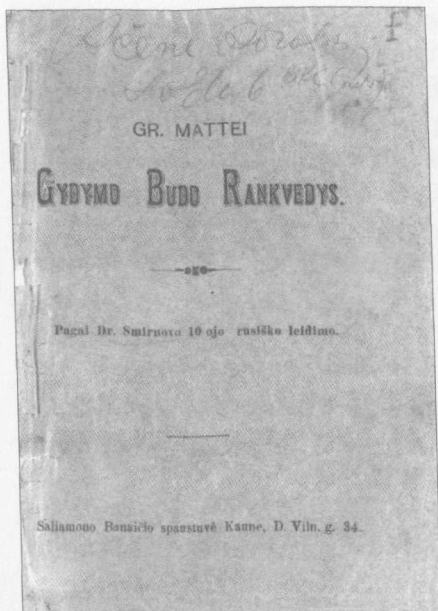
Ypač skaudžiai Lietuvą palietė Pirmojo pasaulinio karo metai (1914–1918) ir po jo sekusieji padariniai: daugelyje vietovių siautė badas, plito įvairios ligos (šiltinė, cholera, raupai, maras, niežai ir kt.), o vaistų nebuvo. Pozityvu, kad tokiu, epidemijos grėsmių, laikotarpiu kun. A. Skinderis ieškodamas būdų, kaip padėti žmonėms apsisaugoti nuo šių susirgimų, parengė knygelę „Gr. Mattei gydymo būdo rankvedys“²⁸.

„Artinanties baisiausioms ligoms, kokios yra kolera [cholera], rauplės [raupai], tifusai [šiltinė], gal ir maras, o nesant tikrų vaistų allopotijoje [alopatija – tradicinis, įprastinis gydymas] gydymui panašių ligų, – rašo jis knygelės „Pradžiazodyje“, – par ilgesnį laiką išbandęs neapgaunančias ligonių Gr. Mattei gydyklas [gydymo priemonės], skaitau sau už priedermę supažindinti lietuvius su būdu gydymo Gr. Mattei.

Pripratus prie allopotijos gydymo ir jos vaistų vartojimo, būdas gydymo Gr. Mattei ir jo vaistų vartojimas išveizdi [atrodo] labai neįsitikimai. [...]

Gr. Mattei būdą gydymo galima palyginti maždaug su chiromantija (mokslas atspėti iš rankų linijų) iš to atžvilgio: kaip chiromantiją negana syki pažinti, kad gerai viską atspėti, bet reikia maž vien ant to tikt sėdėti, nes tuojau užmirš tas – vienos ir tos pačios rankų linijos šalip esančiam kokiam brūkšniukui jau priešingai reiškia, teip ir prie gydymo Gr. Mattei, – vienas stai-

28 Gr. Mattei gydymo būdo rankvedys / Pagal Dr. Smirnovo 10-ąją rusišką leidimą / Vertė Stulgietis [A. Skinderis]. Kaunas, 1915. 36 p.

gus morališkas išpūdis jau daro didelį skirtumą pritaikinyje atsakančių vaistų, jų skleidimų sąstatos ir jų kaitaliojimų. Bet kad tos gydyklos yra nekenksmingos, kad ir ne taip gerai ką nuskyrus, blėdies [žalos] nepadarys, ir kad jos yra taip visapusiškai, ir taip stipriai veikiančios ant naudos kūno, tai maž visada už gerą išeina ir ne taip grynai speciališkai pritaikinymas tų vaistų. [...]

Sena patarlė „Kantrybė viską pergali“ taip ir tame būde gydymo – su kantrybe stebuklą datirsi.“

Knygelėje glaustai išdėstyti praktiniai patarimai, kaip taikyti saugius

homeopatijos metodus naudojant elektroterapiją. Pasak kun. A. Skinderio, Gr. Mattei gydymas turi *elekriškai veikiančią spėką [jėgą]*. Tos gydyklos pramintos „elektro“ nuo žaibiškai staigaus veikimo, o „homeopatija“ nuo mažų dozių (ėmimų).

Rengiant knygelę remtasi šiais šaltiniais: S. Byžeskio „Elektro homeopatija“ 1892 m., 517 p. (parašyta lenkų kalba) ir S. V. Smirnova „Elektro-homeopatija“, 10 leidimas, 1908 m., 532 p. [parašyta rusų kalba. Svarbu tai, kad gydytojas Smirnovas mokinosi pas italų gydytoją, šio gydymo metodo išradėją grafą Cesare Mattei (1809–1896)].

Inicijuodamas švietėjišką veiklą socialinėms žmonių problemoms spręsti, kun. A. Skinderis gerokai pagyvino pasaulietinį apylinkės gyvenimą. Ypač aktyviai jis dalyvavo plėtojant parapijos ūkį – Stulgiuose 1907 m. įkūrė žemdirbystės ratelį, buvo jo valdybos pirmininkas, o 1908 m. įsteigė Stulgių vartotojų bendrovę. Remiantis kraštotyrininko Vaclovo Rimkaus duomenimis²⁹, žemdirbystės ratelis nuomojo dvarus, pirkė miškus, gami-

29 Rimkus V. Ant. Kaributas-Skinderis [straipsnis] // Bičiulis. 1991 m. rugsėjo 7 d. Nr. 70 (5815).

no čerpes, plytas, statė namus, kasė durpes, rovē kelmus, pjovė stoglentes, uždarbiavo kuliamosiomis, veisė sodus, kasė tvenkinius ir juose augino karpnius (turėjo šimtą tvenkinių). Vien 1912 metais šių žuvų ūkis davė tris tūkstančius rublių pajamų. Siekiant išvengti sunkumų ir klaidų, į pagalbą buvo įtraukti įvairių sričių specialistai (bakteriologai, inžinieriai, bitininkai, daržininkai; agronomai, veterinarai ir kt.), teikę konsultacijas perspektyvaus ūkininkavimo klausimais, o ir parapijos gyventojai noriai dalindavosi gerąja patirtimi. 1907 m. sausio 24 dienos „Vilniaus žiniuose“³⁰ kun. A. Skinderis pats rašė apie šio ratelio veiklą, matyt, tikėdamasis, kad tas pavyzdys bus naudingas Lietuvos ūkininkams:

Sausio 14 dieną čionai pirmą sykį buvo susirinkimas žemdirbystės ratelio narių. Prie to ratelio narių priguli nemažai mokslo vyrų. Tarp jų yra garsus pasaulyje mokslavysis Mykolas Girdvainis, gydytojas Vl. Levanauskis, gydytojas p. Jonas Janikauskis, gydytojas Zigmuntas Mockus, baktireologas p. Leonas Gogelis ir kiti. Visi mokslo vyrai prižadėjo šelpiti patarimais ir prielankiai atsakyti ant užklausimų. Kurie ne kurie mūsų draugijos nariai plačiai važinėjasi po pasaulį. Pamatę ką mums naudingą, ketina rašyti mums arba parvykę ypatingai išpasakoti, taip kad yra didelė viltis ateityje išplėtojimo mūsų ūkio ratelio.

Ūkio ratelio valdybon tapo vienbalsiai išrinkti: pirmsėdžiu [rus. npedcedamель pirmininkas] vietinis klebonas kun. Skinderis. [...] Ratelio valdybą išrinkus, pirmsėdis [pirmininkas] padavė sumanymą padalyti parakviją į aštuonis atskirus ratelius.

Į kiekvieną ratelį bus pargabenta ūkio laikraščiai ir knygutės, lygiai įvairių sėklų, daromi bus bandymai. Mykolas Girdvainis, inžinierius, patarė aprinkti kokį nors žemės kampuką bandymui įvairių ūkio užmanymų, nes sako, tik-tai darbas ir matymas patraukia prie darbavimos, o žodžiai, nors gražiausi, nyksta. Toliau trumpai paaiškino, patirta esą paskutiniaisiais laikais, kad daugumas mūsų sėjamų sėklų kuo geriausia sėti į tokį gilumą, kiek pats grūdas yra storas, ėmus du sykius tiek; taip pupas, žirnių (storumo), teipojos rugius, miežius ir t. t., nes per giliai įsėti daug spėkų [jėgų] nustoja lįsdami iš žemės ir menkliau spėkų beturi augimui virš žemės. [...]

Studentas medicinos p. Jonas Girdvainis pakėlė klausimą, kad būtų apgarsinama, kas ką įvairesnį turi iš ūkio daiktų sąrašė po pavyzdžiu paprasto

30 Žr. Pirmsėdis [A. Skinderis]. Iš Lietuvos. Stulgiai // Vilniaus žinios [pirmasis lietuvių dienraštis]. 1907 m. sausio 24 (vasario 6), Nr. 19 (628). P. 3.

Toliau kitas narys užklausė, kokių jie burokus gali sėti, kad jų kaimoje visi daržai viena smiltis. Vice-prezės p. C. Levanauskaitė

atsakė paaiškindama, kad labai gerai ant tokios žemės auga karvių morkai [...].

Stulgiuose gyvenu jau penkiolika metų. Nuo pat pradžios išguldinėjau [aiškinau] žmonėms ūkio mokslus, bet maža naudos tebuvo matytis. Kaip pradėjau į darbą versti, tuojau sukruto daugumas. Taip, uždėjus prie miestelio kudrą (prūdą) ant devynių margių, užveisus karpius, kaip pamatė, kiek per metus užauga, kaip gražu žiūrėti, kad šeriant šokinėja, kaip padėjimas pasigražino, kaip rudenį prekėjai puolė prieš kits kits [...], negali dabar atsikratyti nuo užkvietimų nuvykti apžiūrėti, ar ir pas jį negalėtų užvesti karpių...

Pradėjau tiesti didelį sodną ant laukų sodindamas per aštuonis sieksnius meduką nuo meduko, kad galėtų lengviau ir žemę gyventi, ir sodną turėti, – daugumas metės tą patį daryti. Turiu savo augiminyną (škalką) nuo aštuonių metų, pirmiau mažai kas tereikalavo medukų, o dabar negalima atsiprašyti, kad iš mano augiminyno neimtų, nes pačiam reiks keleto šimtų medukų. [...]

Susirinkę draugijos ratelio nariai ir svečiai, matyties, buvo giliai persiėmę svarbumu užduoties ir išsiskirstę ragino kitus prisidėti prie tos draugijos, kur

ir teorijos lig soties bus galima prisiklaudyti, ir darbus pamatyti, o kas labiausia, kad daugumas savo rankomis atliks visus užmanytus veikalus.

Savo veikimus nutarėme garsinti laikraštyje, kurs apsiims tai talpinti. Mes iš savo pusės norėtume būti naudingais ir visuomenei (Lietuvai), jeigu ką galėtume gero padaryti. [...]

Dabar turime savo draugijoje įvairių šakų inžinierių, gydytojų, bitininkų, daržininkų, už pusės metų turėsime ir agronomą, užrubežyje [užsienyje] užbaigusį Agronomijos skyrių [...].

Mes galėtume patartis suteikti: plytų, dokalkų [stoginių čerpių] (stiegielių), vapnos (kalkių) išdirbimo ir deginimo dalykuose; lygiai užveisimo ir auginimo žuvų ir sunaudojimo įvairios rūšies vandenų, užtvenkamų pelkių ir ežerų. Taipojos statymo molinių ir nedegančių pastovų [stogo gegnių]. Turime tris veterinarus ir bakteriologą, kurie pažadėjo nepalikti klausimų be atsakymo. Ne pro šalį gal bus paminėti, jog turime ir inžinierių technologą-arkitektorį [architektą], kokį ūkiui projektuką kam prie reikalo gali padaryti. Toliau gal dar ko nors prasimokysime. Šią valandą tiek tegalime.

Akivaizdu, kad kunigas domėjosi ūkio klausimais ne trokšdamas iš to pasipelnyti, bet per inicijuojamas švietėjiškas akcijas (organizuodavo dalykines konsultacijas su profesionaliais specialistais) stengdamasis parapijiečius įtraukti į ūkinę veiklą, tapusią netgi verslu ir atnešusią malonių ekonominių permainų.

Beieškodamas vis naujų veiklos sričių, kun. A. Skinderis ėmėsi neįprasto projekto – populiarinti akvakultūrą (žuvų auginimą). Kad idėjos įgyvendinimas vyktų sklandžiai, buvo organizuojami mokymai, kurių metu parapijiečiai galėjo betarpiškai susipažinti su akvakultūros plėtros galimybėmis: jiems buvo parodoma, kaip žuvis auga, kokios iškyla problemos ir kaip jas spręsti. Štai 1913 m. laikraštyje „Lietuvos žinios“³¹ rašoma:

Žuvių ūkis. Stulgių parapijos klebonas turi iškasęs savo lauke keletą dilbelių tam tikrų tvenkinių žuvims auginti.

Šį metą rugp. 16 ir 17 dieną jisai žvejojo tuose tvenkiniuose. Karpių sugavo už keletą tūkstančių rublių. Klebonas buvo paskelbęs, kad tomis dienomis gaudys žuvių, ir visus, kurie nori susipažinti su žuvininkyste, kvietė apsilankyti į Stulgius.

31 Žr. įvairios žinios (be autoriaus) // Lietuvos žinios [politikos, visuomenės ir literatūros laikraštis]. 1913 m. rugpjūčio 17 (30), Nr. 97. P. 3.

**Encephalitis symmetri-
calesitellus.**

Encephalitis symmetri-
calesitellus, a disease of
the central nervous system,
is characterized by sym-
metrical, focal, necrotic
lesions of the cerebral
cortex and underlying
white matter. The disease
is caused by a virus, and
is transmitted by contact
with infected animals or
humans. The incubation
period is usually 1-2 weeks.
The clinical course is
characterized by fever,
headache, vomiting, and
convulsions. The disease
is fatal in most cases.

40

skyrių. Kaip žinoma, draugijos skyriai paspartino Lietuvos švietimo, kurį sutrikdė 40 metų (1864–1904) trukęs spaudos draudimas, raidą (draugijos narių pastangomis buvo steigiamos mokyklos, bibliotekos, knygynai ar kitos švietimo įstaigos), stiprino tautą katalikiškomis ir patriotinėmis iniciatyvomis.

Dvasininkas politikoje – misija (ne)įmanoma? Įmanoma, jeigu politika įsisąmoninama kaip tarnystė bendruomenei. Kun. A. Skinderis, ne tik parapijos dvasinis vadovas, bet ir kaip išskirtinė asmenybė, pasiaukojamai daug nuveikusi lietuviybės labui, Pirmojo pasaulinio karo sąlygomis, kai Vokietija okupavo Lietuvą, buvo deleguotas keisti Lietuvos politinį gyvenimą: 1917 m. rugsėjo 18–22 d. jis dalyvavo Vilniaus konferencijoje, į kurią iš įvairių Lietuvos vietovių susirinko apie du šimtai dvidešimt konferencijos dalyvių – *„visa, kas buvo likę Lietuvoje šviesesnio ir įtakingesnio. Buvo čia įvairių luomų ir profesijų žmonių, pradedant kaimiečiu, baigiant lenkuojančiu dvarininku. Suvažiavo įvairių srovių ir pasaulėžiūrų žmonių, pradedant kunigu, baigiant socialistu.“*³³ Konferencijos dalyviai, vienijami siekiamo politinio tikslo suvokimo, – visiškos Lietuvos nepriklausomybės – išrinko Lietuvos Tarybą, t. y. instituciją, kurios nariai 1918 m. vasario 16 d. pasirašė Lietuvos Nepriklausomybės aktą. Akivaizdu, kad vienas iš valstybės kūrėjų buvo ir kun. A. Skinderis.

1918 m. Lietuvai iškovojus nepriklausomybę, kun. A. Skinderis atkūrė dar XV a. Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje susibūrusį Jotvingių kryžiaus riterių ordiną (XVII a. pavadintą Jotvingių bajorų riterių ordinu) ir tapo jo didžiuoju kancleriu. Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje įkurto ir iki 1940 metų (sovietų valdžios buvo uždraustas) gyvavusio Jotvingių kryžiaus riterių ordino nariais buvo Lietuvos ir net kitų šalių kilmingos šeimos. Domėjimasis savo šaknimis vienijo šią organizaciją. Kun. A. Skinderis savo giminę kildino iš kunigaikščių Kaributų.

Pasak kunigo A. Skinderio, „kilni kilmė ragina prie kilnių darbų, duoda nemažai energijos, atsiminus savo prosenolių žygius, pasiaukojimus“³⁴. Be bendros programos, skirtos visiems riteriams (riteriškų principų propagavimo, svetingumo ir pan.), principiniai Ordino tikslai buvo gauti istorinę atmintį, šlovingos senosios Lietuvos praeities atminimą, išsaugoti tautos tradicijas. Juk kiekviena tauta šalia universalių, visoms

33 Staugaitis J. Mano atsiminimai. Vilnius, 1995, P. 227.

34 A. Skinderio laiškas Vaclovui Biržiškai 1931-10-15, Kražiai // Laiškai Vaclovui Biržiškai. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyrius. F163–536.

tautoms būdingų, vertybių turi savitas, unikalias, o būtent tautiškumas suteikia žmogui, tautai ir jos kultūrai kokybiškai naują jų gyvavimo ir išlikimo dimensiją, t. y. gyvenimo prasmę, orientuotą į tautinės tapatybės matmenį – gyventi vardan tautos, su tauta. Šis sambūris vadovavosi tautos dvasią keliančiomis bei stiprinančiomis idėjomis.

Ypatingu būdu sugebančio pažadinti, įkvėpti, uždegti bei įprasminti žmonių gyvenimus kunigo A. Skinderio pastangas ir darbus Stulgiuose liudija atviras, nuoširdus parapijiečių atsisveikinimo laiškas, išspausdintas 1918 m. laikraštyje „Vienybė“³⁵:

Kad ne triūsas kun. Skinderio, būtumėm beturį menką bažnyčiukę, kaip daugelyje kitų tokių parapijėlių, dabar gi Stulgius iš tolo puošia puikūs gotiko stiliaus Dievo namai. Plati ir žingeidi šios bažnyčios statymo istorija, kurią ši kartą keliuose žodžiuose nupiešiu.

Senoji bažnyčia sudegė, naujos reikia, o čia parapija maža, kapitalo nė jokio. Pradedant medegą taisyti, klebonas mato, kad bus labai sunku. Taigi jis sumanė, kad būtų gerai įsteigus bažnyčių statymo ir puošimo draugiją. Tam tikslui katalikai, pradėjus nuo pusės rublio, aukoja, kiek kas gali ar nori; Rymo popiežiaus rankosna sudėta aštuoni tūkstančiai itališkų lyrų, iš kurių už nuošimčius per amžius laikoma šv. Mišios už auksinius šios draugijos sąnarius [narius]. Paskesnės aukos eina bažnyčioms statyti, taisyti ir puošti. Matyt, nebuvo patogių aplinkybių, ar kas kitas kliudė, kad dvasiškija tos draugijos toliau neplėtė. Iš susirinkusių aukų pradėta bažnyčių statyti, bet jų tik pradžiai tegalėjo užtekti. Norėdamas pradėtą darbą toliau varyti, mūsų klebonas įdėjo visą savo turtą ir kadangi parapijos vardu sunku paskolą daryti, gavęs komiteto įgaliavimą, pats savo vardu prisidirbo skolų, kurias dildydavo slinkiai [slinkus – tingus, neveiklus] įplaukiančiomis iš parapijos aukomis. Pačių nuošimčių priaugo tiek, kad jau jų nebegalėjo išmokėti, o čia pinigų vis reikia... Tada jisai užstato kelis savo namus – skolos bent kiek sumažėja. Vežėme akmenis netoli taisomam plen-

Kun. Antanas Karibužas Skinderis

Didžiųjų Lietuvos Kunigalkių
Kariščių Organizacijos
Kapitalo Kanceleris

Kun. A. Skinderio vizitinė kortelė

35 Parapijonys. Iš Stulgių padangės // Vienybė [savaitinis laikraštis]. 1918 m. gruodžio 10, Nr. 47. P. 737–738.

tui, uždarbį bažnyčiai atiduodami, bet tai buvo tik lašas į jūrę... Ūkininkams paskiria nuo dešimtinės mokesnis (kurio ir dabar yra dar neužsimokėjusių). Kas kiek galėjome, ėjome prie bažnyčios statymo darbo dienas. Pats mūsų klebonas mumis vedė – pats suprakaitavęs, rankas susikruvinęs per dienas su mumis dirbo, gi kada mes eidavome ilsėtis, jisai rokundus [skaičiavimus] vedė ir apie išėjimo galą turėjo rūpintis. Dėl to jisai pažįsta mūsų vargdienių vargą ir rūpestį, dėl to taip moka įeiti į kiekvieno padėjimą ir pasiliks mūsų mylimas.

Užbaigus bažnyčią statyti, klebono vardu, apart jo įdėtųjų pinigų, liko daug jo vardu bažnytinės skolos. Namai iki šiol buvo užstatyti.

Kun. Skinderis turtingam ir lygiai vargšui žmogui buvo prieinamas, gyveno su mumis šeimininiu gyvenimu, kaip tėvas už visus besirūpindamas, sykiu su mumis dirbdamas. Dirbome bažnyčią statant. Dirbome visą šią vasarą nuo aušros iki sutemos sykiu, būsimai mokyklai namus bestatydami, – mes kaip jo apmokami darbininkai ar turintieji į mokslą leisti vaikus talkininkai, jis – kaip mūsų tėvas, norįs savo vaikams brangią atmintį palikti... Tą mokyklą jis ypač vargdiniams norėjo įsteigti ir pats savo lėšomis, kol gyvas, užlaikyti. Mirties atsitikime, kad mokykla galėtų toliau gyvuoti, žadėjo tam tikrą fondą įsteigti. Maž pasiturintiems mokesnis už mokslą pusiau ir daugiau būtų mažinamas, neturtingiems visai veltui žadėjo būti. Nors ir priverstas yra mumis tiek metų besirūpinęs (26 m.) apleisti, vienok ir dabar tą atmintį nori mums palikti. Ir mes visi stulgiškiai, ir aplinkiniai tos mokyklos trokšte trokštame. Gana patys patamsiais amžių baigiame, bet norime, kad mūsų vaikai, kas kiek gali, būtų šviesesni. **Norime tos mokyklos, kaip brangios atminties geriausias savo dienas mums aukavusio kunigo, norime jos jo vardu, t. y. kad į jos ženklą įėtų jo inicialai (Kunigaikštis Kaributas Skinderis), kaip amžino mūsų vaikams didelio žmogaus pavyzdžio paminklo. [...]**

Mylimasis mūsų klebone, priimki savo parapijonių padėkos žodį ir gilios meilės jausmus. Ačiū už mokymą mus Kristaus mokslo ne vien žodžiais, bet ir gyvu savo pavyzdžiu. Ačiū už tiek mūsų apšvietimui darbo ir įdėtą visą savo turtą. Dievas teužmoka! Parapijonys

Didžiausias visuomeninės kultūrinės veiklos aukštumas, kraštotyrininko Vaclovo Rimkaus nuomone³⁶, kun. A. Skinderis pasiekė dirbdamas Stulgiuose.

36 Rimkus V. Ant. Kaributas-Skinderis [straipsnis] // Bičiulis [Kelmės rajono laikraštis]. 1991 m. rugsėjo 7 d. Nr. 70 (5815).

LAUKSODIS

1919–1925

1919 m. jis perkeliamas į Lauksodį (Pakruojo raj.). Gyvendamas Lauksodyje kun. A. Skinderis tęsia Stulgiuose pradėtą švietėjišką sveikos gyvensenos formuotojo misiją, orientuotą į skurdžius sodiečius, – rūpinasi sveikatinimo propagavimu: galimybes gyventi sveikiau jis svarsto savo knygėlėse „Sveika ir skaisti mergaitė“ 1919 m., „Sveika ir graži moteriškė“ 1920 m., „Be skausmų gimdymas“ 1920 m., „Vaistų žolynas“ 1919 m. (pirma dalis, išleista Klaipėdoje), 1923 m. (antra dalis, išleista Klaipėdoje), 1932 m. (pakartotinis leidimas Kaune).

Kun. A. Skinderio parengta knygėlė „Vaistų žolynas“ yra savitas fitoterapijos (fitoterapija – tai natūralios medicinos atšaka, besiremianti efektyvia, lengvai pritaikoma praktikoje netoksiniu gydymo vaistažolėmis metodika) vadovėlis. Tradiciškai gydymo vaistiniais augalais žinios būdavo perduodamos iš lūpų į lūpas. Pirmojo 1919 m. išleisto „Vaistų žolyno“ įžangoje parašyti žodžiai *„Lietuvi, pažvelk! Tarp daugelio gerų knygelių teikiu tau ir „Vaistų žolyną“, kurs iš visų ligų-vargelių tave išgydys ir kaimyną. Jis pažabos kiekvieną bobą, kuri tik žmones apgaulioja, lankydamą sodiečio trobą ir pinigus veltui vilioja. Jis duos tau patartį protingą“* tarsi apibrėžia kun. A. Skinderio šviečiamuosius tikslus – mokyti tautiečius pažinti vaistinius augalus, padėti žmonėms sužinoti apie jų gydomąsias savybes, slypinčią natūralią naudą... palengvinti paprastų kaimo žmonių gyvenimą. Juk ne paslaptis, kad žoliauti yra savotiškas menas – tam reikia ir žinių, ir noro semtis sveikatos iš augalų.

Prakalba

Kiek yra žinoma, pirmieji gydymo augalais pastebėtojai buvo piemens. Jie matydavo, kad avys pradėjusios nerimauti ieško kažkokių žolių, godžiai jas ėda ir paėdusios nurimsta. Iš tokių atsitikimų piemens dasiprotėjo, kad avys gydos ir kad yra kažkokia augalų įtekmė [įtaka] į kūną. Jie ėmė bandyti ir tokiu būdu prasidėjo augalų įtekmės į kūną tyrinėjimai.

Ir dabar galime matyti kates ėdant šantas, šunis – žoles, tai reiškia, kad jie gydos, kad jiems pati gamta nurodo, ką jie turi ragauti, užėjus kokiai nors ligai. Kelintais metais buvo pastebėta gyvulius besigydant augalais, netapo užrašyta metraščiuose, tik žinoma, kad jau giliausioj senovėj bandyta augalais gydyti ir kad yra daug atsižymėjusių augalais gydžiusių gydytojų. Buvo ir dabar yra dar tokių žmonių, kurie visą savo amžį pašvenčia kokio

Medinė, originali, liaudiškos ir baroko architektūros formų
Lauksodžio Šv. Aloyzo bažnyčia, pastatyta 1751 m.

nors vieno ar kelių augalų ištirimui. Žiūrint į augalais gydymo atsiradimą, istoriją ir kaip vėliau tame dalyke bandyta, reikia labai stebėties žmonių tvirta valia ir pasišventimu žmonijos gerovei. Kiek pakėlė vargo, kol prie gerų, užganėdinamų [patenkinamų] pasekmių priejo. Ir tiktai kai kurių toje šakoje didvyrių vardai liko užrašyti knygoje, dauguma tapo užmiršta. Retas mūsų, naudodamos jų ištirtais gydymo būdais, teatmena jų nuopelnus, nors privalėtų naudojanties mūsų sentėvių išradimais juos atminti ir palinkėti, kad Aukščiausias jų neužmirštų. Lietuvių kalboje be mažos kun. Kneippo knygelės iki šiol dar nebuvo vaisto žolyno. Ketinau išleisti didesnę vaistinių augalų rinkinį, bet mūsų žmonės kratos nuo didelių veikalų, todėl taikindamos prie mūsų žmonių būdo, išleidau vidutinę knygutę, sudėjęs jį maž visus žinomus ir be atlaso surandamus augalus. Knygutės pradžioje rasite abėlinę [bendrą, visuotiną] patarimą, kaip iš augalų dirbti vaistus, o apie jų vartojimą yra pažymėta kiekvieną augalą aprašant. Svarai ir saikai taipogi patalpinti [...].

Nepažįstantiems gerai gydymo būdo augalais nelinkėčiau pavojingesnių ir staigių ligų gydyti, kad neapsunkinus sąžinės. Sveikata ir gyvybė yra brangiausias žmogaus turtas, todėl gydant reikia būti atsargiam ir gerai pažinti savo darbo sritį.

Lietuvi, pažvelgk!

Tarp daugelio gerų knygelių
Teikiu tau ir

„Vaistų Žolyną“

Kurs iš visų ligų -vargelio

Tave išgydys ir kaimyną.

Jis pažabos kiekvieną bobą,

Kuri tik žmones apgaulioja,

Lankydama sodiečio trobą

Ir pinigų veltui vilioja.

Jis duos tau patarčių protinga,

Kas sergant gyvuliams daryti,

Kaip tur lietuvi išmintinga

Audimą, verpalus dažyti.

Pirma dalis
Antra įlaida

Sutaisė ir išleido Skinderis

1919 metais

Spausdė Lietuvių Spaustuvė „Lituanica“ Klaipėdoje, Did. smulgių g-vė 13

Lietuvi, pažvelgk!

Tarp daugelio gerų knygelių
Teikiu tau ir

„Vaistų Žolyną“

Kurs iš visų ligų -vargelio

Tave išgydys ir kaimyną.

Jis pažabos kiekvieną bobą,

Kuri tik žmones apgaulioja,

Lankydama sodiečio trobą

Ir pinigų veltui vilioja.

Jis duos tau patarčių protinga,

Kas sergant gyvuliams daryti,

Kaip tur lietuvi išmintinga

Audimą, verpalus dažyti.

Antra dalis

Sutaisė A. Skinderis

Išleido „Lituanica“ Spaustuvė, Klaipėda

1923 metais

Šimtai yra atsitikimų, kur galima naudingai ir be pavojaus taikinti gydymą augalais. Pati knygutės įtampa yra tokia, kad išmintingas žmogus nepaklys. Bet reikia neužmiršti, kad painiausias gydymo būdas – tai gydymas augalais; lengviausias, patogiausias, prieinamiausias ir kol kas, galima sakyti, yra geriausias gydymo būdas Grafo Mattei vaistais. Lietuvių laimei tas gydymo būdas yra jau lietuvių kalboje išleistas, atskirai rankvedys ir atskirai kiekviena panašių jų ligų rūšis su patarimais, kaip jas gydyti. [...] Iš kun. Kneippo žolyno nieko čia nedėjau, nes kun. Kneippo „Gydymą vandinimi ir augalais“ būtinai turi turėti kiekviena šeimyna. Tai kasdieninė šeimynų knyga, ir kas tik ją pažino, tas stebisi, kaip jis galėjo gyventi nežinodamas būtiniausių kasdieninio gyvenimo patarimų. Be tos knygos, galima sakyti, ir gyvenimas tėra, patarle betariant, „kaip muselės išrūgose“. Bet negana knygą turėti, su jomis reikia gerai susipažinti. Kas tikrai truputį yra turtingesnis, privalėtų nusipirkti visas lietuvių kalboje esančias gydymo knygutės ir nepavydėti jų neturtingiems. Kad daugiau būtų asmenų, susipažinusių su įvairiais gydymo būdais, gal mažiau būtų vargo ir kentėjimo kaimuose, burtams ir netikusiems patarimams mažiau gal būtų vietos, nebereikėtų duoti ligonims, kas ką pasako, bet duotų tą, kas reikia duoti.

Lietuvių kalbos grynumo čia nelabai žiūrėta, juk tai ne kalbamokslis, čia tik patarimai, kas reikia daryti susirgus, todėl ir stengiasi taip rašyti, kad ir mažam vaikui viskas būtų suprantama. Prie lietuviškų augalų vardų pridėta lotyniškai pavadinimai, kad reikale būtų galima jų gauti ir vaistinėse, kai kur pridėta rusiškai arba lenkiškai vardai, nes tūlose [dažnai] apylinkėse taip vadina, iš rusų ar lenkų kalbos pasiėmę vardą. Kaip va: Onuškęs apylinkėje šalpusnę vadina „močekela“, rusiškai „мажь-мачеха“, metėlę vadinama „pelūnas“ (lenkiškai piolun). Taip pat ne visur vienodai vadina kai kurias kūno dalis, kaip va: kepenas kitur vadina „jакnomis“, grobus „žarnomis“. Vaistinėse kuone visame pasaulyje yra priimta lotynų kalba, todėl ir čionai palikta kai kurie lotyniškai vardai, kaip va: tinktūra, mikstūra, emulsija. [...]

Kiekvieną metų privalėtų vartoti vis šviežius ir kvepiančius augalus, nes jie, pastovėję ilgesnį laiką, nudūksta [nusikvepia] ir kartais visiškai nustoja savo vertės.

Storose kietose šaknyse ilgesnį laiką gali laikyti vaistinės dalelės, lipšnūs žiedai ir lapiukai greičiau nustoja savo vertės. Vaistinėse tankiai ilgus metus laikomi tie patys augalai. Todėl kas nori turėti šviežius augalus, turi pats juos rinkti arba ištikimaj vaistinėj pirkti, kame stengiamasi tokius augalus turėti, kurie dar nenustojo savo vertės.

Šios knygutės gale yra patalpintas trumpas greitrodėlis, kad norint surasti kokį nors augalą nereiktų vartyti visos knygutės. Be to tėra nurodyti tik tai svarbesni augalai ir jų įtėkmė į žmogaus kūną, gyvulių vaistai ir dažyvės [dažai]. Grafo Mattei vaistais yra tikriausis ir patogiausis gyvulių gydymo būdas. To būdo gydymo yra išleista knygutė ir lietuvių kalboje. Dabar taip brangiems esant gyvuliams, reiktų turėti visas lietuviškas gyvulių gydymo knygučes bent vienam žmogui kaime arba susidėjus išrašyti ir kuriam nors gerai pažinti visus jau žinomus gydymo būdus. Tuomet skubiam reikale nereiks grobstyti įvairių knygučių ir būdų ir rečiau prisieis prarasti gyvulį. Čia patalpinta aštuonios dešimtys augalų, todėl nesunku juos atminti ir žinoti, nuo kokios ligos jie gelbsti. Susiėjus, vietoj kits kitą apkalbinėti, verčiau pasitarti, kokiais augalais kokią ligą gydyti, kokius būdus kur taikinti, kur kokius augalus rasti, kas laikraščiuose arba knygoje rašoma ir t. t. [...] Jeigu tas mažas veikalukas „Vaistų žolynas“ patiks lietuviams, galima bus išleisti daug didesnį vaistiškų augalų rinkinį su augalų atlasu ir geru aprašymu, kur ieškoti vaistiškų žolių, kaip daržuose auginti, kaip kokį vaistą vartoti ir t. t. [...]

Geras katalikas, mylįs dėl Dievo savo artimą, visu kuo sugebės pasinaudoti ir patarti reikale, o nuo blogo žmogaus verčiau pasisaugoti, nes patariamuose neištikimo asmens tankiai esti daug nereikalingų priedų...

Netikėtu „akibrokštu“ laikytinos kun. A. Skinderio knygelės „Sveika ir skaisti mergaitė“, „Sveika ir graži moteriškė“, „Be skausmų gimdymas“ rodo, kad jis moteriškų reikalų srityje buvo švietėjas novatorius, išdrįsęs drąsiai, natūraliai išsakyti nepatogias tiesas. Priešinti kūną ir sielą, manyti, kad viskas, kas kūniška, yra visokio blogio šaltinis, nes kūnas – pirmapradės nuodėmės padarinys... šis požiūris tarsi neprieštarauja krikščioniškajam mokymui. Tad kuni-gui, tradiciškai aukštinančiam visa, kas dvasiška, ir menkinančiam tai, kas kūniška, turėtų būti lyg ir nepadoru mąstyti apie kūną, kūnišką meilę, profesionaliai aptarti mergaičių, moterų kūniškus reikalus.

Kun. A. Skinderio parengta „Sveika ir skaisti mergaitė“³⁷ – tai praktinė knygelė, atsakanti į mergaitėms rūpimus klausimus. Autoriaus novatoriška įžvalga, kad žmogus – tai sudėtinga, save besireguliuojanti kūno ir dvasios vienvė, remiasi ir šiuolaikinė medicina.

Žodis į skaitytojas

Mūsų mergaičių skaistumo ir sveikatos klausimas mūsų rašliavoje tebėra dar pumpuruose. Ilgus metus gyvenant tarp liaudies teko pastebėti didelis jaunų mergaičių ieškojimas skaistumui palaikyti įvairių būdų vartojimas, ne sykį net visiškai netikusių ir stačiai tam tikslui kenksmingų priemonių. Ne mergaičių tuštybei pataikaudamas, bet jų prigimto skaistumo palaikymui ėmiaus šią knygelę rašyti.

Mūsų liaudyje kūnas yra laikomas šlykščiu žmogaus priešu; apie jį ir jo reikalus kalbėti gėda esą, atsakoma jam reikalingų patarnavimų, už tai ir nestebėtina, jog jis kartais keršija...

Šios knygutės tikslas yra parodyti, jog kūnas tavo, mergaite, visiškai atsa-ko dvasios skaistumui, apie kurią jau daugiau girdėjai, jog jis irgi yra labai

37 Sveika ir skaisti mergaitė: Higiena / Sutaisė ir išleido Skinderis. Pirma dalis. Klaipėda, 1919. 32 p.

gražus ir turi būti taip pat skaistus ir šventas kaip ir tavo siela. Gražiausias gyvenimo laikas – jaunystė tavyje visu puikiau pasirodo. Kūnas pilnai išsivystęs, dvasia pasaulį pažinusi visa kuom tik džiaugties žadina... Žinoki, jog pasaulyje yra daug viltvylybės ir iš anksto išmoki į viską budžia akimi žiūrėti, pažinkie save ir gamtą, mokėki viską tikrai neklaidingai nuspręsti, kad kartais neužsiviltumi, lygu peteliškė ugnies šviesa suviliota...

Skaistumas ir sveikata yra visų brangiausias šio pasaulio turtas ir laimė. Be sveikatos visokis lobis ir patogumai niekais yra, o su sveikata ir įvairūs nepasisėkimai, ir vargai persopa ir užsimiršta. Sveikas žmogus jaučia, kad gyvenęs, visas jį džiugina, ir dangus, ir gamta gražiau atrodo, visas pasaulis, rodos, juokiasi, darbai, vargai lengvesni, poilsis malonesnis. Liguistas žmogus viską antraip mato: jaučia jis visur prislėgimą, nuliūdimą, jaučia, kad visas ne jam lemta...

Taigi nurodysiu čion, koku būdu galima ir reikia savo kūno sveikatą ir skaistumą užlaikyti. Apie tai galima būtų plačius veikalus parašyti, gal ateitis galės mums daugiau duoti, o dabar reik užsiganėdinti [pasitenkinti] nors trumpomis žiniomis.

Kiekvienam žmogui įgimta yra džiaugties, gėrėtis visu kuom, kas gražu. Juo žmogus jautresnis, juo greičiau jisai pastebi grožį, juo greičiau jo įsiilgsta... Ypač tai reikia pasakyti apie moteris. Ir laimė, kad taip yra! Reikia tik mokėti tą dovaną atsakančiai pabranginti, išlavinti ir išnaudoti. Įsivaizduokime sau gyvenimą, kurio jokias gražumas nenušviečia, koksai jis kietas, juk ir taip jis kartais gana žiaurus... Sako, kas myli gėles (reik su-prasti abelnai [bendrai] yra jautrus į grožį), niekuomet labai žemai nenu-puls, nupuolęs nebris toliau į purvyną, nes mylįs tik tai, kas gražu, negalės būti nedorystės patenkintas.

Jautrumas į grožį, jo mylėjimas yra mūsų dvasios pajėga. Ji, kaip ir ki-tos dvasiškos spėkos [jėgos], privalo būti atsakančiai išlavinta, blogon pusėn neiškreipta. Gerai išlavintą grožybės jausmą vadiname „aistetikos“ [estetikos] jausmu, paprastos gyvenimo smulkmės geru skoniu. Tik geras skonis mokės atskirti, kas yra gražu, o kas ne, tik gero skonies rankos, kartais iš menkų niekų, moka sutaisyti gražių daiktų.

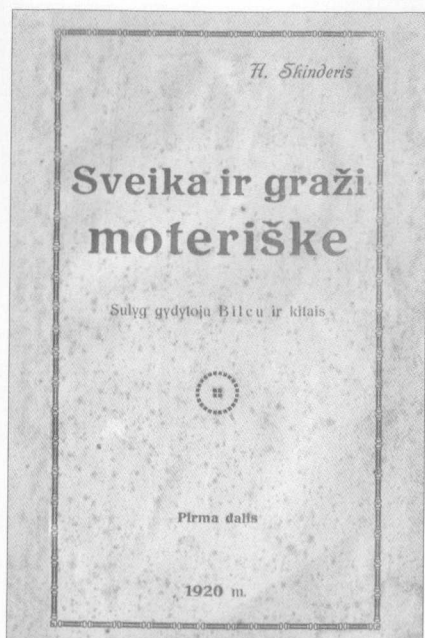
Gyvenime labai daug pasitaiko matyti blogą skonį, paimekim, kad ir neišlavinto skonies apsirėdymą: jis tankiausiai turtingas, taigi pilna ten karolių, spilkų [sagių], kaspinių, įvairių įvairiausių papuošalų, kuo didžiau

tarp savęs nesutinkančių nė spalvomis, nė rūšimi. Tas viskas kartais brangiai kainuoja, o vienok geras skonis nuspręš verčiau ir gražiau, kad to viso nebūtų...

Ši knygelė yra skiriama nebe vaikams, bet jaunuomenei, kuri jau pati mąsto, pati savo protu numano, kas gali būti gero ar nenaudingo. Ir šiame gyvenimo periode labai reikalinga vyresnio, patyrusio asmens artimybė, kuri reikale karšties neprityrusiems metams galėtų duoti patarimą, išaiškinti ne vieną gyvenimo klausimą, kurie tai užvis žmogų jauname amžiuje prikamuoja, nurodyti atsakančią literatūrą ir t. t. Bet pats darbas savo charakterio auklėjime turi būti atliekamas veik vien paties asmens rūpesčiu ir darbu. Nes išauklėtas charakteris yra tai visa eilė per nuoseklią praktiką įgytų gerų papratimų. Bažnyčios kalba pasakysime, kad savęs auklėjimas yra tai įgijimas įvairių, žmogui reikalingų dorybių. Charakterio auklėjime tikėjimas yra uola, ant kurios statosi ir remiasi visas žmogaus gyvenimas, o kataliko tikėjimo praktikos tai geriausieji įrankiai įgijimui dorybių – lavinimui charakterio.

Kokią gi higienišką vertę turi charakterio išauklėjimas? Kad žmogus nebūtų žmogumi, vien gyvuliu, galima būtų pasakyti, kad charakterio auklėjimas tiek turi vertės, kiek švarumas, daugiau, nes palaiko gyvenimo lygsvarą, be kurios žmogaus sveikatai yra labai vargu. Kiek tai upara [puikybė], nekantrybė kraujo ir gražumo, vienu žodžiu, sveikatos naikina, kiek neturėjimas tikslo, nemokėjimas kentėti atneša liūdną pasekmių, net saužudysčių, o girtuoklystė, rūkymas, paleistuvystė ir tam panašūs neva malonumai taip sveikatą pargriaužia, kad iš žmogaus su metais lieka tik liūdni griuvėsiai. Bet nereikia laukti nė senatvės – teko matyti gyvenime jaunų žmonių, įgavusių bjauriausių ligų tik dėl to, kad vien geiduliais vadovavos, kad buvo silpni ir niekas jiems nenurodė tako nei nepadėjo charakterį ir valią lavinti. Koks liūdnas jų likimas, kurio jie patys jau apvertinti negali.

Kiek neišdirbtas charakteris sveikatos paėda, kaip sako „kraujo išgeria“ visų tų, kurie priversti yra su tokiu žmogumi drauge gyventi, dirbti ar santykius turėti. Tik reikia gyveniman pažvelgti, o visur rasime daugybę pavyzdžių, liūdniausiai rodančių nenaikinamų ydų pasekmes, o iš kitos pusės išauklėto charakterio ir tvirtos valios žmonės kartais su menkų menkiausia iš prigimimo sveikata linksmai gyvena. Kiti iš sunkiausių vargų garbingai išeina. O juk žmogų ne vien kūno verte kainuojame. Jei kūno sveikatai geras charakteris

daug duoda, tai dvasiškame gyvenime jisai yra dvasios sveikata, be kurios ji – dvasia – nebūtų vaisinga. [...]

Kuo daugiausia šviesos reikia augmenims, gyvūnams ir žmogaus kūnui, kuo daugiausia šviesos trokšta ir žmogaus dvasia. Jos saulė yra tikėjimas, o jos diena – mokslas. Nieko gražaus neišauga patamsėje. Taigi kiekvieno žmogaus sielai kuo daugiau šviesos! Toje šviesoje galės pamatyti, ko kam reikia, toji šviesa sušildys ir kelių rodys, – laimingas, kieno takai iš aukšto nušviesti ir kurio akys, mokslo sustiprintos, ne tik žiūri, bet ir mato! [...]

Prisižiūrėjęs tiekai [tiek] vargų ir ašarų iš priežasties moterų pažeminimo ir tamsumo mesiu mote-

rišką prakeiksmą: „Lai visi moterų šviesos priešai gauna sau šviesias moteris, kad nors jų sūnūs galėtų visą savo amžių švęsti savo motinos atmintį, prisižiūrėję jos vargų, pasišventimui ir jos dvasios ir sveikatos aukoms! Tegu visiškai išnyksta tamsių moteriškių karta!“

„Sveika ir graži moteriškė“³⁸ – tai gausus gyvenimiškų patarimų vadovėlis, kuriame moterys gali sužinoti, kaip gyventi, kad būtų gražios, kaip įveikti įvairias moteriškas (gimdos, krūtų) ligas; pateikiami patarimai, kaip prižiūrėti vaiką ir kt.:

Ižanga

Prigimtyje pasaugota didelis žmonių būdų įvairumas: kas vieno būdo žmonėms sveika, tas kito būdo – mirtis. Taip panašiai yra ir gyvenime, o užvis gydymo srityse, kur reikia ypatingą atidą atkreipti į žmonių būdą, o tų būdų yra labai daug, galima sakyti, kad maž kiekvienas žmogus turi savo būdą. Kaip ten nebūtų, bet nei jokie abelnai [visuotini, bendri] įstatai negali būti ak-

38 Skinderis A. Sveika ir graži moteriškė: Sulyg Bilcu ir kitais. Pirma dalis. Klaipėda, 1920. 31 p.

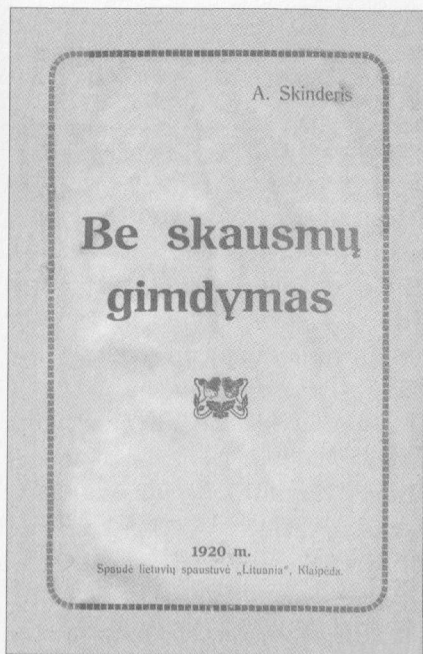
lai taikinami ligoniams. Pirma reikia kiek galint visapusiškai pažinti visas aplinkybes, iš ko būtų galėjusi nesveikata kilti, paskui patirti, kiek ligonis turi spėkų [jėgų], kraujo, šilimos [karščio], amžiaus, kiek kartų sirgęs, ar nebuvo tėvai palinkę į kokias ligas, kokių būdu norima gydyti, pažinti gydymo būdą su visomis išgalėmis [smulkmenomis] [...]. Pats ligonis, mokąs skaityti, nors iš dalies turi pažinti savo ligą ir sulig savo spėkų pasirinkti sau gydymo būdus, jeigu ne staigi, ne dideli nesveikata ir negalima prieiti gydytojo patarimų. Bus geresnė gadynė [gyvenimas], neužilgo ir gydytojų, ir ligonbučių [ligoninių] bus tankiau, galės kiekviename ir mažiausiame reikale sulig gydytojo patarimu gydyties, o dabar, kol ta geistina gadynė prisiartys, kad greičiau giltinė neparautų, nedaleiskite nei vienai ligai ant savęs užviešpatauti, stangenanties sulig čionai žemiau nurodytu būdu; pradedant nuo A iki Z ir visus kitus patarimus gerai pažinę, imkities stangenimo (grūdinimo) abelnai [bendrai] viso kūno, kad jokia liga nerastų spragos jūsų kūne, per kurią galėtų įžengti į jūsų kūną. Darbas kūno sveikatos paturėjimui visada užsimokės; nebereiks lotyniškos virtuvės lankyties, čionai rasite gamtos būdus, o žinomas dalykas, kad gamta gydo, ne vaistai. Vaistai tiktai padeda gamtai veikiau nuveikti kūno priešus. [...] Taigi visa atida, visas jūsų gydymo mokslas ir rūpesnys tebūna atkreiptas į tą, kad nesusirgus, arba pirmos ligos ženklus pasaugojus tuojau juos prašalinus, kad neįleistų giliau šaknų...

Knygelė „Be skausmų gimdymas“³⁹ – tai ruošimo(si) gimdymui patirties apibendrinimas, pamąstymai, rekomendacijos, suteikiančios gimdymo procesui svarbios reikšmės, formuojančios atsakingą požiūrį į šį procesą:

Įžanga

Vaikai yra geradėjystė [geradarystė, geras darbas] ir palaiminimu. Žmogus, nemylintis vaikų ir nenorintis jų turėti, yra nepaprastu, neišauklėtu žmogumi, tikriau sakant, išgama, panašiai kaip žmogus, neatjaučiąs muzikos, dailės arba negalįs atskirti gero nuo blogo ir t. t. Todėl moteriškės, nenorinčios vaikų turėti, yra ar liguistos, išgamios kūno sąstatos, arba visiškai doriniai sugedusios. Gamtiniai tyrinėjimai išrodė, jog kiekviename sveikame žmoguje glūdi įkvėpta tėviška meilė, gi kas tai iš vagos varytų – paeitų iš blogo ar ligos šaltinio. Vaikų žudymas įvyksta tik netekėjusių moteriškių iš baimės, gėdos, paskutinio moralio ištvirtimo, gi moterystėje savo vaiką žudo motina tik iš pablūdimo, ne viso proto stovyje ar ištvirtime.

39 Skinderis A. Be skausmų gimdymas. Klaipėda, 1920. 24 p.

Žmonijos palaikyme moterys daugiau save aukoja kaip vyrai. Vaikų trūkumą jos irgi skaudžiau atjaučia, nors senatvėje vyrai jų irgi labai ilgėjas, ir jeigu vienas ir antras tame savo vienatume neimas viešai naudingų ir prakilnų darbų, neaukoka savęs visuomenei – kas patenkina ir maždaug pavaduoja išliejimą tėviškų jausmų, – tas dažniausiai įpuola į meliancholiją, dirgsnių [nervų] suerzinimą ir pridirba daugybę tik-tai iškrypusio gyvenimo vertų, net ir daug juokingų darbų.

Gydytojų statistika nurodo, kad moterystėje gyveną sulaukia ilgesnio amžiaus negu viengangiai. Čionai daug reiškia valia ir gyvenimo energija. Nevedusių, netekėjusių va-

lia užsnūsta, nes jie, jei žymiai nedalyvauja visuomenės gyvenime, vien patys savimi tesirūpindami, tuo tarpu kuomet vedusių valia visuomet rūpesnyje apie vaikų auginimą, auklėjimą, mokinimą, išlaikymą ir t. t. Žmogaus valia ir energija, būdama priversta darbuoties, stiprėja. Darbuojanties su visu energijos įtempimu, žmogaus kūne įvyksta didelis medegos [medžiagos] keitimos, kas vėl naudingai veikia žmogaus gyvenimą atjauninti, pailginti. Motinos, ypač savo vaikų auginime privargstančios, ne tik-tai kad nenustoja gaivinančios energijos, bet dar ją didesnę įgauna, jei tik jos tvirtos kūno sąstatos [sudėjimo] ir sveikos. Tokios motinos, nežiūrint į gan gerą vaikų būrelį, iki pat senatvės išlaiko gražumą, yra gyvumo pilnos. Su besveikatėmis, silpnomis, mažakraujėmis motinomis visai kas kita. Jos tiek tik teturėdamos spėkų [jėgų], kad su vargais-negalėmis save palaikyti, apie kitus rūpinties nepajėgia. Tokių motinystė nei pačioms, nei kitiems nėra naudinga. Sunykusioms, bet turinčioms ganėtinos kokybės kraujo mergaitėms tekėti kartais išeina į gerą, bet mažakraujos ir silpnos pirmu privalo savo sveikatą atitaisyti.

Priedas

Sergą tėvai retai tegali sulaukti sveikų vaikų. Geriausiai nesant sveika neiti į moterystę. [...]

Garsus gamtos žinovas Darvinas sako, žmonės žiūrint ir labai daboja [saugojant], kad geras veisles sukryžiavus, gerus gyvulius išauginti, bet apie savo vaikus visai nesirūpina: jungdamiesi nežiūri į viens kito privalumus, dažniausiai riša vien akla meilė, ir „čigoniškas“ išrokavimas [apskaičiavimas], gi moralė ir fizinė vertė pasilieka ant užpakalinio pliano. Sveiki, gražūs ir gabūs vaikai turėtų pirmą rūpesnį moterystėje turėti. Kiekvienas žmogus, vyras ar moteriškė, liuosi [laisvi] ar moterystėje esą, privalo visada žiūrėti, taip save laikyti ir auklėti, kad reikale galėtų sveikus ir gabius vaikus auginti.

Alkoholis, tabakas ir kiti svaiginą ir dirgsnius [nervus], ir orą gadiną nuodai neprivalo sukinėtis po gerus žmones. Dauguma gamtos tyrinėtojų ir gydytojų yra ištyrę alkoholikų vaikus gemant paliegusius, ilgainiui paveldėję tėvų silpnybes, išauga nepilnapročiais, luošais, įvairiais blogais palinkimais, kiti amžių išvargsta pakvaišę ir bevaikiais išgaišę...

Profesorai Bunge ir Forel, ilgus metus bandę pamišėlių namuose, nelaimingų kaliniuose, neturtėlių kūno ir sielos stovį tyrinėję patyrė: aklų, kurčių ir nebylių, kvailių, turinčių mirštamą ligą, vagilių, žmogžudžių – du trečdaliu tų visokių rūšių nelaimingų kilę iš girtuoklių. Viena trečioji dalis gimusi iš silpnų tėvų. Kur vynuogės auga, ten daugiausiai silpno proto žmonių. Įsigilinus į tatai ir visą viršiau minėtą geriau įsidėmėjus, reikėtų syki mesti alkoholį ir kitus svaiginančius, ir žmogų nuodijančius dalykus vartoti ir kitus atkalbinėti, kad liautųs bent ką kenksmingą vartoję.

Tėvo ar motinos didesnė įtėkmė [įtaka] į vaikus? Paprastai pripažinta visą sunkumo laiką motiną darant didžiausią įtėkmę į vaiko fizinę ir moralę stovį, todėl nėščios privalo būti žemės angelais, kad angelus gimdyti. Nėščia iš atžvilgio į kūdikį, drauge ir pati save privalo gerbti, ir gerai užsilaikyti. Lygiai visi, drauge su jąja esą, turi ją godoti [rūpintis] ir visą kenksmingą prašalinti. Motinos pačios, arba jos daromieji į vaisių įspūdžiai, visą amžių gali jos kūdikiyje neišdildomai atsiliepti arba savotišką būdą, charakterį [charakterį], sveikatą, tuomi pačių laimę ar nelaimę duoti jam pasaulėn atsinešti. Kūdikis neprašo, kad jį pagimdyti, bet syki pradėtas turi teisę iš tėvų reikalauti savo likimo palaimos. Didelė ir sunki tėvų užduotis, didelė prieš dangų ir žemę motinos atsakomybė.

Garsus gamtininkas Galtons patyrė: iš šimto gabių teisėjų diplomatų, kareivių, literatų, mokslavyrių septynios dešimtys savo gabumą paveldėjo

po tėvu, trys dešimtys – po motina. Gabūs teologai, poetai, artistai daugiau savo gabumus ėmė iš motinų. Foersteris sako, kiekvieną tada tik turint teisę norėti vaiko, kada kūnu ir dvasia būsi pilnai subrendęs ir sveikas. Dėl to gal šiandieną mažai laimingų žmonių, kad daugybė girtuoklių, įvairiomis ligomis paliegusių žmonių, žmonių, neįgijusių menkiausio savimi valdymo, įvairiais palinkimais ir t. t. vien lytinio patraukimo vedami stoja tėvais; nė sykį nepamąstę, ar turi teisę naują esybę į gyvenimą pašaukti. Jaunuomenė, kuri svajoja ateisiančios moterystės laimę, drauge privalo atsiminti ir tėvų, globėjų, vyresniųjų akinama būti į moterystės priedermių [pareigų] sunkumą ir svarbą.

Gamtos įstatymai amžiais yra nepakrutinami. Tikėjimas ir gamta sutinka, vienas kitam neprieštaraujami. Gamta žino kūno malonumų kaip tokių... Lyties patraukimas tarnauja dauginimos tikslams. Jausmų paerzinimas yra būdas, vedąs prie tikslo. Kūno pasigėrėjimai lydi kiekvieną gamtos pareigų atlikimą

Toje prasmėje gyvena visi gamtos gyviai, kuriuos ji instinktų patraukimu vadovauja. Jų gyvenime lyties patraukimas randasi tame laike, kada vaikai įgauna stiprumo, gabumų savistoviai [savarankiškai] gyvuoti ir užgęsta, kada tikslas pasiektas, t. y. kada įvyksta užveisimas.

Žmogus? Protu ir liuosa [laisva] valia apdovanotas žmogus, kaip jisai gamtos instinktuose valdosi? Goethe sako: „Žmogus rokuojasi [mano esąs] protingu, bet elgiasi kaip gyvulys, tarsi gyvuliu būtų.“ Taigi kultūringas žmogus, žmogus didžiausiai civilizuotų pasaulės kraštų, gana dažnai ne tik nepakilo ligi jam priderančios fizinės ir morališkos aukštumos, bet neįstengia pasikelti virš žemo nusidėjimo prieš etikos įstatus, virš lyties jausmo, kuris yra vien užveisimo tikslui duotas, kuriuomi akiai seka tik žemasis gyvių pasaulis, bet iš žmogaus reikalauja prakilnaus ir aukšto jo sielos dalyvavimo, – žmogus pažeminančiai lyties instinktą išnaudodamas nejaučia jokie pažeminimo?!!

[...] Gamta, regis, morališkumo nepažįsta, bet kaip aiškiai ji iš žmogaus jo reikalauja! Lygiai skaudžiai baudžia jos reikalavimų neklausymą ir jos pobūdžiuose išmintingą nesivaldymą. Žmogus turėdamas protą privalo pažinti gamtos link jo reikalavimą, savo aukštą kaip žmogaus pašaukimą ir gyvenimą tvarkyti, kad jisai būtų moraliai natūralus. Moterystėje lytims gyvavimas dažniausiai būna suprasimas kaip fiziologinis veiksnys, panašus į valgymą, gėrimą. Kokios jo pasekmės, kiek žmonių, kurie pagalvotų!..

Civili įstatymai tame klausime dar jokių ribų nenustatė, medicina kada ne kada pakelia savo balsą, dar šiek tiek tikėjimas prilaiko, o lytinis gyvimas, savivaldą turėdamas, viesulais eina, audras gamindamas. Žmogaus priedermių supratimas, artimo meilė, savo darbų atsakomybės nuomonė, ypač lyties klausime, dar nėra žmonijos gyvenimo pagrindais. Ne tik sveikam, diktam [tvirtam], sakysime, tamsiam sodiečiui, bet daugeliui tų, kurie dedasi šviesesniais, geresniais žmonėmis, neįkalbėsi nuo lytinio susinešimo prisitūrėti, kad tokiam ar kitame laike vaisiui tatai galėtų į blogą išeiti, arba prisilaikyti, kad rečiau būtų dauginimos – iš to atžvilgio žmonija dar tebestovi ant paties žemų žemiausio laipsnio. Argi gelbės ką įkalbinėjus, kad vyras, girtas namo parėjęs, lytiškai susivaldytų! Kame pasaulyje panašiams prasižengimams įstatymai?! Dar jų žmonija nenusistatė, dar auginame kurčius, nebylius, akus, suparalyzuotus, mirštama liga sergančius, dar negana kaliniuose žmogžudžių, dar trūksta pasauliui silpnapročių ir pamišėlių!!

Ne tik knygelės, bet ir išlikę kun. A. Skinderio laiškai byloja apie nepaprastą entuziazmą, poreikį siekti kažko prasmingo... iš altruistinių paskatų atlikti žmonėms naudingų darbų.

Paprašysiu Gerb. Vyskupo, – rašo jis 1924 m. prel. A. Dambrauskui-Jakštui⁴⁰, – gal perkels mane į Kražius vikaru, turiu dar keliems metams geros sveikatos, galiu dirbti kaip jaunas. [...] Jeigu Gerb. Vyskupas nepanorėtų manęs skirti Kražių vikaru arba duoti kur arčiau Kražių gerą vietikę, kur **galėčiau nors kiek paaugoti labdaringsiems tikslams**, tai gal priseis priimti valstybės tarnybą žuvininkystės srity ir apsigyventi labdaringoje įstaigoje, nes kitaip sunku bus išsimokėti skolas [...].

Turiu jau 55 metus sumą, vilties ilgai gyventi, reikia dirbti staiga, nors užkinkyti reikalą, kad paskiau eitų nustatyta vaga. Savo užmanymui nužemintai prašau palaiminimo ir patarimo iš gerbiamiausiojo.

Suprasdamas, kad gerumas, nesavanaudiškumas, pagalba – tai ir dovanos, ir amžinosios vertybės, galinčios išgelbėti pasaulį, kun. A. Skinderis puoselėja labdarybės idėjas – inicijuoja įvairias labdaros organizacijas.

40 A. Skinderio laiškas A. Dambrauskui-Jakštui // Laiškai pr. A. Dambrauskui. Prof. A. Dambrausko archyvas. Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius. F1–D301 (11 laiškas).

1925 m. lapkričio 29 d. laiške⁴¹ J. Tumui Vaižgantui⁴² jis įtikinamai išdėsto savo požiūrį į labdarybę kaip veiklą, kurią būtų galima panaudoti žmonėms šviesti:

Gerbiamiausis drauge,

Ar nebūtų geriau vietoje akmenų ir kitų brangių metalų paminklams statinėti įkūrus geležinius fondus, iš kurių nuošimčių būtų kas nors visuomenei naudingesnis daroma.

Sakykim, v. [vyskupo] Valančiaus pagarbinimui surengus geležinį fondą iš nuošimčių leisti papigintomis kainomis knygutes. Katalikų tikybos apgynimui krašte įsteigti šv. Katalikų tikybos apgynimo fondą ir leisti atsakančias knygutes [...] Akmenys akmenimis pasilik, o labdarybė gyvuose akmenyse duos gausesnių vaisių ateity kaip apkerpėję akmenys. [...]

Juozas Tumas-Vaižgantas

Laiške akcentuojama tautinės savimonės, tautinės savasties branginimo svarba: *Pamąstykite, neskite kitų tautų papročių. Būkime tame geriau originalais, ne nuorašais.*⁴³ Beveik prieš 90 metų šie kun. A. Skinderio parašyti žodžiai tebėra itin aktualūs šiuolaikinių globalizacijos procesų akivaizdoje.

41 A. Skinderio laiškas J. Tumui-Vaižgantui // Laiškai Tumui Vaižgantui. *Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius*. F1–F48.

42 Juozas Tumas-Vaižgantas (1869–1933) – lietuvių literatūros klasikas, prozininkas, literatūros istorikas ir kritikas, publicistas, kunigavęs įvairiose Lietuvos vietose, aktyviai dalyvavęs tautinio išsivadavimo judėjime.

43 A. Skinderio laiškas J. Tumui-Vaižgantui // Laiškai Tumui-Vaižgantui. *Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius*. F1–F48.

Stangla 1935. XII - 5 47

J. Biamiausis Drauge!

Ar nebūtu geriau vėtoje akme-
nų, išskų brangis metalų pamen-
klams statybių... šiekutis gelatinos
fondus ir kuriuos motinėis būtu kartos
visuomenės neudingimui daroma...

Sakysim. Volaučias paprotimis kuren-
gus gelatinos fondų ir motinėis leisti
papigintomis kainomis kugutes.... Prie-
ryšis mėsos... Katalikų tikybos
apgypinimui krašte ištengti, šv.
Katalikų tikybos apgypinimo fondų ir
leisti atrakancijos kugutes Paimy-
čiams paleidyti yra mano išsakyti
1892 metais „Prie Sostatės“ abi
preskutinimais broliai yra J. Jankas

KRAŽIAI

1926–1932

Nuo 1926 m. kun. A. Skinderis dirba vikaru Kražių (Kelmės raj.) Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo bažnyčioje. Bažnyčia vėlyvojo baroko stiliaus, pastatyta 1757–1763 m. pagal architekto Tomo Žebrausko projektą.

Nėra srities, kuria kun. A. Skinderis nesidomėjo: kiek įvairiausių sričių beapreptų, o viską darė ne formaliai, bet labai kruopščiai, atsakingai, reikliai, tiksliai. Neretai ardavęs nejudintus dirvonus, ir Kražiuose jis žavi interesų platumu. Itin ženkli jo veiklos sritis čia buvo bendradarbiavimas su „Lietuviškosios enciklopedijos“ rengėjais, ypač su enciklopedijos redaktoriumi prof. Vaclovu Biržiška⁴⁴. Manytume, kad rengiant „Lietuviškąją enciklopediją“, laikytiną Lietuvos istorijos metraščiu, kun. A. Skinderio, kaip konsultanto, indėlis ištis svarus: jis pateikdavo profesorui naudingų patarimų lietuvių kultūros istorijos temomis ir tokiu būdu atliko netiesioginį reikšmingą darbą lietuvių kultūros istorijos faktų atrankos, sisteminimo srityje.

„Jeigu nebus naujos medicinos naujų straipsnių, – rašoma 1931 m. spalio 15 d. laiške⁴⁵ Vaclovui Biržiškai, – Enciklopedija gal daugumui atrodys lyg negimusi, jau pasenėjusi... Toliau Eskulapos Galeno mokyklos gaminami vaistai, retas kurs teturi teigiamų vien padarų [padarinys – rezultatas], beveik visi, su maža išimtimi, turi labai daug neigiamų padarų, o naujosios medicinos vaistai beveik neigiamų padarų neturi, kas yra didelė persvara į laimingesnę ateitį. Žodžiu, senos medicinos mokyklos vaistų gaminimo būdas labai netikęs!!! Reikėtų [...] iš geriausių, naujausių veikalų paėmus, trumpai, aiškiai supažindinti mūsų visuomenę su žinomais naujais gydymo būdais. [...]

Toliau prisėjęs rašyti asmenų pavardes, kurios užsiliko po Lietuvos didvyrių, kunigaikščių, nežiūrint demokratiškų laikų ir nusistatymo,

44 Vaclovas Biržiška (1884–1956) – žymus lietuvių bibliografas ir dokumentotyrininkas, kultūros istorikas, Kauno Vytauto Didžiojo ir Vilniaus universitetų profesorius, bibliografinių leidinių „Knygos“ ir „Bibliografijos žinios“, tęstinio leidinio „Mūsų senovė“ leidėjas, „Lietuviškosios enciklopedijos“ rengėjas (redagavo „Lietuviškosios enciklopedijos“ pirmuosius 10 tomų nuo 1931 metų).

45 A. Skinderio laiškas Vaclovui Biržiškai 1931-10-15, Kražiai // Laiškai Vaclovui Biržiškai. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyrius. F163–536.

Kražių bažnyčia Žemaičių ginta 1893 m. — Krožski kościół broniony przez Żmujdzinów w 1893 r.
(M. Dovoinos-Silvestravičiaus leidimas Vilniuje).

paminėti jų kilnūs, užvis didžių Lietuvos kunigaikščių ainius. „Krwi książęta“ [vertimas iš lenkų kalbos „Kraujo kunigaikščiai“] tiesioginės (*reqtue lineae?*) ir gretimų linijų (*lineae colluterales?*). Pavyzdin profesoriai p. Biržiškai, susilieję krauju su Kaributais, yra kraujo kunigaikščiai. Kodėl to nepaminėti!? Kad nereikėtų reikalui prisiėjus ieškoti kokių ten „Urachų“ [Vilhelmas fon Urachas (1864–1928) – nevainikuotas Lietuvos karalius Mindaugas II]. Jeigu didžius Lietuvos kunigaikščius gerbiama, kodėl nepagerbti jų ainius? Skinderbaša, būdamas turkų kariuomenės vyriausiu vadu, būdamas D. L. kun. [didžiųjų Lietuvos kunigaikščių] kilmės, pylė į kailį lenkams 1613–1621 m. laikotarpy. [...] Albny Skanderber buvo Kaributo ainis.

Beveik visur visais laikais didžių L. kun. ainiai pasižymėjo. Kodėl juos šiandien niekinti, nepažymėti!? Kilni kilmė ragina prie kilnių darbų, duoda

Vaclovas Biržiška

nemažai energijos, atsiminus savo prosenolių žygius, pasiaukojimus. Priimkite aukščiausios pagarbos pareiškimą, visa šventai kilni Biržiškų gimine, nuo dėdės kun. Antano Kaributo Skinderio.

P. S. Kaip Korybut-Wisniowiecki, Korybut-Daszkiewicz, taip ir Korybut-Biržiškai lygūs krauju ponai. Tą reikėtų visur pažymėti, kad lietuvius vokiečiai nevadintų „Bauerfolk“ [valstiečiais]... Kaip jie laike karo lietuvius pravardžiadavo. Visur reikėtų tą pabrėžti, kad lietuviai turi dar nemažai kilnios diduomenės.“

Kun. A. Skinderis buvo labai apsiskaitęs, ką rodo 1931 m. lapkričio 9 d. laiškas „Lietuviškosios enciklopedijos“ redakcijai⁴⁶, kuriame dvasininkas kelia opias medicinos problemas ne kaip diletantas, moralistas, o kaip šios srities profesionalas: remiantis autoritetingais šaltiniais mokslškai, logiškai argumentuojant pagrindžiamos mintys, atskleidžiamas savitas požiūris į mediciną:

Gerbiamiausis!

Siunčiu perskaityti pačius senosios medicinos medikų atsiliepimus apie savo gydymo metodą, kad geriau galėtumėte įvertinti tą mokslo šaką enciklopedijoje ir kad neliktų nuskausta naujoji medicina. Reikėtų teisingai pasielgti ataduodant, kam kas priguli, kam garbė – garbė...

Turiu visą pluoštą kritikos senosios medicinos, jei kas vilką iš miško iššauks, klius... P. gyd. Bendoravičius savo kritiką Suvorino [Aleksejus Suvorinas (1862–1937) – rusų gydytojas, pirmasis įvairiomis, itin sunkiomis ligomis sergantiems žmonėms pritaikęs gydymą badaujant] metodo užbaigė žodžiais: „Gal skorpionų vijimas pergalės ir Suvorino metodą...“ Suvorino metodas dar galutinai neištirtas, kam iš kalno jį smerkti ir dar taip baisiai ir viešai! Kaipo enciklopedijos pirmininkas turėtumėte gerai kritiškai viską spausdinamą pervirškinti, kad niekam skaudos neįvyktų. E. veikalas rimtas, o mūsų medikai nežiūri rimtai į naujos medicinos mokslą, būdus, metodiką, čia ir gali įvykti didelė spraga – netikslumas, netikrumas. Galima susilaukti rimtos kritikos, kas pakenktų veikalui.

46 A. Skinderio laiškas „Lietuviškosios enciklopedijos“ redakcijai 1931-11-09, Kražiai // Kaributo iš Kražių laiškas „Lietuviškosios enciklopedijos“ redakcijai ir straipsnelis „Atviras laiškas“, kritikuojantis gydytojo Bendoravičiaus pasisakymus apie populiarią mediciną. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyrius. F163–905.

1
Erbiamiau!

Atsiprašau, kad gal truputį keistokai pasirodė pirmoji Enciklopedijos sąvokinė...
Kam reikalingi kaimų pavadinimai Germano-
dumo kam pre dedami. Kur gimė ^{lymu armu} artūs var-
bus įvyko, suprantama kaimo pamirėjimas.
Tarpotų imonius skaitlines kaime, kurios labai
nepastovios. Cui bono tas reikalingas, o daug
brangių vietos vėtimai ir daugelius laukų
be reikalingais reikės ilgus metus gaisrinti,
skaitant tas vietas.

2. Paimsiu tik vienus „Aconitum napellus“
ir įsiūsiu rėsimę į jo aprašymą. „Aconitum“ turi
ir lietuvišką pavadinimą, kurio nepaminėte. „Aconitum“
tik senosios - šikalojo - žaltos ^{medicinos} mokyklos padoms
išvardytas ir tai Paracelsas atci duoda, kas beveik
vengtina šiais šiuolaikais laikais. „Aconitum“
naudojė - Hama ^{mažo} medicinoje labai turi didelės
reikšmės, kas turi apibūdinti. Mūsų Enciklopedijoje
matyti bus naujoji medicina šio kuojoje gal
sulaus tokiu išsivystimu, kaip vienoje rusų kalboje
didelioje Enciklopedijoje, kur parašyta: „Teconanig ...“

Laiškas Vaclovui Biržiškai 1931 m. spalio 15 d.

Atviras laiškas

Gerb. p. Dr. Bendoravičius š. m. X-30 per radiją straipsny „Mados srovės
populiarinėje medicinoje“ bene per drąsiai kritikavo populiarinę mediciną,
per daug puolė profanus, užbaigė Suvorino plakimu. Šį kartą daug nekalbant
p. Dr. B. patariu tikriaus susipažinti su savo metodo gydymu ir pakritikuoti
savo mokyklos brolius, kuriuos aš čia išvardysiu. Dr. med. prof. Klebsas savo

Atviras laiškas.

Gerb. p. Dr. Betendorfius J. m. X-20 per radijo straipsnį,
„Mūsų grovis populiarinėje medicinoje“ bene perdraudė
kritikaro populiarinę mediciną per daug puošti profanais
vėbiais suvoroje plasimui. — Tiesiog daug nekalbanti.
p. Dr. B. pataria tikrai suvartinti su savo metodelis gydy-
mu ir pakartoti savo mokyklos brolius, kurių atėję
į tvardę. — Dr. med. prof. Klebs'as savo veikale „Zwei
populäre medizinische Aufsatze“ kur rašo: „gydymocentype
profanai taikiai praleidžia mokymus“. — Dr. med. R. H.
Munn'as savo veikale „Kultur geschicht und Phäsiologie in der
die Reformation der Heilkunst“ 1911 m. II pusl. 203 karpkito
rašo, „kad norėlumė būti atėjus į sąsiuvinę galėtume
be perėjimo gydy mo meną (smona) pavadinti žmonių
praktydini“. — Dr. med. Paine New York Univ. prof.

savo veikale „Institutes of Medicine“ sako, kad gypatingo
vaistų padaro (puceko) yra tai ligų išaukimas, su-
nadinimas. — Dr. med. Clarke's prof. New-York College
sako, „Beveik visi mūsų vaistai — tai modai, todėl krenta
ma jų doze sumažina ligonio gyvatingumą“. —

Dr. prof. Schmitt New-York College. sako, „Visi modin-
gi vaistai, kurie žina; kraują tokiu padidinti
būdu už modų kraują, kaip ir modai kurie ligas
sunaikina“. — Prof. Dr. Davis sako, „Daugelis vaistų
veikimas dar keiseris įsišmingais rūkais apdengta.“

Tai žinoma, kad vaistai veikia, bet kaip ir kiekis
veikia, dar kol kas nežinoma. — Dr. prof. Corton
New-York Univ. sako, „Daugelis atvejų dar nežinoma,
ar mūsų ligoniai gyva nuo mūsų vaistų, ar dėl to, kad
jų prigimtis ligas pergalė“. — Prof. Dr. Corr New-York
Univ. sako, „Vaistai dirbama (daroma) vėnų būdu,
o žmonių būdai kaip yra įvairūs, kad suvartoti atvėsti

veikale „Zwei populär medicinische Aufzäetere“, kur rašo: „Gydymo srityje profanai tankiai pralenkia mokytus...“ Dr. med. R. Kmann'as savo veikale „Kultur geschichtl Abhand lung uber die Reformation der Heilkunst“ sūsiuv. II pusl. 203 tarp kitko rašo: „Kad norėtumėm būti atvira is ir sąžiningais, galėtume be perdėjimo gydymo meną (ne mokslą) pavadinti žmonijos paklydimu.“ Dr. med. Paine New York univ. prof. savo veikale „Institutes of Medicine“ sako, kad ypatingos vaistų padaros (pasekos) yra tai ligų iššaukimas, sužadinimas. Dr. med. Clarc's prof. New York College sako: „Beveik visi mūsų vaistai – tai nuodai, todėl kiekviena jų dozė sumažina ligonio gyvuojančią jėgą.“ Dr. prof. Smith New York College sako: „Visi nuodingi vaistai, kurie įeina į kraują, tokiu pat (tuo pat) būdu užnuodija kraują kaip ir nuodai, kurie ligas sužadina.“ Prof. Dr. Davis sako: „Daugelio vaistų veikimas dar tebėra iškilmingais rūkais apdengta. Tai žinoma, kad vaistai veikia, bet kaip ir kiek į ką veikia, dar kol kas nežinoma.“ Dr. prof. Corson New York univ. sako: „Daugely atvejų dar nežinoma, ar mūsų ligoniai gyna nuo mūsų vaistų ar dėl to, kad jų prigimtis ligas pergali.“ Prof. Dr. Corr New York Univ. sako: „Vaistai dirbama (daroma) vienokiu būdu, o žmonių būdai taip yra įvairūs, kad sunku atrasti vieną kitam panašų, tai kaipgi jais galima gydyti įvairiausių būdų žmonių ligas.“ Gyd. Good daug medicinoje svarbių veikalų parašęs sako: „Medicinos mokslas yra tai sugadintų terminų mišinys, o vaistų veikimas į mūsų kūną aukščiausiam laipsny yra mums netikras (nežinomas). Vaistai daugiau sunaikino gyvybių negu karai, marai, badas kartu paimti.“ Vienas garsus gydytojas taip išsireiškė: „Žmonijos gerovės dėlei linkėtinas daiktas (dalykas), kad alopatija [tradicinis, įprastinis gydymas] su visu savo plačiausiu gydymo būdu, kaipo privileijuotas menas, kuo veikiausiai atsidurtų archyve.“ Kitas garsus medikas apie alopatiją išsireiškė: „Kad sudėjus visas knygas, kiek yra prirašyta Galeno Eskulapo pasekėjų, būtų krūva iki debesų, o tą visą padėjus po presu išėtų sunka [...] – jau to daugiau nebereikia daryti...“

Stebėtina, kad tai vis gydytojai alopatai taip savo gydymo metodą nupiešia, o nei vienas gydytojas, naujos medicinos pasekėjas, nepeikia savo naujos metodos. Beveik visi naujos medicinos pasekėjai-gydytojai pirmiau buvo alopatais. Gale pats sveikas protas rado, kad jeigu gera būtų buvusi senoji Galeno Eskulapo medicina, nebūtų reikėję jokios naujos medicinos ieškoti – turint viską tvarkoje senojoje mokykloje. Bet jeigu greta senosios medicinos mokyklos pridėjo naujų, tai tik pati senoji medicina kalta, kad nepatenkino visuomenės. Ar kartais čia negalima būtų pritaikinti dėsni: Mundus vult decipi, ergo decipiatur [lot. „Pasaulis nori būti apgaunamas, tad tebūnie apgautas“]?!! Profanas

POŽERĖ

1933–1948

1933 m. kun. A. Skinderis paskiriamas dirbti Požerės (Šilalės raj.) Kristaus Atsimainymo bažnyčioje. Bažnyčia medinė, pastatyta dvarininko P. Zaleskio 1771 m., žavinti originaliu XVIII a. drožėjų darbo altorių ansambliu.

Perkeltas į Požerę, uolus dvasininkas ir čia nestokojo entuziazmo, pasiaukojimo, kurio nenupirksi už jokių pinigų. Požerėje jis įsteigia⁴⁷ ir globoja Angelo Sargo vaikų sąjungos padalinį, kurio nariai (7–15 m. vaikai) buvo vadinami angelaičiais⁴⁸. Angelaičiai organizuoti dalyvaudavo iškilmingose pamaldose. Po pamaldų vykdavo įvairūs žaidimai, ekskursijos ar kt. Sąjungos tikslas buvo diegti vaikams tikėjimo, doros, tautinio tapatumo pagrindus.

Apie vertingas pastangas ateities kartoms palikti medžiagos krašto kultūrai pažinti galima spręsti iš šio tauraus šviesuolio laiško⁴⁹, adresuoto Vaclovui Biržiškai 1939 m. vasario 29 d., kuriame pastebima, jog kun. A. Skinderis, kaip nuoširdus patriotas idealistas, siekia, kad lietuvių kultūros istorijos duomenys ir šaltiniai būtų prieinami lietuvių visuomenei:

Gerbiamiausis!

Siunčiu D. L. [didžiųjų Lietuvos] Kunigaikščių genealogiją. Gal bus reikalinga Enciklopedijai. Daug dokumentų L. D. karžygių ir kitų tautų karžygių sudėta pas p. protokolo direktorių St. Girdvainį, kiti pas p. S. Kompaitį. Vid. R. [Vidaus reikalų] Ministerijoje. Laukiu dar daug įvairių dokumentų iš Varšuvos.

Šv. Kazimiero motinos rankų darbo, dukatiniu auksu išsiuvinėtas paveikslas yra Kauno Bažnyčiniame muziejuje, tik pakabintas neįvairioje [keistoje] vietoje menkai atrodo. Žemyn nuleidus apžiūrėti. L.D. karžygių žvaigždės yra pas p. Kompaitį. L.D. Ordino įkūrimo akto nuorašas pas p. St. Girdvainį U. R. M. [Užsienio reikalų ministerija]. Jei kas būtų reikalinga, per p. Didįjį Magistrą galima daug iš Varšuvos lietuvių tautos dokumentų išgauti Lietuvos muziejams.

47 Žr. Laukuva. Vilnius, 2005. D. 1. P. 519.

48 Angelaičiai – tai katalikiška vaikų organizacija, veikusi Lietuvoje 1922–1940 m., kuri turėjo padalinius visose parapijose.

49 A. Skinderio laiškas Vaclovui Biržiškai 1939-02-29, Požerė // Laiškai Vaclovui Biržiškai. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyrius. F163–536.

Požerės Kristaus Atsimainymo bažnyčia

Nenuilstantis tautos kultūros puoselėtojas kun. A. Skinderis ir Požerės parapijoje tęsia tradiciją – didelį dėmesį skiria materialiniam žmonių gerbūviui kaip žmonių gyvenimo kokybės orientyru: Požerėje įsteigia durpyną [Kaip žinoma, durpynai vertinami dėl įvairiapusės jų naudos: daugiausia jie naudojami žemės ūkyje (sodininkystėje, daržininkystėje), taip pat kurui, kaip statybinė medžiaga]. Manytume, kad kun. A. Skinderis laikytinas vienu iš durpių pramonės pradininkų Lietuvoje.

Svarbiu, neeilinio dvasininko gyvenimą primenančiu dokumentu yra žurnalisto Albino Valentino straipsnis 1934 m. laikraštyje „Diena“⁵⁰:

Kažkur Varnių balose, toli nuo „civilizacijos“, ant ramaus Paršo ežero kranto stovi iš Dievo malonės kietų baudžiauninkų rankų pastatyta mažytė sena bažnytėlė su stebuklingu Atsimainymo abrozu [paveikslu, išvaizda]. O klebonija ryškiomis tautinėmis spalvomis nudažyta...

Tai Paežerės bažnytkaimis, tylus, svajingas, romantiškas – ant ežero kranto...

50 A. I. Bani [žurnalistas Albinas Valentinas]. Ar jūs žinot, kad yra karžygių sąjunga? // Diena [nepriklausomos, pažangios, nepartinės minties laikraštis]. 1934 m. rugsėjo 23 d. Nr. 38 (792). P. 6.

EXTRACTUS GENEALOGICUS

PERILLUSTRI GENERIS

principum KARIBUTUM - SKINDERUM

ex actis metrices Equestris Ordinis

Jatvvingorum Crucis.

A R M A : R A V I Č .

ROSTISLAUS 1154. Magnus Dux Polocensis filius Rogwolodi
/decimus gradus a Kurico/.

DAWILUS

WIDUS - Magnus Dux Lithuaniae.

TROIDENUS - Magnus Dux Lithuaniae 1283 - 1292.

WITENUS - Magnus Dux Lithuaniae 1292 - 1315.

GEDYMINUS - Magnus Dux Lithuaniae 1315 - 1341.

OLGIERDUS - Magnus Dux Lithuaniae 1341 - 1377.

KARYBUTAS - DEMETRIUS - Dux Severiae

KARYBUTAS - SKINDER Andreas - princeps a tartaribus occisus
in pugna a. 1399.

KARIBUTUS - SKINDER Stanislaus - Mareschalcus M. Duc. Lithuan.

KARIBUTUS - SKINDER Stanislaus - Haeres in Skinderiskiai.

KARIBUTUS - SKINDER Chrysostomus-Vexillifer Ducati Samogit.

SKINDER - KARIBUTUS Stanislaus - Tivunus Plotelensis.

SKINDER - KARIBUTUS Ladislaus - Regimentarius Ducalis Samogit

SKINDER - KARIBUTUS Nicolaus - Camerarius Ducalis Samogit.

SKINDER - KARIBUTUS Joannes - Judex Terrestris Upitensis.

SKINDER - KARIBUTUS Benjaminus-Tenutarius Dojlidensis M. Duc.
Lithuaniae.

SKINDER - KARIBUTUS Alexander-Haeres in Skinderiskiai, Po -
szuszwie, Szelany etc.

SKINDER - KARIBUTUS Gasparus-Cancellarius Jatvvingorum Boiaro-
rum Equestris Consociationis atque in
Skinderiskiai haeres.

SKINDER - KARIBUTUS Petrus-in Skinderiskiai haeres atque
Jatv. Boiarorum Equestr. Consoc. Eques.

KARIBUTAS - SKINDERIS Antonius,
sac; princeps Lithuanus, Praela-
tus Hierosolymitanus, Ordinis
Crucis Jatvvingorum Magnus Can-
cellarius, Ordinum Equestr.: B.
V.M. de Bethleem; Imperial. Cons-
tant. S. Georgii; Ord. Coronae Spis.
- Eques Magnae Crucis.

KARIBUTAS - SKINDERIS
Adomas, ex principibus
lithuan., Ordinis Equ-
estris Jatvvingorum
Crucis Eques, terrae
in Szynkajciai Dominus.

KARIBUTAS - SKINDERIS
Vincentas princeps
lithuanus, Ordinis
Equestr. Jatvvingor.
Crucis Magnus Commen-
dator, bonorum Domi-
nus.

- Extractum hoc concordare cum actis genealogicis generis
illustrissimum principum Kaributum-Skinderum de stemma
Rawicz in archypeto Equestris Ordinis Jatvvingorum Crucis
asseruatis testificor.

Protostemmatarius /pas./ J. Jaszczałt.

A.V./EQ FER. JACZVINGOR. CRUX. MAGISTER ARMOR./

Nr. 4 - 39.
20.II.1939

Ir žmonės romantiški ten gyvena...

Sutikau ten beklebonaujantį seną kunigą Kaributą Skinderį, mokslinčių, jaunystėje parašiusį veikalų iš medicinos ir didžiąją savo turto dalį išleidusį visokioms labdarybėms ir pašalpoms.

– Senas esu jau, o uždėjo man tokias sunkias atsakomingas pareigas, – skundėsi klebonas.

– O kokias pareigas?

– Lietuvių tautos karžygių vado...

Kas per vieni tie lietuvių tautos karžygiai? įdomu!

Bene, rodos, niekas pas mus dar nežino, jog 1918 metais susikūrė tokia „Lietuvių tautos karžygių organizacija“ su centru Kražiuose, garbingais įstatais, puošnia karžygių uniforma ir didingu „Geležiniu Jotvingių Kryžium“. Tos organizacijos vadovybė turi atskirą pavadinimą: „Didžiųjų Lietuvos Kunigaikščių Karžygių Konstitucijos Kapitula“ ir ją sudaro kancleris, sekretorius, kasininkas ir du komentatoriai. Visi turi būti D. L. K. giminės. Kancleris yra amžinas – renkamas iki mirties ir turi aukščiausią balsą ir neaprežtos teisės šioj organizacijoje. Juo yra Antanas Kaributas Skinderis, didž. Lietuvos kunigaikščių ainis.

– Kokie asmenys sudaro šios tautos karžygių organizacijos kapitulą?

– Pilno sąstato dar nėra, nes sunku besurasti tikrų didžiųjų kunigaikščių ainių.

– Koks yra šios organizacijos tikslas?

– Tautos garbę ginti ir tėvynės naudai dirbti!

– Kas gali būti tos organizacijos nariais – lietuvių tautos karžygiais?

– Tik lietuviai, nusipelnę kilniais darbais savo tėvynei, neturį nė menkos dėmelės, nei susitepimo praeity, nei dabarty, didžius darbus atlikę.

Čia karžygių kancleris suskaičiavo visą eilę dabartinių žymių valstybės vyrų, kurie negalės būti karžygiais, nes jie praeity vienokiu ar kitokiu būdu yra nusidėję prieš savo tėvynę.

– Kiek dabar tikrų karžygių pas mus suskaičiuota?

– Dabar tik daromas Lietuvoje sąrašas... Priimtieji bus apdovanoti tautos karžygių diplomais ir organizacijos garbės ženklu – „Geležiniu Jotvingių Kryžium“, kurs įsteigtas 1487 m. karžygių ainiams.

– Ar moterų karžygių bus?

– Mūsų įstatuose apie moteris nieko nekalbama. Tačiau jie jau pakeisti – kad galės būti priimtos ir moterys. Pirmoji moteris Lietuvoje, kuri bus įrašyta į karžygių eiles, – tai p. Biržiškienė, trijų profesorių motina.

Į tautos karžygių eiles priimami lietuviai, esą visam pasauly, jei tik jie garbingai pasidarbavę savo tėvynei. Nors šioji organizacija įsteigta jau 1918 m. Kražiuose, tačiau iki šiol Lietuvoje vienintelis asmuo teturi karžygių kryžių – tai pats kapitulos galva Ant. Kaributas Skinderis.

Idomiausia iš visos šitos istorijos bene bus tai, jog pirmieji lietuvių tautos karžygiai tapo surasti Lenkijoje... Štai sąrašas jų, tikrų lietuvių, žinomų šiandien Lenkijoje vardu, daug nusipelnusių mūsų tautai, įrašytų į mūsų tautos karžygių eiles, apdovanotų diplomais ir „Geležiniu Jotvingių Kryžium“: vyskupas Dub-Dubowsky prie Vatikano, vysk. dr. Kosciezowsky-Kosczeza, „Švento Kryžiaus“ tribunolo aplikan-tais ir k.

Kapitulos išskirti asmenys iš Lenkijos parašė laišką karžygių kapitulai, didžiai patriotišką ir pilną meilės neapsakomos Lietuvai. Jie rašo:

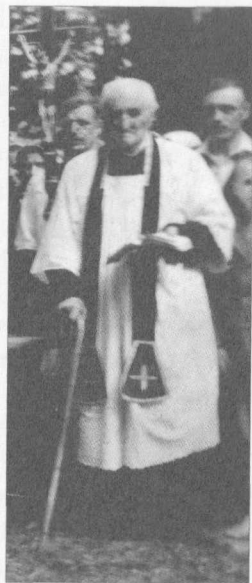
„...nepriimkite į karžygių eiles nė vieno abejotino lietuvio, tik tikrus tautos sūnus. Ir stenkitės nepriimti net tokių, kurių pavardės yra abejotinos lietuviškai kilmei...“ [...]

Lenkijoje ats. gen. Bulak-Bulakowicz yra įsteigęs kovotojų už tautų laisvę „Mirties riterių“ d-ją. Jis apdovanojo kun. Antaną Kaributą Skinderį diplo-mu ir „Mirties riterių“ žvaigžde su kardais.

Įdomu tai, kad diplome yra aštuonių laisvų tautų vėliavos, centre lenkų sukryžiuotos net dvi, ir nors labai gražiai čiulbama ten apie Lietuvą, tačiau lietuvių tautinės vėliavos ten nėra...

Jotvingių kryžiaus riterių ordinui vadovavęs kun. A. Skinderis 1948 m. sausio 14 d., būdamas 79 metų, mirė. Palaidotas Požerės Kristaus Atsimainymo bažnyčios šventoriuje.

Sovietinės okupacijos metai ištrynė iš žmonių atminties šviesius prisiminimus apie Jotvingių kryžiaus riterių ordiną, uždengė užmarštimi kun. A. Skinderio vardą ir darbus. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, 2003 m. gruodžio 9 dieną buvo paskelbta šio Ordino atkūrimo deklaracija, priimti įstatai, statutas. 2004 m. Jotvingių kryžiaus riterių ordinas, įregistruotas kaip juridinis asmuo asociacijos teisėmis, iki šiolei tęsia kilnios patriotinės veiklos tradiciją.

Kun. A. Skinderis
1947 m.

Nubraukime užmaršties dulkes ir atgaivinkime Požerės parapijos dvasininko, racionalaus, energingo veiklos ir praktikos žmogaus, visur, kur įmanoma, palikusio pėdsaką, paveikslą. Kokį jį prisimena parapijiečiai?

PRISIMINIMAI*

Nuklydau į tolimus prisiminimus. Ped. Inst. [Pedagoginiame institute] buvo dėstoma kraštotyra. Vasarą reikėjo atlikti kraštotyrinę kelionę 150 km pėsčiomis arba 300 km dviračiu, o rudenį kelionės aprašymą įteikti lektoriui Bendoraičiui. 1939 m. liepos mėn. pas mane atvažiavo kurso draugės: viena nuo Utenos, kita – nuo Raseinių. Maršrutas: Laukuva, Požerė, Varniai, Luokė, Telšiai, Žarėnai, Plungė, Rietavas.

Požerėje labai maloniai mus sutiko klebonas Skinderis. Ant stalo nemaža krūva pageltusių pergamento su storais lako antspaudais lotynų kalba rašytų lapų. Neatsimenu, iš kurio archyvo, iš kurios valstybės jis gavęs. Tuose lapuose suradęs savo giminės kilmės pradžią.

Ilgokai užtrukome pas jį, nenusibodo jo pasakojimų klausytis. Padovanojo savo vizitinę kortelę, kurioje kaligrafišku raštu parašyta „kunigaikštis Kaributas Antanas Skinderis“, dar kažkas smulkesnėmis raidėmis. Deja, per karus dingio... tokia laikyta brangia dovana. Turiu ir vaistažolių, ligų mažą knygutę, kurią laikau kaip relikviją. Toks buvo mano susitikimas.

Klebonas buvo plačiai žinomas, pas jį atvažiuodavo žmonės iš toliausių pasviečių kaip pas daktarą. Didelį plotą buvo užsodinęs vaistažolėmis, sodino obelis, vaiskrūmius. Pats viską ir prižiūrėjo. Pasakojo: atvažiavo žmogelis iš kitos parapijos, nerado klebono. Pamatęs, kad kažkoks žmogus su lopeta, kirviu, grėbliu darbuojasi sode, priėjęs paklausė: „Kad tu čia darbuojiesi, ar nežinai, kada bus klebonėlis.“ Tas atsakęs: „Ateik po pusvalandžio – rasi kleboną.“ Atėjęs po pusvalandžio žmogus mato, kad čia tas pats darbininkas, tad bijojęs ir žodį pratarti. Toks buvo klebonas.

Beje, jis globojo jauną, žvitrų sesers sūnų Adomą Knabiką. Įdarbino zakristijonu. Adomas padėjo dėdei klebonui visuose darbuose.

Iš nuogirdų... Klebonas – asketas, vegetaras, nelaikė klebonijoj gaspadinės. Mat Adomas puikiai sukosi virtuvėje. Tik reikalui esant pasikviesdavo moterų valgiams paruošti. Vedęs Adomas nepaliko dėdės, prireikė ir žmonos pagalbos.

*

Prisiminimus surinko Janina Lukminienė, Vita Šliogerienė ir Olga Macienė 2008–2010 m.

Rūpinosi špitolės [špitolė – senoviškai „beturčių, senelių prieglauda“] gyventojais, nors tada buvo nerašytas įstatymas, kad parapijiečiai patys pasirūpina savo parapijos ar kaimo ištiktais nelaimės ar neturinčiais artimųjų senais žmonėmis, invalidais. Špitolės gyventojai nealko, nešalo. Klebonas rūpinosi ir jų sveikata. Su kiekvienu rasdavęs kalbą, duodavęs patarimų. Buvo savas, visų gerbiamas, mylimas. Klebonas buvo asmenybė, neeilinis žmogus.

[Pasakojo Elena Norkienė (g. 1916 m.), gyv. Silvestrų kaime, Laukuvos valsčiuje].

Su kunigu Antanu Skinderiu susipažinau 1940-ųjų metų rugsėjo mėnesį (tada man buvo septyneri metai) per tikybos pamokas Požerės pradinėje mokykloje. Prabėgo 74 metai nuo pirmosios pažinties, tačiau prisiminimai iki šiolei tebėra gyvi. Aš ji menu tokį: buvo aukštas, rimtas, skvarbių ir protingų akių, atidus ir vaikams, ir suaugusiems.

Kun. Antano Skinderio tikybos pamokų laukėme kaip šventės, nes žinojome – kunigo sutanos kišenėse yra arba saldainių „Dūdelė“, arba rojaus obuoliukų, arba riestainių.

Klasėje kun. Antanas visada sėdėdavo ant pirmo suolo prie mokytojo stalo tikriausiai ne tik dėl to, kad geriau matytų kiekvieną vaiką, bet ir siekdamas dėmesio bei atidumo jo dėstomoms tikėjimo tiesoms. Kunigas buvo nepaprastai pastabus: jei kuris nors iš mūsų pabandydavo užsiimti pašaliniais darbais, išgirdavo kun. Antano frazę: „Pakartok, ką aš sakiau apie didžiąsias nuodėmes.“ Už teisingą atsakymą pamalonindavo saldainiais ar obuoliukais. Jei ne, liepdavo ateiti prie jo suolo, priglauzdavo ir sakydavo: „Dabar gausi „vokišką klecką“, t. y. tris kartus su plaštaka per sėdynę. Mes kunigo nebijojome, o tas „kleckas“ (išskirtinis kunigo prisilietimas prie vaiko) buvo tarsi bežodis moralas – būk atidus ir elkis pagarbiai.

Nors buvome pirmokai, bet greitai sumąstėme, kaip gauti daugiau dovanėlių. Pastebėję, kad kunigas pirmiausia klausia tuos, kurie išsiblaškę ar neatidūs jo žodžiui, klausėme ištampę auseles, o vaidinome nenuoramas. Juk teisingai atsakę gaudavome dovanėlių. Tačiau mūsų gudrybė neilgai trukus buvo atskleista. Kartą, kai į kunigo Antano „netikėtą“ klausimą „Kuris norėtų pakartoti, apie ką kalbėjau?“ visi kėlėme rankas šaukdami: „Aš, aš!“, kunigas atvirai išsakė savo įžvalgą, kad mes ne pakartoti norime, o... saldainių. Po to nusišypsojo ir mestelėjo į klasę visą saują saldainių sakydamas: „Vaikai,

šiandien lyja saldus lietus, gaudykite!“ Kiek buvo klegesio, kiek džiaugsmo mums, vaikams! O ir kunigas Antanas, supratęs, kad mums tiek nedaug tetrūko iki visiškos laimės, jautėsi laimingas.

Prisimenu ir kūno kultūros pamokas bažnyčios šventoriuje (mat mokykla buvo privataus savininko name, o sporto aikštelės nebuvo). Vaikų žaidimai ir linksmas klegesys atviliodavo kunigą Antaną. Kai žaisdavome slėpynes, klebonas „gelbėdavo“ nespėjusius pasislėpti, nes jiems grėsė „pavojus“. Kunigas pakeldavo sutaną ir mus, kelis pirmokėlius, pridengdavo. Tada mes tapdavome nematomi ir neretai laimėtojai.

Kunigo dėmesys vaikams buvo išskirtinis, todėl šventorius mums buvo ne tik šventa vieta, bet ir malonių išdaigų ar gudravimų buveinė. Mums bežaidžiant jis staiga vieną iš vaikų pašaukdavo vardu ir padavęs dešimt centų liepdavo nupirkti riestainį, suvalgyti, o kunigui atnešti skylę. Drąsesnis mokinys čiupdavo centus ir pabučiavęs kunigo ranką bėgdavo į parduotuvę, kuri ir buvo tame pačiame pastate kaip pirmoji klasė. Tačiau būdavo mokinių, kurie klausiamai žiūrėdami sakydavo: „Kunige, kai aš suvalgysiu „baranką“, nebeliks ir skylės. Ką aš jums atnešiu?“ Kunigas nusišypsodavo, švelniai paglostydavo mokinio galvą ir pagirdavo už sąžiningumą.

Kartais mums liepdavo susėsti ant žolės ratuku ir mokydavo dainuoti ar giedoti. Iki šiolei prisimenu dvi daineles, kurias išmokė kun. Antanas Skinneris: „Ant Birutės kalno“ ir „Antanėlis meškerys“.

DAINELĖ „ANT BIRUTĖS KALNO“

Ant Birutės kalno
Prie Baltijos kranto
Voveraitė tarp lazdynų
Riešutėlius kramtė.

Riešutėlius kramtė,
Uodegytę kraipė,
O apuokas jaunikaitis
Vesti ją norėjo.

Ką tu su ja veiksi?
Nieko nelaimėsi.
Tik rankovėj riešutėlių
Žiemai pasidėsi.

*Kiškis ant kalnelio
Taip gražiai šokavo.
Šoko kiškis, šoko lapė,
Šoko visi žvėrys.*

*Visi prisišoko,
Visi linksmi buvo.
Tiktai vienos varnužėlės
Nieks nepašokdino.*

DAINELĖ „ANTANĖLIS MEŠKERYS“

*Antanėlis meškerys
Sau dūdelę padarys.
Tir – lir – dūda. (2 k.)*

*Antanėlis kai užgros,
Visi į ratą sustos.
Tir – lir – dūda.*

*Šoko vaikai, trypinėjo,
Kiek jų širdelės norėjo.
Tir – lir – dūda.*

*Antanėli, tu sustok,
Pailsėt širdelėm duok.
Tir – lir – dūda.*

Kunigas Antanas Skinderis kiekviena proga mokė ir auklėjo vaikus, tėvelius, suaugusius žmones. Didžiausia nuodėme vadino vagystę. Todėl pamokų metu, tėvų susirinkimuose, bažnyčioje per pamokslą liepdavo nevogti, saugoti medelius, globoti paukštelių ir apskritai elgtis garbingai. Ypač kunigą liūdino žinia, kad kaimo vaikai eina į svetimus sodus ir vagia obuolius ar kitokius vaisius. Todėl ragino šeimas sodinti sodus. Šiam tikslui įgyvendinti klebonas naudojo ir vaikus. Pvz., kiekvienam pradinukui skirdavo užduotį – pririnkti į degtukų dėžutę laukinių obuolių sėklų. Iš jų klebonas išaugindavo sodinukus ir po pamaldų (rugsėjo, spalio, gegužės mėnesiais) prašydavo parapijiečius ateiti į klebonijos sodinukų daigyną. Čia nemokamai

dalydavo išaugintas obelaites, kriaušes, slyvas ir vaiskrūmius. Vėliau, lankydamas ligonius, kalėdodamas ar kitomis progomis, domėjosi, ar matomas jo pastangų rezultatas – ar auga sodas.

Be to, kiekvieną pavasarį ir rudenį organizuodavo sodo sodinimo talkas. Ūkininkai atveždavo derlingos žemės, laukinių obelaičių, paruošdavo žemę. O tada kun. Antanas mokydavo parapijiečius sodo priežiūros, skiepijimo būdų. Kunigo pastangos davė gerų rezultatų: juk augant sodams gražėjo sodybos. Pastebėjome, kad ir žmonės tapo geresni, doresni. Šios dienos terminais drąsiai teigiu: kun. Antanas buvo pirmasis tikras gamtosaugos ambasadorius.

Kun. Antanas Skinderis Požerėje kunigavo penkiolika metų. Man malonu prisiminti, kad į Požerę atvyko mano gimimo – 1933 metais. Jis mane krikštijo. Seniai užaugau ir pasenau, bet niekada nepamiršau kunigo Antano mokytų tikėjimo ir gyvenimo tiesų.

Kunigas Antanas pažino kiekvieną savo parapijos šeimą, žinojo jos vargus, rūpesčius, o neretai ir neturtą. Todėl už religinius patarnavimus – laidojimą, krikštą ir kitas paslaugas – neturintiems pinigų prašydavo ateiti padirbėti sode, prikapti malkų ir pan. Ogi ir pats kunigas Antanas laisvalaikiu mėgdavo prižiūrėti sodą, gėlynus ar skaldydavo malkas, kapodavo žabus. Mums, vaikams, buvo įdomu ir supratome, kad ir paprasti darbai reikalauja pastangų.

Kunigą Antaną Skinderį gerai prisimena mano sesuo Agota Šiaulytė-Straukienė (g.1931 m., gyvenusi Padvarninkų kaime). Ji labai mylėjo brolių, kuris 1945 m. žiemą buvo paimtas į kariuomenę. Ilgus metus apie jį negavome žinių, manėme – žuvo. Agota kasdien eidavo į Požerės bažnyčią melstis, o po šv. Mišių keliais eidama aplink bažnyčią meldavo Dievo stebuklo – kad brolis sugrįžtų gyvas ir sveikas. Kasdien einančią aplink bažnyčią jauną mergaitę pastebėjo kunigas Antanas Skinderis. Tuojuo liepė jai keltis, nebeverkti ir pasakyti, kodėl ji taip daranti. Sesuo atvirai prisipažino, jog meldžianti Dievą saugoti brolių nuo mirties. Kunigas paaiškino, kad Dievas tokios aukos nereikalauja. Dievui pakanka, kad žmogus tikėtų, melstųsi bažnyčioje ir lauktų stebuklo.

Stebuklas įvyko – brolis iš karo grįžo sveikas. Tai buvo tarsi tikras Kristaus Atsimainymo stebuklas. Juo iki šiolei tvirtai tikime.

1948 m. sausio 14-oji – skaudžiausia Požerės parapijai. Mirtis išsivedė mylimą ir gerbiamą kunigą Antaną Skinderį. Aš, paauglė, supratau: neteko me ne tik garbingo kunigo, atsidavusio Dievui ir Jo tarnystei, nepailstančio Mokytojo, Švietėjo, pasišventusio žmonėms, jų mokymui ir auklėjimui, bet ir didelio Lietuvos mylėtojo... žemėje vaikščiojančio Kristaus.

Kunigo Antano Skinderio sėta sėkla giliai įleido šaknis į gimtąją žemę, Lietuva tebevilki jo „siūtą“ puošnų žalią rūbą. Esame laimingi, kad kunigo Antano palaikai ilsisi kuklios Požerės bažnytelės šventoriuje, o mes ir džiaugsme, ir liūdesy glaudžiamės prie jo kapo ir semiamės išminties bei stiprybės.

[Pasakojo Adolfina Šiaulytė-Gedminienė (g. 1933 m.) gyv. Padvarninkų kaime, Požerės parapijoje, Laukuvos valsčiuje (dabar – Rietave)].

Antanas Skinderis buvo mūsų parapijos kunigas, aukštas, sveikas, gražus žmogus. Per šventes pasipuošdavęs kryžiumi. Mane jis krikštijo, pas jįėjau priimti šv. Komuniją.

Maža buvau (man tebuvo penkeri metai), kai mirė mūsų tėvelis. Likome šeši vaikai. Tada kunigas Antanas Skinderis neėmė pinigų už laidojimą. Prisimenu, kad užjausdamas mamą apgailestavo: „Kodėl neatvedei vyro pas mane, būčiau išgydęs jo ligą.“ Mat tėvelis mirė nuo skaudulių, kurie atsirado dėl didelio išgąsčio pamačius gaisrą.

Mama dažnai mus vesdavosi į bažnyčią. Mums patiko šis kunigas, nes buvo geras, visiems stengėsi padėti – visus šelpė, gydė. Rašydavo daktariškas knygas, jas dovanodavo parapijiečiams. Mano mama turėjo jo dovanotų knygų.

Antanas Skinderis buvo nepaprastai geras, garbingas, visų gerbiamas žmogus.

[Pasakojo Jadvyga Pikelytė-Fabijonavičienė (g. 1936 m.), gyv. Henrika-vo kaime].

Kiek atsimenu, kiekvieną sekmadienį eidavome į šv. Mišias. Mes, vaikai, bažnyčioje sėdėdavome ant grindų klausydami pamokslo. Kunigas Antanas Skinderis mylėjo vaikus: paglostydavo, pakilnodavo, duodavo saldinių.

Beje, jis mane krikštijo, suteikė pirmąją Komuniją. Prisimenu, jog būtent tą dieną, kai suteikė pirmąją Komuniją, kunigas liepė visiems švariai nusi-plauti kojas ir eiti basiems, kad vienodai atrodytumėme. Po šv. Komunijos vaišino vaikus duona ir pienu.

Kunigas Antanas Skinderis buvo geras daktaras, žinojo daug vaistų nuo įvairių ligų. Pats rinko vaistažoles ir jas dalydavo žmonėms. Turėjo gyvulių, žemės, mokėjo pats puikiai ūkininkauti ir mokino to kitus. Rašė knygas apie gydymą. Tebeturiu jo parašytą knygelę apie vaistažoles.

Dalyvavau ir kunigo laidotuvėse, į kurias susirinko daug žmonių, nes kunigas buvo visus užjaučiantis, paprastas, nuoširdus ir darbštus.

[Pasakojo Irena Romanovaitė-Petrauskienė (g. 1936 m.), gyv. Požerės kaime].

Antanas Skinderis buvo mūsų parapijos kunigas. Jį pažinojo mano tėvai, broliai. Pirmą kartą kunigą pamačiau Požerėje. Kiekvieną sekmadienį ir per šventes eidavome į bažnyčią, į šv. Mišias. Kunigą matydavau bažnyčioje, sutikdavome šventoriuje. Kai susitikdavome, visada pakalbindavo, buvo geras vaikams. Turėjo gražų balsą, sakydavo gerus pamokslius.

Man asmeniškai kunigas Antanas Skinderis yra suteikęs pirmąją šv. Komuniją. Iš tėvų ir kaimynų girdėjau, kad kunigas rašo knygas apie vaistažoles, žmonių gydymą, kad rašo religinius tekstus. Kadangi buvau maža, tų tekstų neskaičiau ir knygų tada nemačiau. Tačiau žinau, kad žmonės domėjosi jo knygomis, kai kurie turėjo kunigo parašytų knygelių.

Mano manymu, Antanas Skinderis buvo labai mokytas, nes be kunigystės išmanė ir gydytojo darbą, gydydavo žmones vaistažolėmis, kurias pats rinkdavo. Buvo pavyzdingas kunigas (visada primindavo atlikti krikščioniškąsias pareigas), mokė geresnio elgesio, sutarimo šeimose, labai smerkė rūkalius ir girtuoklius.

Visokeriopai padėdavo žmonėms. Gabi mergaitė Elytė Kazlauskaitė neturėjo lėšų mokslams. Jai kunigas ir mokytoja Gaidamavičienė iš Baldvario aukėjo pinigų ir išleido į mokslus. Vėliau ši mergaitė tapo daktare, gyveno Skaudvilėje. Dar du brolius Ročius iš Laukuvos išleido į kunigus. Vienas iš brolių dažnai atvažiuodavo į Požerę, čia klierikavo, padėdavo kunigui.

Kunigas Antanas Skinderis gerai ūkininkavo. Visus darbus dirbdavo laiku ir tvarkingai. Buvo užveisęs didelį sodą, viskuo dalindavosi su kitais – padėdavo žmonėms patarimais, duodavo sodinukų.

Jis domėjosi ir gerai išmanė liaudies mediciną. Turėjo daug vaistažolių nuo įvairių ligų. Vaistažoles rinkdavo laukuose, pievose, pelkėse ir nešdavo gūniom į kleboniją. Parapijiečiai nuolat eidavo pas kunigą vaistažolių. Tėvai pasakojo, kaip kartą kunigas padėjo mano mamai: sustabdė kraujavimą po persileidimo ir išgydė.

Apie kunigo kilmę nieko nežinau. Apie Jotvingių kryžiaus ordiną taip pat nedaug esu girdėjusi, nuo kada priklausė ordinui – nežinau. Prisimenu, kad per šventes pasirėdydavo uniforma su kryžium – labai gražiai atrodydavo. Tačiau kunigas nebuvo išdidus, bendraudavo su visais žmonėmis.

Didžiausios šventės būdavo Šv. Velykos, Kalėdos, Sekminės, Atsimainymo atlydai. Per šventes privažiavo daug kunigų, nes mūsų kunigas turėjo daug draugų.

[Pasakojo Vladislava Klapatauskaitė-Šidlauskienė (g. 1928 m.), gyv. Reistrų kaime, dabar – Dargių kaime].

Mes biednai gyvenome. Mama buvo našlė. Kai eidavo į bažnyčią ar pagalbos pas kunigą, ir mane vedavosi. Kunigas buvo paprastas, geras, su visais pakalbėdavo. Prisimenu, pamatęs mano mamą sakydavo komplimentus: „A panelė, a našlė, vis ta pati jaunystelė“ todėl, kad mama turėjo gražius banguotus plaukus.

Vaikščiodavo basas, pats kapodavo šatras. Visada pasiūlydavo pavalgyti, paglostydavo mano galvą.

Labai daug išmanė apie mediciną, daug išgydė žmonių. Maža būdama išsigandau didelio šuns ir apakau. Kunigas davė mamai žolelių, kuriomis mane gydė, ir pasveikau.

Pas Antaną Skinderį mokiausi poterių,ėjau prie pirmosios Komunijos.

[Pasakojo Marcijona Lileikytė-Žukauskienė (g. 1936 m.), gyv. Norvaišių kaime].

Kunigą Antaną Skinderį prisimenu gerai, nes mano tėveliai eidavo pas jį dirbti ūkiškus darbus. Aš eidavau padėti klebono šeimininkei, gaudavau dovanų. Kunigą prisimenu labai gerą, linksmą ir paprastą. Jis sakydavo labai gražius pamokslus, rašė knygas apie religiją, gydymą, vaistažoles. Turėjome ir mes jo knygų, bet nebeliko per skolinimus. Pas jįėjau prie pirmosios Komunijos, mokiausi tikybos mokykloje.

Kunigas gerai ūkininkavo, padėjo kitiems, mokė naujovių, sušelpdavo bėdoje. Pats buvo paprastas, valgė paprastus valgius, dirbo visus darbus.

Per šventes kunigas pasipuošdavo su ordinais, labai gražiai atrodėdavo, nes pats buvo gražus ir stiprus žmogus.

Visi dalyvavome kunigo laidotuvėse, žmonės pastatė jam paminklą.

[Pasakojo Elena Mikavičienė (g. 1930 m.), gyv. Požerės kaime].

Kunigą Antaną Skinderį pažinojau nuo mažumės. Eidavome į bažnyčią, o ir mokykloje kunigas dėstė tikybą. Būdama dešimties metų pradėjau lankyti pirmą klasę. Klasės gale buvo pakabintas kryžius. Prieš pamokas kalbėdavome maldą. Pirmadieniais būdavo dvi tikybos pamokos. Vaikai mylėjo kunigą, ir jis mus, vaikus, mylėjo, atnešdavo dėžutę saldainių. Tvarkdarys turėdavo išdalyti saldainius, o dėžutę atiduoti kunigui.

Mokiausi ketverius metus. Ant mokyklos baigimo pažymėjimo yra kunigo Antano Skinderio parašas. Turiu mokyklos baigimo nuotrauką su kunigu, kurioje jis apsikabinęs mokinį Balčiuką. Turiu kunigo Antano Skinderio laidotuvių nuotrauką.

Prisimenu, kad kunigas buvo gražus, aukštas ir stiprus. Labai gražiai atrodydavo, kai pasipuošdavo savo ordinais, kuriuos yra ir mums, vaikams, rodęs. Turėjo daug knygų. Mano brolis turėjo kunigo parašytų knygų apie ligas. Kunigas neleisdavo mažiems vaikams duoti knygų, kad nesuplėšytų, nesuteptų. Jis buvo griežtas, bet geras, teisingas, padėdavo biedniesiems, atiduodavo ką galėdamas. Pats valgė paprastai, viską dirbo, buvo stiprus. Užveisė sodą, medžius skiepydavo pats ir mokė kitus. Kartą tiems, kas padėjo darbuotis sode, davė obuolių vyno, sakydamas: „Gerkit, tik neprigerkit“. Skanus buvo vynas, gėrėme visi. Ateina klebonas, o mes jau nebegalime atsistoti. Tai jis ir sako: „Bestijos, sakiau: gerkit, tik neprigerkit!“ (bestija – toks buvo kunigo priežodis). Kunigas labai nemėgo girtuoklių ir rūkalių. Buvo geras daktaras, visi eidavo pas jį bėdai ištikus.

[Pasakojo Juzė Mizgeraitė (g. 1924 m.), gyv. Požerės kaime].

Apie Skinderį esu pasakojęs ne vienam ir Romoje. Spalvingas, jaunatviškas, žavus. Kilnus kunigas. Buvau tik gimnazistas. Jis prašė peržiūrėti jo leidinėlių apie vaistinius augalus kalbą. Žadėjo man parodyti, kur užkasiąs savo knygas ir raštus. Deja, nebeparodė...

[Iš Šv. Kazimiero lietuvių kolegijos Romoje Dvasios Tėvo prel. Stasio Žilio (g. 1924 m. Dargalių kaime, Šilalės valsčiuje) laiško, adresuoto Snieguolei Jurskytei Akstinienei 2009 m. sausio 15 d.].

Kun. A. Skinderis, aktyviai dalyvavęs ne tik religiniame, bet ir kultūriniame bei socialiniame parapijos gyvenime, tarsi įrodė, kad vienas žmogus gali labai daug nuveikti. Kaip tikras liaudies švietėjas jis stengėsi žmones apšviesti ir kultūriškai, ir mediciniškai, ir ūkiškai. Visų iniciatyvų, net ūkininkavimo, ėmėsi ne siekdamas susikrauti sau turtus, o iš nesavanaudiškų švietėjiškų paskatų.

Buvo pedantiškai kruopštus, praktiškas, charizmatiškas, sugebantis savo paprastumu, profesiniu įžvalgumu, išmintingais patarimais patraukti mases, padėti visiems, prašantiems jo patarimo, pagalbos. Apskritai visi jo darbai buvo sklidini meilės, šviesos ir pagarbos gimtinei, jos praeičiai, žmonėms. Visada turintis idėjų, žavintis užmojų įvairove kunigas palaikė glaudžius ryšius su iškiliomis Lietuvos asmenybėmis: A. Dambrausku-Jakštu, J. Tumu-Vaižgantu, V. Biržiška ir kt. Kun. A. Skinderio laiškuose, straipsniuose, knygelėse gvildenami įvairių reikalų, probleminių klausimų aspektai dažniausiai patvirtina jo interesų platumą, reikalavusį nemažai įvairių sričių žinių, (ne)tiesiogiai atspindi šio erudito atliktus reikšmingus tautinius darbus. Savo veikla jis laikytinas ne kuklios Žemaitijos parapijos, netgi ne Žemaitijos, o visos Lietuvos vienu ryškiausių ir įdomiausių žmonių, reikšmingu kultūros veikėju, tęsusiu vyskupo Motiejaus Valančiaus kultūros tradicijas.

PRIEDAI

PRIEDAS NR. 1

KUN. ANTANO SKINDERIO KNYGELĖS

1. Amorem tui [lot. Myliu tave] : Isz grieszniko – apasztolas [religiniai apmąstymai] / Vertė K. J. S. [Antanas Skinderis]. St. Peterburgas (Tilžė), 1902. 30 p. Pastaba: kontrafakcija.
2. Be skausmų gimdymas / A. Skinderis. Klaipėda, 1920. 24 p.
3. Būdai gydymo nekurių ligų / Iszleido Sveiklinkis [Antanas Skinderis] del pagalbos savo brolems lietuviams. Pirmoji laida. Tilžė, 1895. 126 p.
4. Gimdytojams vadovėlis apie auklenimą vaikų (perspausta iš „Kryžiaus“) / Kun. J. S. [Antanas Skinderis]. Vilnius, 1905. 24 p.
5. Gr. Mattei gydymo būdo rankvedys / Pagal Dr. Smirnovo 10-ąją rusišką leidimą / Vertė Stulgietis [Antanas Skinderis]. Kaunas, 1915. 36 p.
6. Noovenos prie Dvasios Szvenciausios: Panos Szvenciausios Litanije su maldomis ir mojinėmis giesmėmis / [parengė Antanas Skinderis]. Tilžė, 1896. 54 p.
7. Novena prie Dvasios Szvenciausios. Rožanczius su litanija Panos Szvenciausios. Mojinės giesmės. Trumpos su atlaidais maldikės / [parengė Antanas Skinderis]. Vilnius, 1905. 61 p.
8. Sveika ir graži moteriškė: Sulyg Bilcu ir kitais / A. Skinderis. Pirma dalis. Klaipėda, 1920. 31 p.
9. Sveika ir skaišti mergaitė: Higiena / Sutaisė ir išleido Skinderis. Pirma dalis. Klaipėda, 1919. 32 p.
10. Trumpas katekizmas / kun. Piliakauskio; vertė kun. J. S. [Antanas Skinderis]. Vilnius, 1915. 48 p.
11. Trumpas katekizmas / kun. Piliakauskio; vertė kun. J. S. [Antanas Skinderis]. Maskva, 1916. 40 p.
12. Trumpas katekizmas / kun. Piliakauskio; vertė kun. J. S. [Antanas Skinderis]. 2-oji laida, Vilnius], 1917. 40 p.
13. Trumpas katekizmas / kun. Piliakauskio; vertė kun. J. S. [Antanas Skinderis]. 3-oji laida. Vilnius, 1917. 40 p.
14. [Vaistų žolynas]: Lietuvi, pažvelk! Tarp daugelio gerų knygelių teikiu tau ir „Vaistų žolyną“... / [A. Skinderis]. Vilnius, 1917. 47 p.
15. [Vaistų žolynas]: Lietuvi, pažvelk! Tarp daugelio gerų knygelių teikiu tau ir „Vaistų žolyną“... / Sutaisė ir išleido Skinderis. Pirma dalis. Antra laida. Klaipėda, 1919. 40 p.

16. [Vaistų žolynas]: Lietuvi, pažvelk! Tarp daugelio gerų knygelių teikiu tau ir „Vaistų žolyną“... / Sutaissė A. Skinderis. Antra dalis. Klaipėda, 1923. 72 p.
17. [Vaistų žolynas]: Lietuvi, pažvelk! Tarp daugelio gerų knygelių teikiu tau ir „Vaistų žolyną“... / Parašė Skinderis. Pirma dalis. Trečias leidimas. Kaunas, 1932. 82 p.
18. Vaistų žolynas (fotografuotinis 1932 m. leidimas) / A. Skinderis. Vilnius, 1990. 82 p.
19. Vaistų žolynas / A. Skinderis. Ketvirtas leidimas. Anykščiai, 1992. 88 p.

PRIEDAS NR. 2

KUN. A. SKINDERIO SLAPYVARDŽIAI

1. A.S.	11. Kun. J.S.
2. A.Sk.	12. N.
3. A.Skin.	13. Pirmsėdis
4. K.A.S.	14. Stulgietis
5. K.A.Sk.	15. Stulgiškis
6. K.J.S.	16. Stulgių klebonas
7. K.Sk.	17. Sv.
8. Kaributas	18. Sveiklinkis
9. Kn.A.Skin.	19. Stulgių rat. sąnarys
10. kun.J.S.	20. Stulgių ratelio sąnarys

(Šaltiniai: Lietuviškieji slapyvardžiai, V., T. 1, 2004; Lietuviškieji slapyvardžiai. Papildymai, V., 2010).

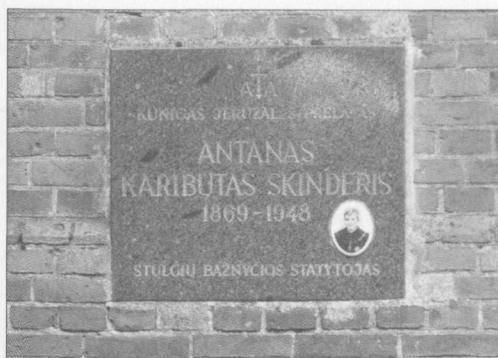
PRIEDAS NR. 3

KUN. A. SKINDERIO ATMINIMO ĮAMŽINIMAS

Atsižvelgdama į Laukuvos seniūnijos 2008 m. vasario 21 d. prašymą Nr. 11-60 (1.8) bei gyventojų nuomonę, Šilalės rajono savivaldybės taryba nusprendžia: suteikti Laukuvos seniūnijoje, Požerės gyvenamojoje vietovėje **Antano Skinderio gatvės** pavadinimą.

Antkapinis paminklas. Šilalės r., Požerės šventorius. Nurašyta 2001 m. Betoninio paminklo įkomponuotas tokios pat medžiagos kryžius, prie jo – metalinis Nukryžiuotasis. Įtaisyta fotokeraminis mirusiojo portretas, metalo plokštė, jos viršutiniuose kampuose išlieta po du qžuolo lapus ir tekstas: A†A / ČIA ILSISI / KUNIGAS PRELATAS / ANTANAS / SKINDERIS / 1869–1948 / LIŪDI GIMINĖS IR PARAPIJIEČIAI Ant antkapinės plokštės pritvirtinta granito plokštė, joje iškalinėta kryžius su rūtos, qžuolo šakelėmis ir tekstas: ILSĖKIS RAMYBĖJE / GERIAUSIAS DVASIOS AUKLĖTOJAU

Atminimo lenta. Kelmės r., Stulgių bažnyčios išorinėje sienoje įtvirtinta juodo granito plokštė, joje įtaisyta A. Skinderio fotokeraminė nuotrauka ir iškalti žodžiai: A†A / KUNIGAS JERUZALĖS PRELATAS / ANTANAS / KARIBUTAS SKINDERIS / 1869–1949 / STULGIŲ BAŽNYČIOS / STATYTOJAS

Atminimo kryžius. Kelmės r., Stulgių šventorius. Nurašyta 1973 m. Prie tako į bažnyčią pastatytas ažuolo kryžius, nudažytas pilkais aliejiniais dažais. Išrašyta: OMNIA UNI / KUNIGUI / A.SKINDERIUI / – STULGIŲ BAŽNYČIOS FUNDATORIUI – / DĖKINGI STULGIŠKIAI / Gimė 1869. III.25. / Stulgiuose išbuvo 25 m. / Mirė 1948.I.14. / Palaidotas Požerėje – / Laukuvos filijoje. [Atminimo kryžius neišlikęs].

(Šaltinis: *Milius V. XX–XXI a. pradžios iškiliųjų dvasininkų antkapinių ir atminimo paminklų įrašai* / LKMA (Lietuvos katalikų mokslo akademijos) metraštis. T. 26, Vilnius, 2005).

40 METŲ
MIRTIES SUKAKTI
MININT
(1948 – 1988)

Pogrindžio sąlygomis fotografuotiniu būdu daugintas ir platintas kun. Antanui Skinderiui skirtas atvirukas.

PRIEDAS NR. 4
IDOMYBĖS
Dėl pavardžių kilmės ir reikšmės

Skinderis

Skinderis; plg. *skinderius* „kas nuplyšęs, nudriskęs“.

Skinderis – vedinys iš „skindamiesi“.

Kaributas

Kaributas (vardadienis birželio 22 d.) – vedinys iš lietuvių „karys“ ir „būtis, būti“, t. y. „dalyvaujantis kare“.

PRIEDAS NR. 5
NAUDOTI ŠALTINIAI

1. Laukuva. Vilnius, 2005. D. 1.
2. Laukuva. Vilnius, 2008. D. 2.
3. Lietuvių enciklopedija. Boston, 1963. T. 28. P. 47.
4. *Milius V.* XX–XXI a. pradžios iškiliųjų dvasininkų antkapinių ir atminimo paminklų įrašai / LKMA (Lietuvos katalikų mokslo akademijos) metraštis. T. 26, Vilnius, 2005.
5. *Rimkus V.* Ant. Kaributas Skinderis // *Bičiulis*. Kelmė, 1991 m. rugsėjo 7 d. Nr. 70 (5815).
6. Lietuviškieji slapyvardžiai. Vilnius, T. 1, 2004.
7. Lietuviškieji slapyvardžiai. Papildymai. Vilnius, 2010.
8. *Staugaitis J.* Mano atsiminimai. Vilnius, 1995, P. 227.

Senieji periodiniai leidiniai

- I. „Diena“ (nepriklausomos, pažangios, nepartinės minties laikraštis).
Al. Bani [slapyv.; tikr. žurnalistas *Albinas Valentinas*]. Ar jūs žinot, kad yra karžygių sąjunga? // *Diena*. 1934 m. rugsėjo 23 d. Nr. 38 (792). P. 6.
- II. „Draugija“ (literatūros, mokslo, politikos mėnesinis žurnalas).
Skinderis A. Kas geriau: djecezinis ar dekanatinis knygynas? // *Draugija*. 1907, Nr. 10. P. 229.
- III. „Kryžius“ (mėnesinis dvasiškas laikraštis).
 1. *K. J. S.* [A. *Skinderis*]. Apie vaikų auginimą // *Kryžius*. 1903, Nr. 7–8. P. 17–20.
 2. *K. J. S.* [A. *Skinderis*]. Apie vaikų auginimą // *Kryžius*. 1903, Nr. 11–12. P. 28–32.

3. K. J. S. [*A. Skinderis*]. Apie vaikų auginimą // *Kryžius*. 1904, Nr. 1. P. 16–20.
 4. K. J. S. [*A. Skinderis*]. Apie vaikų auginimą // *Kryžius*. 1904, Nr. 2. P. 22–25.
 5. K. J. S. [*A. Skinderis*]. Apie vaikų auginimą // *Kryžius*. 1904, Nr. 3. P. 23–27.
 6. K. J. S. [*A. Skinderis*]. Apie vaikų auginimą // *Kryžius*. 1904, Nr. 4. P. 19–24.
- IV. „Lietuvos aidas“ (valstybės laikraštis).
1. *Skinderis* A. Mūsų mokyklos. Stulgiuose... (rašo apie liaudies mokyklą ir skaityklą) // *Lietuvos aidas*. 1918 m. kovo 12 d., Nr. 31 (79). P. 3.
 2. *Kun. A. R. [Antanas Ragažinskas]*. Raštų raštai. Kun. Piliakauskio Trumpas katekizmas. Vertė kun. J. S. Antra laida, 1917 (recenzija) // *Lietuvos aidas*. 1918 m. spalio 19 d. Nr. 110 (158). P. 3–4.
- V. „Lietuvos žinios“ (politikos, visuomenės ir literatūros laikraštis).
- Įvairios žinios (be autoriaus) // *Lietuvos žinios*. 1913 m. rugpjūčio 17 (30), Nr. 97. P. 3.
- VI. „Vienybė“ (savaitinis laikraštis).
1. A. S. [*A. Skinderis*]. Tėvynė (eilėraštis) // *Vienybė*. 1908, Nr. 8. P. 118.
 2. A. S. [*A. Skinderis*]. Pavasaris (eilėraštis) // *Vienybė*. 1908, Nr. 19. P. 284.
 3. K. Sk. [*A. Skinderis*]. Mūsų knygos. Žemė ir žmogus. Parašė D-ras P. Avižonis. Vilnius 1910. P. 32. Kaina 8 kap. „Lietuvos ūkininko“ išleidimas (recenzija) // *Vienybė*. 1910 m. gegužės 18 d., Nr. 20. P. 312.
 4. K. *Skinderas* [*A. Skinderis*]. Bažnytinės žinios. Stulgiai (rašo apie atlaidus Stulgiuose) // *Vienybė*. 1910 m. liepos 27 d. Nr. 30. P. 465–466.
 5. *Stulgių klebonas* [*A. Skinderis*] // *Vienybė*. 1914 m. vasario 25 (kovo 10), Nr. 9. P. 134–135.
 6. *Parapijonys*. Iš Stulgių padangės // *Vienybė*. 1918 m. gruodžio 10, Nr. 47. P. 737–738.
- VII. „Vilniaus žinios“ (pirmasis lietuvių dienraštis).
- Pirmsėdis* [*A. Skinderis*]. Iš Lietuvos. Stulgiai // *Vilniaus žinios*. 1907 m. sausio 24 (vasario 6), Nr. 19 (628). P. 3.
- VIII. „Žemdirbys“ (ūkio, prekybos ir pramonės reikalams pašvęstas laikraštis).
- Stulgiėtis* [*A. Skinderis*]. Geriausias statymas trobų iš molio (apie trobų statymą iš molio) // *Žemdirbys*. 1910 m. vasario 16 d. (kovo 1), Nr. 3. P. 7.

Rankraščiai

I. Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius.

1. *A. Skinderio laiškas A. Dambrauskui-Jakštui* // Laiškai pr. A. Dambrauskui 1906–1908 m. Prof. A. Dambrausko archyvas. Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius. F1–D301 (2, 4, 7, 9, 10, 11 laiškai).
2. *A. Skinderio laiškas J. Tumui-Vaižgantui* // Laiškai Tumui Vaižgantui. Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius. F1–F48.
3. *Skinderis A. Krikščioniška tobulybė. Žodis į skaitytoją (rankraštis)*. Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius. F55.

II. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyrius.

1. *A. Skinderio laiškas nežinomam asmeniui* // Laiškai nežinomiems asmenims. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyrius. F12–701.
2. *A. Skinderio laiškas Vaclovui Biržiškai 1931-10-15 Kražiai* // Laiškai Vaclovui Biržiškai. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyrius. F163–536.
3. *A. Skinderio laiškas lietuviškos enciklopedijos redakcijai 1931-11-09 Kražiai* // Kaributo iš Kražių laiškas lietuviškos enciklopedijos redakcijai ir straipsnelis „Atviras laiškas“, kritikuojantis gydytojo Bendoravičiaus pasisakymus apie populiarią mediciną. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyrius. F163–905.
4. *Kaributo Skinderio genealogijos ištraukos nuorašas* // Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyrius. F163–1159.

III. Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Retų knygų ir rankraščių skaitykla.

Pasakojimai iš spaudos draudimo metų Lietuvoje / Papasakojo Vincas Birbilas; užrašė dr. Al. M. Račkus 1926 metais. Aleksandro Račkaus fondas. Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Retų knygų ir rankraščių skaitykla. F63–38.

TURINYS

STULGIAI (1893–1918) / 4

IŠ KUN. A. SKINDERIO PARENGTŲ PUBLIKACIJŲ / 9

KUN. A. SKINDERIO LITERATŪRINIAI BANDYMAI / 21

LAUKSODIS (1919–1925) / 44

KRAŽIAI (1926–1932) / 59

POŽERĖ (1933–1948) / 65

PRISIMINIMAI / 70

PRIEDAI

PRIEDAS NR. 1

KUN. ANTANO SKINDERIO KNYGELĖS / 80

PRIEDAS NR. 2

KUN. A. SKINDERIO SLAPYVARDŽIAI / 81

PRIEDAS NR. 3

KUN. A. SKINDERIO ATMINIMO ĮAMŽINIMAS / 81

PRIEDAS NR. 4

ĮDOMYBĖS / 84

PRIEDAS NR. 5

NAUDOTI ŠALTINIAI / 84

Aldona Zimnachaite

KO NEUŽDENGĖ UŽMARŠTIS

Kunigo Antano Skinderio gyvenimas ir veikla

2013-11-29. 5,5 sp. l. Tiražas 500 egz. Užsakymas 13-215.

Leidžia ATMINTIS.

Spaustuvė „Morkūnas ir Ko“, Draugystės g. 17, 51229 Kaunas.